एम्नेस्टी इन्टरनेसनल प्रतिवेदन २०२२/२३

विश्वको मानवअधिकार अवस्था

AMNESTY INTERNATIONAL

अनौपचारिक नेपाली अनुवाद

एम्नेस्टी इन्टरनेसनल

हामी सबैले हाम्रो मानवअधिकार उपभोग गर्न सकौं भन्नका लागि सबैमा अन्तर्निहित मानवतालाई परिचालन गर्दै अभियान सञ्चानल गर्ने एक करोड भन्दा बढी मानिसहरूको अभियान हो एम्नेस्टी इन्टरनेसनल। हामीले यस्तो संसारको परिकल्पना गरेका छौं जहाँ सत्तामा रहेकाहरूले आफ्नो वाचा पूरा गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय कानुनलाई सम्मान गर्ने र जवाफदेहिता पुरा गर्नेछन्। हामी कुनै पनि सरकार, राजनीतिक विचारधारा, आर्थिक स्वार्थ वा धर्मबाट स्वतन्त्र छौं र सदस्यता शुल्क तथा सार्वजनिक अनुदान हाम्रो आर्थिक श्रोत हो। संसारभरीका मानिसहरूसँग ऐक्यबद्धता र सहानुभूतिका साथ मिलेर काम गर्दा हाम्रा समाजहरू सँदाका लागि अझ राम्रो हुनेछ भन्ने कुरामा हामी विश्वास राख्दछौं।

एम्नेस्टी इन्टरनेसनल निष्पक्ष छ। सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक विवाद वा आत्मनिर्णयको अधिकारलाई कार्यान्वयन गर्नका लागि अवलम्बन गरिने अन्तर्राष्ट्रिय राजनीतिक वा कानुनी व्यवस्थाहरूका सवालहरूमा हामी कुनै पनि धारणा राख्दैनौं। हामीले वर्षभरी अनुगमन गरेका देशहरूको आधारमा यो प्रतिवेदनलाई तयार गरिएको छ। सामान्यतया यी देशहरू स्वतन्त्र राष्ट्र हुन् जो आफ्नो क्षेत्रभित्रको मानवअधिकार अवस्थाका लागि उत्तरदायी रहन्छन्।

यसभित्र

प्राक्कथन	१
एम्नेस्टी इन्टरनेसनल प्रेस विज्ञप्ति	५
एम्नेस्टी इन्टरनेसनल दक्षिण एसिया प्रेस विज्ञप्ति	११
विश्वव्यापी विश्लेषण	१५
एसिया-प्रशान्त क्षेत्रको सिंहावलोकन	२४
नेपालको मानवअधिकार अवस्था	३३

प्राक्कथन

एक दशकभन्दा बढी समयदेखि मानवअधिकार संगठनहरूले मानवअधिकारको सम्मान र विधिको शासन निरन्तर खस्कँदै गएको चेतावनी दिएका छन्। यस ओरालो यात्रामा सन् २०२२ को अवस्था कस्तो रह्यो? मानवअधिकारको लागि के यो एउटा अर्को विनाशकारी वर्ष नै थियो त? के अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डहरूको असफलता नयाँ मोडमा पुगेको हो? र यदि त्यसो हो भने यसका बारेमा विश्व समुदायले अब के गर्नुपर्छ?

सन् २०२२ को फेब्रुअरीमा शान्तिको अवस्थामा रहेका जनता र देशमा सैन्य विनाशको सुरूवात गर्दै रूसले युक्रेनमा आक्रमण गऱ्यो। केही महिना भित्रमै नागरिक पूर्वाधार ध्वस्त भए, हजारौं मारिए र धेरै घाइते भए। रूसको कार्यले विश्वव्यापी ऊर्जा सङ्कटलाई गति दियो र खाद्य उत्पादन र वितरण प्रणालीलाई कमजोर बनाउनमा सहयोग पुर्यायो जसका कारण विश्वव्यापी खाद्य सङ्कट पैदा भएको छ र यसले गरिब राष्ट्रहरू र जातियताका आधारमा वर्गिकृत समुदायका मानिसहरूलाई असमानुपातिक तवरमा असर पुर्याइरहेको छ।

आक्रमण सुरू भएको एक हप्ता भन्दा कम पछि नै अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत (आईसीसी)का प्रमुख अभियोजनकर्ताले युक्रेनमा भएका युद्ध अपराधहरूको अनुसन्धान गर्ने घोषणा गरेका थिए। २ मार्चमा संयुक्त राष्ट्र संघको महासभामा बहुसंख्यक देशहरूले रूसको आक्रमणलाई आक्रामक कार्य (act of aggression)को रूपमा निन्दा गर्नका लागि मतदान गरे। यसैबीच, लामो समयदेखि शरणार्थीहरूलाई अस्वीकार गर्दै आएका युरोपेली देशहरूले सुरक्षा खोज्दै आएका युक्रेनीहरूलाई आफ्नो सीमाना खुला गरे।

सन् २०२२ भरी न्याय र युद्ध अपराधहरूमा अनुसन्धानको समर्थनमा उठेका अन्तर्राष्ट्रिय आवाजहरू कडा थिए। सम्भवतः यसै लहरलाई पछ्याउँदै संयुक्त राष्ट्र संघका सदस्य राष्ट्रहरूले महासभामा संयुक्त राष्ट्र संघ सुरक्षा परिषदको प्रणालीगत कमजोरीको मुख्य श्रोतको रूपमा रहेको भिटोको शक्तिलाई प्रतिरोध गर्ने प्रस्ताव पारित गरेका थिए।

के युक्रेन विरुद्ध रूसद्वारा भएको आक्रमणले फराकिलो "वेक-अप कल"को रूपमा पनि काम गर्न सक्छ? के यसले मानवअधिकार र विश्वव्यापी मूल्य मान्यताको वरिपरि विश्वलाई एकताबद्ध गर्न सहयोग गर्न सक्छ?

धेरै द्वन्द्वहरू, धेरै घातक परिणाम

सन् २०२२ मा इथियोपियामा युद्ध चर्कियो र केही अनुमानहरूअनुसार उक्त युद्धले सयौं हजारको ज्यान लिएको छ र यस द्वन्द्वलाई हालैको स्मृतिमा सबैभन्दा घातक द्वन्द्वहरूमध्येको एक बनाएको छ। तर पश्चिमी टिग्रेका टिग्रायनहरू विरुद्धको जातीय सफाइको अक्सर अदृश्य अभियानका रूपमा रहँदै यस नरसंहारको धेरैजसो विषय दृश्यबाट लुकेको थियो।

लगातारको सैन्य छापा र गिरफ्तारीको क्रममा इजरायली सेनाद्वारा दर्जनौं बालबालिका सहित कम्तिमा १५१ जनाको हत्या गरिएकोले सन् २०२२ वेस्ट ब्याङ्कका प्यालेस्टाइनीहरूका लागि एक दशकमा सबैभन्दा घातक वर्ष सावित हुन पुग्यो। म्यानमारको सेनाले देशका करेन र करेन्नी नागरिकहरूलाई व्यवस्थित रूपमा दण्डित गऱ्यो जसको परिणामस्वरूप सयौंको मृत्यु भयो र कम्तिमा एक लाख पचास हजार विस्थापित भए। हाइटी, माली, भेनेजुएला, यमन र अन्य धेरै ठाउँका मानिसहरू पनि सशस्त्र द्वन्द्व वा प्रणालीगत हिंसा र सम्बन्धित मानवअधिकार उल्लङ्घनबाट पीडित भए।

अधिक जलवायु प्रकोप, अधिक तेल, कम उपचार

अनियन्त्रित जलवायु संकटको विनाशकारी मूल्य सन् २०२२ मा प्रचुर मात्रामा स्पष्टसँग देखिएको छ। बाढी, खडेरी, अत्यधिक गर्मीको लहर र आगलागिका कारण मृत्यु, आवास र जीविकोपार्जनमा क्षति, र बढ्दो खाद्य असुरक्षा निम्तिएको छ।

यद्यपि, यी प्रकोपहरूका बीच इजिप्टमा सम्पन्न कोप २७ मा भेला भएका विश्वका नेताहरू विश्वव्यापी तापमानलाई १.५ डिग्री सेल्सियसको सीमाभन्दा कम राख्नका लागि आवश्यक उपायहरू लिन विफल रहे। विश्वव्यापी तापमान वृद्धिको प्रमुख कारकका रूपमा रहेको जीवाश्म इन्धनको उत्पादन र प्रयोगलाई सम्बोधन गर्न राज्यहरूले थप अस्वीकार गरे।

यस तापक्रम वृद्धिलाई रोक्नको लागि विश्वव्यापी सहयोग प्रभावकारी भएन र सबै जीवाश्म इन्धनहरूलाई चरणबद्ध रूपमा प्रयोग गर्न छाड्ने विषयमा महत्त्वपूर्ण प्रतिबद्धताहरू हाँसिल गर्ने सवालमा वार्ताहरू असफल रहे। जलवायु प्रकोपबाट सबैभन्दा बढी प्रभावित देशहरूको लागि कोष उपलब्ध गराउने (funding) सवालमा एउटा सफलता मिल्योः हानि र क्षति कोषको स्थापना जलवायु संकटको अग्रपंक्तिमा रहेका मानिसहरूका लागि एउटा आशाको किरण हो। यद्यपि, कोष सञ्चालन हुन सकेको छैन र धनी देशहरूले सन् २००९ देखि विकासोन्मुख राष्ट्रहरूलाई दिने वाचा गर्दै आएको जलवायुसम्बन्धी वार्षिक १०० बिलियन अमेरिकी डलरको कोष अझै पनि वितरण हुन सकेको छैन।

यसैबीच, छवटा ठूला पश्चिमी तेल कम्पनीहरूले सन् २०२२ मा अमेरिकी डलर २०० बिलियन भन्दा बढी कर तिर्नु अघिको कीर्तिमानी मुनाफा हाँसिल गरेका छन्। यो असाधारण संचय रूसले युक्रेनमा गरेको आक्रमणको कारण मूल्यमा भएको वृद्धिको उपजका रूपमा मात्रै सीमित छैन। यसले विश्वको जलवायु र वातावरणमा जीवाश्म इन्धन उद्योगहरूले पुर्याएको क्षतिका सवालमा ती उद्योगहरूको जबर्जस्त बेवास्ता तथा उक्त क्षतिको लागि क्षतिपूर्ति र उपचारात्मक कार्यका सवालमा तिनीहरूको कठोर दृष्टिकोणलाई समेत प्रतिबिम्बित गर्दछ।

दोहोरो मापदण्ड

कोभिड-१९ महामारीको समयमा र अब अहिले युक्रेन युद्धको सन्दर्भमा दोहोरो मापदण्डको प्रदर्शनमा बढोत्तरी भएको छ। धनी राष्ट्रहरूले कोभिड-१९ का खोपहरू थुपारेर बहुपक्षीय पुनर्वितरण प्रणालीलाई कमजोर बनाएका छन् र यसले विद्यमान असमानतालाई थप गहिरो बनाउन योगदान पुऱ्याएको छ। सन् २०२२ मा यो दोहोरो मापदण्डमा बदलाव आएको खासै प्रमाण रहेन। धनी देशहरूले विकासोन्मुख देशहरूलाई ऋणको तीव्र बोझबाट मुक्त गर्नका लागि कुनै कदम चाल्न सकेनन्।

युक्रेन विरुद्ध रूसी आक्रमण विश्वव्यापी मूल्यमान्यता र उक्त मान्यतालाई कायम राख्न तय गरिएको बहुपक्षीय प्रणाली विरुद्धको पनि युद्ध हो। त्यस युद्ध जित्नका लागि पश्चिमी जगतले केवल आफ्ना स्वार्थहरू जोखिममा रहेकै कारण अन्य देशहरूमा भएका उस्तै खाले आक्रमणहरूलाई प्रभावकारी रूपमा समर्थन गर्न मिल्दैन। वास्तवमा, साउदी अरेबिया र इजिप्टमा भएका मानवअधिकार उल्लङ्घनमा पश्चिमाहरूको चर्को मौनता र अन्य द्वन्द्वहरूको कतिपय मानवता विरुद्धको अपराध सरहका गम्भीर मानवअधिकार प्रभाव तथा ती द्वन्द्वहरूबाट जोगिन भागेका शरणार्थीहरूको संरक्षणमा उनीहरूले देखाएका फरक खाले प्रतिक्रियाले पश्चिमाहरूको दोहोरो मापदण्ड प्रदर्शित भएको छ।

सन् २०२२ मा इजरायल र अधीनस्थ क्षेत्रहरूमा रंगभेदको प्रणाली थप मजबुत भयो। लगातारका इजरायली सरकारहरूले थप प्यालेस्टिनीहरूलाई उनीहरूको घरबाट जबर्जस्ती निष्कासन गर्ने, अवैध बस्तीहरू विस्तार गर्ने र अधीनस्थ वेस्ट बैंकमा अवस्थित बस्ती र चौकीहरूलाई वैध बनाउने उपायहरू ल्याए। त्यो दमन प्रणालीको अन्त्यको माग गर्नुको सट्टा धेरै पश्चिमी सरकारहरूले इजरायलको रंगभेदी प्रणालीको निन्दा गर्नेहरूलाई आक्रमण गर्ने विकल्प रोजे। रूसी आक्रमणबाट भागेका युक्रेनी शरणार्थीहरूका लागि खुला रहेको युरोपियन युनियनको ढोका अफगानिस्तान र सिरियाका युद्ध र दमनबाट भाग्नेहरूका लागि भने बन्द रह्यो। सन् २०२१ को सेप्टेम्बर र २०२२ को मे बीचमा संयुक्त राज्य अमेरिकाले २५,००० भन्दा बढी हाइटीयनहरूलाई निष्कासन गऱ्यो र काला जाति विरोधी नश्लवादको जरामा आधारित हुँदै धेरैलाई यातना र अन्य दुर्व्यवहार गर्यो।

यस्ता उदाहरणहरूले मानवअधिकारको विषयमा पश्चिमाहरूको समर्थन छानिछानि व्यवहार गर्ने र आफ्नै स्वार्थमा आधारित रहने बाँकी विश्वसामू पुष्टि गर्‍यो र यसले युक्रेनको पक्षमा विश्वव्यापी समर्थनलाई कमजोर पारेको छ। ती दोहोरो मापदण्डले पश्चिमी शक्तिलाई मात्र फाइदा पुर्‍याएको छैन। उइगुर र अन्य मुस्लिम अल्पसंख्यकहरू विरुद्ध गरिएका मानवताविरुद्धको अपराध सरहका ठूला मानवअधिकार उल्लङ्घनका बाबजुत चीनले संयुक्त राष्ट्र सङ्घको महासभा र मानवअधिकार परिषद्‌द्वारा भएको अन्तर्राष्ट्रिय निन्दाबाट टाढिने कार्य जारी राख्यो।

राष्ट्रिय स्तरमा अधिकारको संरक्षण

रूसी आक्रमणप्रति विश्वले दर्शाएको प्रतिक्रियाले मूल्यमान्यतामा आधारित अन्तर्राष्ट्रिय प्रणाली र कानुनी शासनको नयाँ युगको सङ्केत गरेको छ भन्ने कुनै पनि खाले तर्कलाई पनि राज्यहरूमा आफ्नै घरभित्र मानवअधिकार संरक्षणमा देखिएको स्पष्ट गिरावटले कमजोर तुल्याइदिएको छ।

ब्राजिल, क्यानडा, स्वीडेन, तान्जानिया, भियतनाम र अन्य ठाउँमा कर्पोरेट वा राज्यद्वारा आदिवासी जनजातिहरूको भूमि कब्जा हुनबाट राज्यहरूले संरक्षण गर्न नसक्दा उनीहरूको मानवअधिकार उल्लङ्घन भएको छ।

संयुक्त राज्य अमेरिकाको सर्वोच्च अदालतले गर्भपतनको पहुँचमा रहेको लामो समयदेखिको संवैधानिक प्रत्याभूतिलाई उल्ट्यायो, जसले लाखौं महिला, केटीहरू र अन्य मानिसहरूको जीवनको अधिकार, सुरक्षा र गैर-विभेद लगायतका महत्त्वपूर्ण अधिकारहरूको अभ्यासलाई जोखिममा पार्ने काम गरेको छ। अफगानिस्तानमा, सार्वजनिक रूपमा नै महिलाहरूलाई पुरुषहरूको अधिनमा रहेको घोषणा गर्दै तालिबानले महिला र किशोरीहरूको शिक्षा, रोजगारी र स्वायत्तताको अधिकारलाई इन्कार गर्दै कठोर प्रतिबन्धहरू लगायो। इरानमा "नैतिक प्रहरी"ले गलत तरिकाले टाउकोमा स्कार्फ लगाएको कारण माशा अमिनीलाई हत्या गर्‍यो जसका कारण भएको राष्ट्रव्यापी विरोध प्रदर्शनमा धेरै महिला र किशेरीहरूलाई घाइते बनाउने, हिरासतमा लिने वा मारिने कार्य भयो।

विरोध गर्ने र अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको अधिकारमा भएको क्षयिकरणले सन् २०२२ मा गम्भीर स्वरूप धारण गरेको छ। युक्रेनमा भएको युद्धको उल्लेख मात्रै गरेकोमा समेत रूसी संचार गृहहरूलाई अदालतमा मुद्दा हालि बन्द गर्ने काम गरियो। अफगानिस्तान, इथियोपिया, म्यानमार, रूस र विश्वका दर्जनौं देशमा पत्रकारहरूलाई जेलमा हालियो। मानिसलाई चुप लगाउन, सार्वजनिक सम्मेलन रोक्न वा गलत सूचना प्रवाहका लागि प्रविधिलाई धेरैका विरूद्ध हतियारको रूपमा प्रयोग गरिएको थियो। हामीले इरान, पेरु र श्रीलंकामा देखे जस्तै शान्तिपूर्ण प्रदर्शनकारीहरूले लाठी, अश्रु ग्यास र रबरका गोलीदेखि लिएर फलामका गोली र बारूदसम्मका हतियारहरूको निरन्तर बढ्दो भण्डारणको सामना गरे। संयुक्त अधिराज्यको क्षयकारी कानुनले शान्तिपूर्ण विरोध गर्ने अधिकारलाई खुम्च्याउँदै प्रहरीको शक्तिलाई बढाएको छ।

अफगानी महिलाहरूले तालिबानी शासनको विरोध गर्न सडकमा उत्रिएका तथा इरानी महिलाहरूले देशको अपमानजनक र जबर्जस्ती घुम्टो लगाउने कानुनको विरोधमा आफ्नो कपाल काटेको भिडियोहरू पोस्ट गरेको लगायतका अवज्ञाका प्रतिकात्मक कार्यहरूलाई हामीले देखेका छौं। यस्तो दमनका बीचमा अझै पनि हजारौं मानिसहरू चिठी लेख्न, निवेदनमा हस्ताक्षर गर्न र विरोध प्रदर्शका लागि सडकमा उत्रिएका छन् भन्ने थाहा पाउँदा हामीलाई केही सान्त्वना मिल्न सक्छ। यसले सत्तामा रहेकाहरूको लागि परिवर्तनको माग गर्ने तथा स्वतन्त्र र सामूहिक रूपमा भेला हुने हाम्रो अधिकारलाई खोस्न नसकिने कुराको स्मरणको रूपमा काम गर्नुपर्दछ।

निष्कर्शमा

सन् २०२२ अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्थाका लागि एउटा नयाँ मोड हुन सक्छ। सन् २०२१ मा अफगानिस्तानबाट अस्त व्यस्त तवरमा अमेरिकी सेना फिर्ताको क्रममा कल्पना सम्म गर्न गाह्रो रहेको अमेरिका र अन्य पश्चिमी शक्तिहरू बीचको सहयोगले सन् २०२२ मा भने सुधारको बाटो समाउँदै एट्लान्टिक गठबन्धनको भने नवीकरण भएको थियो।

तर मानवअधिकारको मोर्चामा भने कुनै नयाँ मोड आएको छैन। बरु, ओरालो यात्रा निर्वाध जारी रह्यो। रसियाको आक्रमणले दण्डहीनताका साथ अन्तर्राष्ट्रिय कानुनको दशकौंदेखि उल्लङ्घन गर्दै आएका शक्तिशाली राष्ट्रहरूले पहिल्यैदेखि कमजोर पारेको अन्तर्राष्ट्रिय बहुपक्षीय प्रणालीलाई थप अस्थिर बनाउन मद्दत गऱ्यो। जलवायु संकट,

अन्य लामो समयदेखि चलिरहेका द्वन्द्वहरू र विश्वभरका मानवीय पीडाहरूमा लगानी गर्नुपर्ने स्रोत र ध्यानलाई युद्धले अन्यत्र मोड्यो।

रूसद्वारा युक्रेनमा भएको आक्रमणमा प्रदर्शित प्रतिक्रिया र संयुक्त राष्ट्रसङ्घको बडापत्रको अन्य धेरै उल्लङ्घनहरूमा पश्चिमा जगतले दर्शाएको अति न्यून प्रतिक्रियाले पनि उसको दोहोरो मापदण्डलाई उजागर गरेको थियो। यसले अस्थिरता र दण्डहीनतालाई थप बढायो।

यदि रूसको आक्रामक युद्धले विश्वको भविष्यका लागि केही देखाउँछ भने यो प्रभावकारी र निरन्तर लागू हुने नियमहरूमा आधारित अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्थाको महत्त्व हो। युक्रेनको समर्थनमा गठबन्धनको नेतृत्व गर्नेहरूले आफ्नो प्रयासलाई अगाडि बढाउनु पर्छ र विश्वको बहुसंख्यक जनसंख्यालाई लाभ पुग्ने अन्तर्राष्ट्रिय प्रणालीप्रति नयाँ प्रतिबद्धताको लागि अरूसँग साझेदारी गर्नुपर्छ।

सन् २०२३ ले विश्व युद्धको खरानीबाट सिर्जना गरिएको दस्तावेज मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रको ७५ औं वार्षिकोत्सव मनाउँनेछ। लाखौं जीवनको मूल्यमा आएको स्वतन्त्रता र सिद्धान्तहरूद्वारा साँच्चिकै अडिग रहनका लागि संसारले पुनः जल्नु पर्ने अवस्थाका लागि प्रतीक्षा नगरौं। सन् २०२३ मानवअधिकार पालनाका लागि एउटा नयाँ मोड बन्नुपर्दछः विश्वका नेताहरूबाट यो भन्दा अलिकति पनि कमी भनेको विश्वासघात हो जसले संसारलाई रसातलमा लैजान सक्छ।

आग्नेस कलामार, महासचिव, एम्नेस्टी इन्टरनेसनल

AMNESTY INTERNATIONAL

एम्नेस्टी इन्टरनेसनल

प्रेस विज्ञप्ति

रूसद्वारा युक्रेनमा भएको आक्रमणमा प्रदर्शित प्रतिक्रियाले विश्वव्यापी सङ्कटलाई सामना गर्न अयोग्य सावित अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्थाको उजागर गरेको छ

- *सन् २०२२ को एम्नेस्टी इन्टरनेसनलको वार्षिक प्रतिवेदनले मानवअधिकारमा संसारभर दोहोरो मापदण्ड रहेको र सबैतिर एकै तवरमा लागू हुने मानवअधिकार र विश्वव्यापी मूल्यको वरिपरि एकताबद्ध हुनमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको असफलतालाई प्रकाश पारेको छ।*
- *युक्रेन विरुद्ध रूसको आक्रामकताप्रति पश्चिमाहरूले देखाएको कडा प्रतिक्रिया र इजरायल, साउदी अरेबिया तथा इजिप्टलगायतका आफ्ना केही सहयोगीहरूद्वारा भएका गम्भीर उल्लङ्घनमा उनीहरूले देखाएको अर्थपूर्ण प्रतिक्रियाको खेदजनक अभावलाई तुलना गर्दा आकाश पातालको फरक देखिन्छ।*
- *राष्ट्रहरूले देशभित्र अधिकारको संरक्षण र सम्मान गर्न असफल हुँदा महिलाको अधिकार र विरोध गर्ने स्वतन्त्रता खतरामा परेको छ।*
- *मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र अनुमोदन भएको ७५ वर्ष पुग्दै गर्दा एम्नेस्टी इन्टरनेसनल विधिमा आधारित अन्तर्राष्ट्रिय प्रणाली मानवअधिकारको जगमा स्थापित हुनुपर्ने र यो सबैलाई, सबै ठाउँमा लागू गरिनुपर्छ भन्ने कुरामा जोड दिन्छ।*

सन् २०२२ मा युक्रेनमा रूसको व्यापक आक्रमणका कारण धेरै युद्ध अपराधहरू भए, विश्वव्यापी ऊर्जा र खाद्य संकट उत्पन्न भयो र कमजोर बहुपक्षीय प्रणाली थप बिथोलिन खोज्यो। यस घटनाले क्रेमलिनको आक्रामकताप्रति जोडदार प्रतिक्रिया जनाएका तर अन्यत्रका गम्भीर उल्लङ्घनलाई सहेका वा उक्त उल्लङ्घनमा स्वयं सहभागी भएका पश्चिमी राष्ट्रहरूको पाखण्डीपनलाई पनि उजागर गरेको छ, एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले आज विश्वको मानवअधिकार अवस्थाबारे आफ्नो वार्षिक विश्लेष सार्वजनिक गर्दै सो कुरा बतायो।

***एम्नेस्टी इन्टरनेसनल प्रतिवेदन २०२२/२३: विश्वको मानवअधिकार अवस्था* (*Amnesty International Report 2022/23: The State of the World's Human Rights*)** ले विश्वभर भइरहेका मानवअधिकारको दुर्व्यवहारका सवालमा देखिएको दोहोरो मापदण्ड र अपर्याप्त प्रतिक्रियाले गर्दा साउदी अरेबियाको मानवअधिकारको अभिलेखका सवालमा चर्को मौनता, इजिप्टको अवस्थामा अकर्मण्यता र प्यालेस्टाइनीहरू विरुद्ध इजरायलको रंगभेदी प्रणालीको बारेमा विरोध गर्न इन्कारी गर्ने लगायतका असंगत कार्यका साथै दण्डहीनता र अस्थिरतालाई बढावा दिएको देखाएको छ।

प्रतिवेदनले चीनले आफूले गरेको मानवता विरुद्धको अपराधमा अन्तर्राष्ट्रिय कारबाहीलाई रोक्नका लागि बाहुबली रणनीतिको प्रयोगका साथै इथियोपिया, म्यानमार र यमनलगायत देशमा जारी हजारौं मानिसहरूको हत्या भइरहेको द्वन्द्वहरूमा पर्याप्त प्रतिक्रिया जनाउन सदस्य राष्ट्रहरूकै स्वार्थ टकरावले जेलिएको विश्वव्यापी र क्षेत्रीय संस्थाहरूको विफलतालाई पनि उजागर गरेको छ।

"युक्रेनमा रूसद्वारा भएको आक्रमण भनेको अन्तर्राष्ट्रिय कानुनलाई अवहेलना गर्न सकिन्छ र मानवअधिकार उल्लङ्घनमा कुनै परिणाम भोग्नु पर्दैन भनेर जब राष्ट्रहरूले सोच्छन् त्यस्तो अवस्थामा हुने परिणामको एउटा डरलाग्दो उदाहरण हो" एम्नेस्टी इन्टरनेसनलकी महासचिव आग्नेस कालामारले भनिन्।

"मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रलाई ७५ वर्षअघि दोस्रो विश्वयुद्धको खरानीबाट तयार पारिएको थियो। सबै मानिसहरूको अधिकार र मौलिक स्वतन्त्रताहरू रहेको हुन्छ भन्ने कुरा नै यसको मूल मर्म हो। विश्वव्यापी शक्ति गतिशीलता अराजकतामा रहेको बेलामा मानवअधिकारहरू उत्तिकै बीचमा हराउन सक्दैनन्। विश्व बढ्दो अस्थिर र खतरनाक वातावरणमा अघि बढिरहेको सन्दर्भमा मानवअधिकारले संसारलाई मार्गनिर्देशन गर्नुपर्छ। हामीले यो संसार फेरी जल्ने अवस्थाको प्रतीक्षा गर्नु हुँदैन।"

निर्लज्ज दोहोरो मापदण्डले थप दुर्व्यवहारका लागि मार्ग प्रशस्त गर्दछ

युक्रेनमा रूसको व्यापक आक्रमणले हालैको इतिहासमा युरोपको सबैभन्दा नराम्रो मानवीय र मानवअधिकार सङ्कटकालको सुरूवात गर्‍यो। द्वन्द्वले सामूहिक विस्थापन, युद्ध अपराध र विश्वव्यापी ऊर्जा र खाद्य असुरक्षा मात्र नभई आणविक युद्धको डरलाग्दो त्रासलाई पनि बढाएको छ।

पश्चिमा जगतले मस्कोमा आर्थिक प्रतिबन्ध लगाएर र किभमा सैन्य सहायता पठाएर, अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतले युक्रेनमा भएको युद्ध अपराधको अनुसन्धान सुरू गरेर र संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले रूसद्वारा भएको आक्रमणलाई आक्रामक कार्यको रूपमा निन्दा गर्न मतदान गरेर रूसद्वारा भएको आक्रमणमा द्रुत तरिकाले प्रतिक्रिया जनाएको थियो। तर, यो बलियो र स्वागतयोग्य प्रतिक्रिया रूस र अन्य राष्ट्रहरूद्वारा पहिले भएका व्यापक उल्लङ्घनहरूमा भएको प्रतिक्रिया र इथियोपिया र म्यानमारका द्वन्द्वहरूमा विद्यमान दयनीय प्रतिक्रियाको बीच आकाश र जमिनको फरक रहेको छ।

"विश्व प्रणालीले यदि रूसलाई चेचेन्या र सिरियामा अभिलेख गरिएका अपराधहरूको लागि जवाफदेही बनाउने काम गरेको भए युक्रेन र अन्यत्र त्यसबेला र अहिले हजारौंको ज्यान बच्न सक्थ्यो। यसको साटो, अहिले हामीसँग थप पीडा र विनाश सिवाय अरू केही छैन," आग्नेस कालामारले भनिन्।

"यदि रूसको आक्रामक युद्धले विश्वको भविष्यको लागि केही देखाउँछ भने त्यो भनेको प्रभावकारी र समान तवरमा लागू हुने विधिहरूमा आधारित अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्थाको महत्त्व हो। संसारका सबैलाई फाइदा हुने विधिमा आधारित व्यवस्थाका लागि आफ्ना प्रयासहरूलाई नवीकरण गर्नका लागि सबै राष्ट्रहरूले कदम चाल्नुपर्दछ।"

सन् २००६ मा संयुक्त राष्ट्र संघले हताहतिहरूको व्यवस्थित रूपमा अभिलेख गर्न थाले यता अधिनस्थ वेस्ट ब्याङ्कका प्यालेस्टाइनीहरूका लागि सन् २०२२ सबैभन्दा घातक वर्षहरूमध्ये एक सावित हुन पुग्यो जसमा दर्जनौं बालबालिका सहित लगभग १५२ जनालाई इजरायली फौजले हत्या गरेको थिए। इजरायली अधिकारीहरूले प्यालेस्टाइनीहरूलाई उनीहरूको घरबाट जबर्जस्ती निष्कासन गर्न जारी राखेर सरकारले कब्जा गरिएका वेस्ट ब्याङ्कका अवैध बस्तीहरू व्यापक रूपमा विस्तार गर्ने योजनाहरू ल्याएको छ। इजरायलको रंगभेदी प्रणालीको अन्त्यको माग गर्नुको सट्टा धेरै पश्चिमा सरकारहरूले यसको निन्दा गर्नेहरूलाई आक्रमण गर्ने कार्य गरे।

संयुक्त राज्य अमेरिका युक्रेनमा भएको रूसी उल्लङ्घनको स्पष्ट आलोचक रहेको छ र युद्धबाट भागेका हजारौं युक्रेनीहरूलाई आफ्नो देशमा स्वीकार गरेको छ, तर पनि कालाजाति विरोधी नक्षलवादको जरामा आधारित नीति र अभ्यासहरूअन्तर्गत उसले सन् २०२१ को सेप्टेम्बर र सन् २०२२ को मे बीचमा २५,००० भन्दा बढी हाइटीका नागरिकहरूलाई निष्कासन गर्‍यो र धेरैलाई यातना र अन्य दुर्व्यवहारको शिकार बनायो।

रूसी आक्रमणबाट भागेका युक्रेनीहरूका लागि युरोपियन सदस्य राष्ट्रहरूले आफ्नो सीमाना खुला गरे जसले विश्वको सबैभन्दा धनी ब्लकहरूमध्ये एकको रूपमा रहेका उनीहरू सुरक्षा खोज्ने ठूलो संख्याका मानिसहरूलाई ग्रहण गर्न र उनीहरूलाई स्वास्थ्य, शिक्षा र आवासमा पहुँच दिन सक्षम छन् भन्ने देखायो। यद्यपि, धेरैले सिरिया, अफगानिस्तान र लिबियामा युद्ध र दमनबाट भागेकाहरूका लागि आफ्नो ढोका बन्द राखे।

"युक्रेनमा रूसद्वारा भएको आक्रमणमा प्रदर्शित प्रतिक्रियाले हामीलाई यदि राजनीतिक इच्छाशक्ति भएमा के कति गर्न सकिन्छ भन्ने कुराको प्रमाण दिएको छ। हामीले विश्वव्यापी निन्दा, अपराधको अनुसन्धान र शरणार्थीहरूका लागि सीमानाहरू खोलिएका देख्यौं। सबैखाले व्यापक मानवअधिकार उल्लङ्घनलाई संबोधनका लागि यो प्रतिक्रियाले एउटा ठोस खाकाको काम गर्नु पर्दछ," आग्नेस कालामारले भनिन्।

पश्चिमाहरूको दोहोरो मापदण्डले चीन जस्ता देशहरूलाई हौसला प्रदान गर्‍यो र इजिप्ट र साउदी अरेबियालाई आफ्नो मानवअधिकारको अभिलेखका सम्बन्धमा हुने आलोचनाबाट बच्न, बेवास्ता गर्न र पन्छाउन सहज बनायो।

उइघुर र अन्य मुस्लिम अल्पसंख्यकहरू विरुद्ध मानवता विरुद्धको अपराधसम्मको व्यापक मानवअधिकार उल्लङ्घनका बाबजुद बेजिङ्ग संयुक्त राष्ट्रसङ्घको महासभा, सुरक्षा परिषद् र मानवअधिकार परिषद्को अन्तर्राष्ट्रिय निन्दाबाट उम्कियो।

संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवअधिकार परिषद्ले रूसको मानवअधिकारको अवस्थासम्बन्धी विशेष प्रतिवेदक र इरानमा भएको विरोध प्रदर्शनको घातक दमनलाई ध्यानमा राख्दै इरानका लागि एउटा अनुसन्धान संयन्त्रको स्थापना गर्‍यो। तर परिषद्ले चीनको सिन्जियाङमा मानवता विरुद्धको सम्भावित अपराधमा संयुक्त राष्ट्रसङ्घको आफ्नै निष्कर्षका बारेमा थप अनुसन्धान वा छलफल नगर्ने भनी मतदान गर्‍यो र फिलिपिन्ससँग सम्बन्धित एउटा प्रस्तावलाई निरन्तरता दिएन।

"राष्ट्रहरूले मानवअधिकार कानुनलाई घटना अनुसार *केस-बाइ-केस* प्रयोग गरेर आडम्बर र खुलेआम दोहोरो मापदण्डको प्रदर्शन गरे। राष्ट्रहरूले एक समयमा मानवअधिकार उल्लङ्घनको आलोचना गर्ने र अर्को समय आफ्नो स्वार्थ खतरामा पर्ने कारण अन्य देशहरूमा भएका उस्तै दुर्व्यवहारहरूलाई बेवास्ता गर्न सक्दैनन्। यो अनुचित छ र यसले विश्वव्यापी मानवअधिकारको समग्र बनावटलाई कमजोर बनाउँछ" आग्नेस कालामारले भनिन्।

"अबको आवश्यकता भनेको अहिलेसम्म आफ्नो अडान कायम गर्न नसकेका राष्ट्रहरूले संसारको जहाँसुकै भएका मानवअधिकार दुर्व्यवहारका विरुद्ध स्पष्ट अडान लिनका लागि जोखिमता उठाउन अघि सर्नुपर्दछ। मानवअधिकारको संरक्षण र संवर्धनका लागि हामीलाई सबै राष्ट्रहरूबाट कम कपट, कम निराशावाद र बढी एकरूप, सिद्धान्तनिष्ठ र महत्वाकांक्षी कार्यको खाँचो छ।"

विश्वभरी असहमतिको निर्मम दमन

सन् २०२२ मा रूसमा फरक मत राख्नेहरू (dissenters) विरुद्ध मुद्धा चलाइयो र युक्रेनसँगको युद्धको बारेमा उल्लेख गरेका कारणले मात्रै पनि संचार गृहहरू बन्द गरियो। अफगानिस्तान, द्वन्द्व भड्केका इथियोपिया, म्यानमार, रूस, बेलारूस लगायत विश्वका अन्य दर्जनौं देशहरूमा पत्रकारहरू बन्दी बनाइए।

अष्ट्रेलिया, भारत, इन्डोनेसिया र बेलायतमा अधिकारीहरूले प्रदर्शनहरूलाई संकुचन गर्ने गरी नयाँ कानुन पारित गरे भने श्रीलंकाले खस्कँदो आर्थिक संकट विरूद्ध उठेको व्यापक आन्दोलनलाई दबाउन सङ्कटकालीन अधिकारहरू प्रयोग गर्यो। अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र शान्तिपूर्ण भेला हुने स्वतन्त्रतालाई कमजोर पार्ने गरी बेलायतको कानुनले प्रहरी अधिकृतहरूलाई "ठूलो स्वरमा गरिने विरोध (noisy protests)" लाई प्रतिबन्ध लगाउने समेतको व्यापक अधिकार प्रदान गरेको छ।

चुप लगाउन, सार्वजनिक भेला रोक्न वा विकृत सूचना फैलाउनका लागि प्रविधिलाई धेरैका विरुद्धमा हतियार बनाइयो।

इरानमा दशकौंको दमन विरुद्धको अभूतपूर्व विद्रोहको प्रतिक्रियामा इरानी अधिकारीहरूले गोली, धातुका छर्राहरू, अश्रु ग्यास र कुटपिट लगायत गैरकानुनी बलको प्रयोग गरे। दर्जनौं बालबालिका सहित सयौं मानिसहरूको मृत्यु भयो।

पेरुमा डिसेम्बरमा पूर्व राष्ट्रपति कास्टिलोको बहिर्गमन पछिको राजनीतिक संकटको समयमा भएको विरोध प्रदर्शनलाई दबाउन र विशेषगरी आदिवासी र 'क्याम्पेसिनोहरू' विरुद्ध पेरुका सुरक्षा बलहरूले गैरकानुनी बल प्रयोग गरे। पत्रकार, मानवअधिकार रक्षक र राजनीतिक विपक्षीहरूले जिम्बाब्वे, मोजाम्बिक लगायत देशहरूमा दमनको सामना गरे।

विरोध गर्ने अधिकार माथिको बढ्दो खतराहरूको प्रतिक्रिया स्वरूप शान्तिपूर्ण भेला हुन पाउने स्वतन्त्रताको मौलिक अधिकारमा खलल पार्ने राज्यहरूको तीव्र प्रयासहरूका विरुद्ध डट्नका निम्ति एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले सन् २०२२ मा एउटा विश्वव्यापी अभियान सुरू गर्यो। यस अभियानको एक अभिन्न अंगको रूपमा एम्नेस्टीले स्वरूपैले दुर्व्यवहारजन्य रहेका कानुन कार्यान्वयनका उपकरणहरूको उत्पादन र व्यापारउपर प्रतिबन्ध लगाउने र यातना वा अन्य दुर्व्यवहारको लागि प्रायः प्रयोग हुने कानुन कार्यान्वयनका उपकरणहरूको व्यापारलाई नियन्त्रण गर्ने यातना-मुक्त व्यापार सन्धि अपनाउन आह्वान गर्दछ।

राज्यहरूले अधिकारको संरक्षण र सम्मान गर्न नसक्दा महिलाहरू मारमा परेका छन्

विमतिको दमन र मानवअधिकारका सम्बन्धमा असंगत दृष्टिकोणहरूका कारण महिला अधिकारमाथि प्रतिकूल असर पर्यो।

लाखौं महिला, किशोरी र गर्भवती हुन सक्ने व्यक्तिहरूको जीवन, स्वास्थ्य, गोपनीयता, सुरक्षा र विभेद विरुद्धको अधिकार लगायत अन्य मानवअधिकारहरूलाई खतरामा पार्ने गरी गर्भपतनको अधिकारमा लामो समयदेखि रहेको संवैधानिक प्रत्याभूतिलाई संयुक्त राज्य अमेरिकाको सर्वोच्च अदालतले उल्ट्यायो ।

सन् २०२२ को अन्त्यसम्ममा धेरै अमेरिकी राज्यहरूले गर्भपतनको पहुँचमा प्रतिबन्ध वा कटौती गर्ने कानुनहरू पारित गरे भने महिलाहरूलाई गर्भपतन चक्कीहरूमा पहुँच प्राप्त गर्न मद्दत गरेकोमा पोल्याण्डमा अभियन्ताहरूलाई अभियोजन गरियो।

संयुक्त राज्य अमेरिकामा आदिवासी महिलाहरूले असमानुपातिक रूपमा उच्च दरको बलात्कार र अन्य यौन हिंसाको सामना गरिरहे। पाकिस्तानमा परिवारका सदस्यहरूद्वारा गरिएका कैयन बहुचर्चित महिला हत्याका घटनाहरू जानकारीमा आए। यद्यपि पाकिस्तानको राष्ट्रिय सभाले सन् २०२१ देखि विचाराधिन घरेलु हिंसासम्बन्धी कानुनलाई पारित गर्न सकेन। भारतमा जातमा आधारित अन्य घृणाका अपराधहरूका साथै दलित र आदिवासी महिलाहरू विरुद्ध हिंसाका घटनाहरू दण्डहीनताका साथ घटे।

अफगानिस्तानमा तालिबानले जारी गरेका कैयन फर्मानहरूका कारण महिला र किशोरीहरूको व्यक्तिगत स्वायत्तता, शिक्षा, रोजगारी र सार्वजनिक स्थानहरूमा पहुँचको अधिकारमा उल्लेखनीय गिरावट देखियो। इरानमा "नैतिकता प्रहरी" ले मासा (जिना) अमिनीलाई उनले आफ्नो हेडस्कार्फबाट थोरै कपाल देखाएको कारण हिंस्रक तवरले गिरफ्तार गर्‍यो र केही दिनपछि उनलाई यातना दिइएको भन्ने विश्वसनीय रिपोर्टको बीचमा उनको हिरासतमा मृत्यु भयो जसका कारण देशव्यापी विरोध प्रदर्शन भयो जसमा धेरै महिला र किशोरीहरू घाइते भए, हिरासतमा लिइए वा मारिए।

"महिला र किशोरीहरूको शरीर, तिनीहरूको यौनिकता र तिनीहरूको जीवनलाई नियन्त्रण गर्ने राष्ट्रहरूको भोकले हिंसा, उत्पीडन र अवरुद्ध सम्भावनाको एउटा भयानक विरासत पैदा हुन्छ," आग्नेस कालामारले भनिन्।

मानवताका निम्ति रहेका खतराहरू विरुद्धको विश्वव्यापी कारबाही खेदजनक रूपमा अपर्याप्त छ

सन् २०२२ मा कोभिड-१९ को महामारीले पैदा गरेका परिणामहरूका कारण विश्वले कष्ट भोगिरह्यो। जलवायु परिवर्तन र केही हदमा रूसद्वारा युक्रेनमा भएको आक्रमणबाट उत्पन्न भएको द्वन्द्व र आर्थिक झट्काले मानवअधिकारमाथिको जोखिमलाई थप जटिल बनायो।

आर्थिक सङ्कटका कारण अफगानिस्तानको ९७% जनसंख्या गरिबीमा बाँचिरहेका थिए। हाइटीमा व्यापक रूपमा फैलिएको गिरोहजन्य हिंसाले बढाएको राजनीतिक र मानवीय संकटका कारण ४०% भन्दा बढी जनसंख्याले चरम खाद्य असुरक्षाको सामना गर्नुपर्यो। तिब्र रूपमा भएको पृथ्वीको तापक्रम वृद्धिका कारण थप जटिल बनेको विषम मौसमी अवस्थाहरूले (extreme weather conditions) दक्षिण एसिया र अफ्रिकी सब-सहारा क्षेत्रका धेरै देशहरूमा भोकमरी र रोगहरू निम्तियो। पाकिस्तान र नाइजेरियामा बाढीले मानिसहरूको जीवन र जीविकोपार्जनमा विनाशकारी प्रभाव पार्यो र पानीजन्य रोगहरूको प्रकोपका कारण सयौंको ज्यान लियो।

यस पृष्ठभूमिमा देशहरू मानवताको सर्वोत्तम हितमा कार्य गर्न र जीवनको लागि सबैभन्दा ठूलो खतरातर्फ धकेल्ने मुख्य तत्वको रूपमा रहेको जीवाश्म इन्धनप्रतिको निर्भरतालाई सम्बोधन गर्न असफल भए। यो सामूहिक असफलता वर्तमान बहुपक्षीय प्रणालीको कमजोरीको अर्को ज्वलन्त उदाहरण थियो।

"व्यापक रूपमा फैलिएको द्वन्द्व, धान्न नसकिने ऋणको बोझमा रहेका राष्ट्रहरू र कर्पोरेट करको दुरुपयोग सहितको क्रूर विश्व अर्थतन्त्र, प्रविधिको हतियारीकरण, जलवायु संकट र शक्ति सन्तुलनमा भैरहेको परिवर्तन लगायतका एकआपसमा टकरावपूर्ण संकटहरूको आक्रमणले विश्व पीडित बनेको छ। यदि हाम्रा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू "उद्देश्य सार्थक" हुन सकेनन् भने हामी यी संकटहरूबाट बच्ने कुनै सम्भावना छैन", एग्नेस कालामार्ड भन्नुहुन्छ।

रुग्ण अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूमा सुधार आवश्यक छ

हाम्रो अधिकारहरूको रक्षा गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय संस्था र प्रणालीहरूलाई कमजोर पार्नुको सट्टा बलियो बनाउनु अपरिहार्य छ। त्यसको पहिलो चरण भनेको संयुक्त राष्ट्र सङ्घअन्तर्गतका मानवअधिकार संयन्त्रहरूले जवाफदेहिता र अनुसन्धानको प्राप्ति र न्याय प्रदान गर्न सक्ने गरी उनीहरूलाई आवश्यक आर्थिक श्रोत पूर्ण रूपमा प्रदान गर्नु हो।

संयुक्त राष्ट्रसंघको प्रमुख निर्णय गर्ने निकाय अर्थात् सुरक्षा परिषद्लाई पनि परम्परागत रूपमा बेवास्ता गरिएका विशेषगरी दक्षिणी ध्रुवका (Global South) देशहरू र परिस्थितिहरूको पनि आवाज प्रतिबिम्बित हुने गरी सुधार गर्न एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले आह्वान गरिरहेको छ।

"वर्तमानको वास्तविकतालाई प्रतिबिम्बित गर्न अन्तर्राष्ट्रिय प्रणालीमा गम्भीर सुधार आवश्यक छ। संयुक्त राष्ट्रसंघ सुरक्षा परिषद्का स्थायी सदस्यहरूलाई उनीहरूको भिटो शक्ति र विशेषाधिकारहरू निर्वाध रूपमा प्रयोग गर्न दिइराख्न सकिँदैन। परिषद्को निर्णय प्रक्रियामा पारदर्शिता र कार्यदक्षताको अभावले सम्पूर्ण प्रणालीलाई चलखेल, दुरुपयोग र निष्क्रियताको शिकार बनाउँदछ", आग्नेस कालामारले भनिन्।

स्व-स्वार्थ सिद्धिमा लागेका सरकारहरूले हाम्रो मानवअधिकारलाई अग्र स्थानमा राख्न असफल हुँदा समेत मानवअधिकार आन्दोलनले के देखाएको छ भने यिनै राज्य व्यवस्थाहरूले संरक्षण गर्नुपर्ने मानिसहरूबाटै भने हामीले अझै प्रेरणा र आशा प्राप्त गर्न सक्दछौं।

महिलाअधिकार अभियानको निरन्तर सक्रियता र कानुनी लडाईंले कोलम्बियामा गर्भावस्थाको पहिलो २४ हप्तासम्म गरिने गर्भपतनलाई गैरअपराधीकरण गर्ने गरी त्यहाँको संवैधानिक अदालतको निर्णय प्राप्त गर्नमा योगदान पुर्‍यायो। दक्षिण सुडानमा सन् २०१७ मा १५ वर्षको उमेरमा मृत्युदण्डको सजाय सुनाइएको मागाई माटियोप न्गोङलाई जेलबाट रिहा गरिएको थियो। विश्वभरी हजारौं मानिसहरूले उनको स्वतन्त्रताको लागि अधिकारीहरूलाई पत्राचार गरेपछि उनको रिहाइ भएको थियो।

झुटा आरोपमा ग्वाटेमालामा चार वर्ष जेल जीवन बिताएपछि आदिवासी मायन वातावरणविद् बर्नार्डो काल जोललाई प्यारोलमा रिहा गरियो। स्पेनमा महिला आन्दोलनको वर्षौंको अभियान पछि त्यहाँको संसदले सहमतिलाई बलात्कारको कानुनी परिभाषाको केन्द्रमा राखेर एक कानुन पारित गर्‍यो। काजकिस्तान र पपुवा न्युगिनीले मृत्युदण्डको सजायलाई खारेज गरे।

"अत्याचार र दुर्व्यवहारको सामना गर्दा सहजै निराश अनुभूति हुन सक्छ तर गत वर्ष मानिसहरूले हामी शक्तिहीन छैनौं भन्ने कुरा देखाएका छन्", आग्नेस कालामारले भनिन्।

"तालिबान शासनको विरुद्धमा अफगानी महिलाहरूद्वारा गरिएको जुलुस, अनिवार्य रूपमा सम्पूर्ण जिउ ढाक्ने लुगा लगाउनु पर्ने कानुनको विरोधमा इरानी महिलाहरूद्वारा भएको पूरा जिउ ढाक्ने लुगा नलगाई सार्वजनिक रूपमा हिँड्ने वा कपाल काट्ने कार्य लगायतका अवज्ञाका प्रतिकात्मक कार्यहरू हामीले देखेका छौं। पितृसत्ता र जातिवादद्वारा प्रणालीगत रूपमै उत्पीडनमा परेका लाखौं मानिसहरू राम्रो भविष्यको माग गर्दै सडकमा उत्रिए। त्यस्तो कार्य उनीहरूले विगतका वर्षहरूमा पनि गरेका थिए र सन् २०२२ मा पनि जारी राखे। यसले शक्तिमा रहेकाहरूलाई हाम्रो सम्मान, समानता र स्वतन्त्रतालाई आक्रमण गर्दा हामी मुकदर्शक बनेर बस्ने छैनौं भन्ने सम्झाउनेछ।"

समाप्त

एम्नेस्टी इन्टरनेसनल

प्रेस विज्ञप्ति

दक्षिण एसिया: मानवअधिकारको क्षयीकरणमा व्यक्त प्रतिक्रियाले विश्वव्यापी सङ्कटलाई संबोधन गर्न अन्तर्राष्ट्रिय प्रणाली असक्षम रहेको उजागर

- *सन् २०२२ को एम्नेस्टी इन्टरनेसनलको वार्षिक प्रतिवेदनले मानवअधिकारमा संसारभर दोहोरो मापदण्ड रहेको र सबैतिर एकै तवरमा लागू हुने मानवअधिकार र विश्वव्यापी मूल्यको वरिपरि एकताबद्ध हुनमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको असफलतालाई प्रकाश पारेको छ।*
- *युक्रेन विरुद्ध रुसद्वारा भएकको आक्रमणप्रति पश्चिमाहरूले देखाएको कडा प्रतिक्रिया र अगानिस्तानको खस्कँदो मानवअधिकार तथा श्रीलङ्का, पाकिस्तान, बङ्गलादेश, मालदिभ्स, भारत र नेपालमा विरोधको अधिकारमाथि भएको तीव्र दबाबमा अर्थपूर्ण प्रतिक्रिया जनाउनमा देखिएको खेदजनक अभावलाई तुलना गर्दा आकाश पातालको फरक देखिन्छ।*
- *राष्ट्रहरूले देशभित्र अधिकारको संरक्षण र सम्मान गर्न असफल हुँदा महिलाको अधिकार र विरोध गर्ने स्वतन्त्रता खतरामा परेको छ।*
- *मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र अनुमोदन भएको ७५ वर्ष पुग्दै गर्दा एम्नेस्टी इन्टरनेसनलल विधिमा आधारित अन्तर्राष्ट्रिय प्रणाली मानवअधिकारको जगमा स्थापित हुनुपर्ने र यो सबैलाई, सबै ठाउँमा लागू गरिनुपर्छ भन्ने कुरामा जोड दिन्छ।*

विश्वव्यापी द्वन्द्व, जलवायु परिवर्तन र विश्वव्यापी ऊर्जा र खाद्य संकटलाई संबोधन गर्ने दिशामा पर्याप्त प्रतिक्रिया जनाउन सदस्य राष्ट्रहरूकै स्वार्थ टकरावले जेलिएको विश्वव्यापी र क्षेत्रीय संस्थाहरूको विफलताले पहिलेदेखि नै कमजोर बनिसकेको बहुपक्षीय प्रणालीलाई थप बिथोलेको एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले आफ्नो वार्षिक विश्वव्यापी मानवअधिकार विश्लेषण सार्वजनिक गर्दै बताएको छ।

***एम्नेस्टी इन्टरनेसनल प्रतिवेदन २०२२/२३: विश्वको मानवअधिकार अवस्था* (*Amnesty International Report 2022/23: The State of the World's Human Rights*)** ले विश्वभर भइरहेको मानवअधिकार ज्यादतीका सवालमा देखिएको दोहोरो मापदण्डले दण्डहीनता र अस्थिरतालाई बढाएको तथा अफगानिस्तानको खस्कँदो मानवअधिकार अभिलेख, श्रीलङ्काको बढ्दो आर्थिक सङ्कट र थुप्रै दक्षिण एसियाली देशमा भएको विमतिमाथिको दमन र अल्पसङ्ख्यकहरूको उत्पीडनमा अपर्याप्त प्रतिक्रिया व्यक्त भएको पाएको छ।

"मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र ७५ वर्षअघि सबै मानिसको अहरणीय अधिकार र मौलिक स्वतन्त्रतालाई मान्यता दिँदै सिर्जना गरिएको थियो। विश्वव्यापी आर्थिक गतिशीलता र परिवर्तनशील शक्ति संरचनाहरूले अराजकता फैलाइरहेको छ जसले गर्दा मानवअधिकारको विषय सहजै नदेखिने हुन पुगेको छ। **दक्षिण एसिया अस्थिर र अप्रत्याशित भविष्यको छेउमा उभिएको अवस्थामा भएकोले सबै वार्ता र छलफलको केन्द्रमा अधिकारलाई राख्नु पहिले भन्दा अहिले अझ धेरै महत्त्वपूर्ण भएको छ," एम्नेस्टी इन्टरनेसनलका बरिष्ठ निर्देशक डेप्रोस मुचेनाले भने।**

असहमतिको निर्मम दमन

अन्याय, वञ्चितिकरण र विभेदको विरुद्धमा यस क्षेत्रभरी मानिसहरू सडकमा उत्रिए तर अफगानिस्तान, बंगलादेश, भारत, नेपाल, माल्दिभ्स, पाकिस्तान र श्रीलंका लगायतका अधिकांश देशहरूमा उनीहरूलाई तीव्र दमन गरियो र उनीहरू विरुद्ध कहिलेकाहीं घातक बल सहित अत्यधिक बलको प्रयोग गरियो।

श्रीलंकामा व्यापक विरोध प्रदर्शनहरूलाई दबाउन सङ्कटकालीन अधिकारहरूको प्रयोग गरियो। खस्कँदो आर्थिक संकट

विरूद्ध उठेको व्यापक आन्दोलनलाई दबाउन लाइभ गोली, अश्रु ग्यास र पानीको फोहोरा प्रयोग गर्नाले प्रदर्शनकारीहरूको मृत्यु हुनुका साथै उनीहरू घाइते भए। श्रीलंकामा प्रदर्शनकारीहरूलाई पक्राउ गरियो, स्वेच्छाचारी रूपमा हिरासतमा राखियो र आतङ्कवादसँग सम्बन्धित र अन्य अपराधहरूको आरोप लगाइयो।

अफगानिस्तानमा शान्तिपूर्ण विरोध गर्नेहरूले स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी, यातना र जबर्जस्ती बेपत्ता व्यहोर्नुपर्यो। बंगलादेशमा प्रहरीले विद्यार्थी र श्रमिकहरूको विरोधलाई तितरबितर पार्न *लाइभ* गोली, रबर गोली, *साउन्ड ग्रेनेड* र अश्रु ग्यास प्रयोग गरेको थियो। पाकिस्तानमा अभियन्ता र जबरजस्ती बेपत्ता पारिएका व्यक्तिका परिवारका सदस्यहरूद्वारा गरिएको शान्तिपूर्ण विरोध प्रदर्शनलाई अधिकारीहरूले बलजफ्तीपूर्वक बिथोले। नेपालमा मिटरब्याजी साहुहरूबाट पीडित व्यक्तिहरूले गरेको आन्दोलनमा आन्दोलनकारीहरूलाई प्रहरीले लाठी चार्ज गर्यो र स्वेच्छाचारी रूपमा हिरासतमा लियो। भारतको झारखण्ड राज्यमा प्रदर्शनका क्रममा प्रहरीले एकजना १५ वर्षीय बालक र अर्का एकजना प्रदर्शनकारीलाई गोली हानी हत्या गर्यो।

धेरै देशहरूमा प्रेस स्वतन्त्रतामाथिको आक्रमण जारी रह्यो। अफगानिस्तानमा तालिबानको आलोचनात्मक रिपोर्टिङ गरेको कारण पत्रकारहरूले स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी र हिरासतको साथै यातना र अन्य दुर्व्यवहारको सामना गर्नुपर्यो। बंगलादेशमा आफ्नो रिपोर्टिङका कारण पत्रकारहरूले शारीरिक आक्रमण, न्यायिक हैरानी र अन्य प्रतिशोधको सामना गरिरहँदा एउटा मस्यौदा "तथ्याङ्क संरक्षण" कानुनले अभिव्यक्ति स्वतन्त्रतामा थप कटौती हुने खतरा देखाएको छ। पाकिस्तानमा पत्रकार लगायत अन्यहरूलाई झूटा आरोपमा पक्राउ गरिएको कारण मिडियाकर्मीहरू बढ्दो दबाबमा पनि परे।

त्यसैगरी, भारत सरकारले मानवअधिकार रक्षकहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय यात्रामा प्रतिबन्ध लगाएर र उनीहरूलाई कुनै पुर्पक्ष बिना हिरासतमा राखेर त्यहाँको मानवअधिकारको अवस्थाका बारेमा विदेशमा छलफल गर्नबाट रोक्ने प्रयास गर्यो। भारतमा गैरसरकारी संस्थाहरूलाई प्रताडना दिनका लागि सम्पत्ति शुद्धीकरणसम्बन्धी कानुन र अन्य बहानाबाजीहरूको प्रयोग गरियो। नेपालमा आफ्नो प्रस्तुतीका कारण जेल सजाय भोग्नेमा हास्य कलाकारहरू परे। माल्दिभ्समा पत्रकारलाई आफ्नो स्रोत खुलाउन बाध्य पार्न सकिने कानुन संसदले पारित गर्यो। उत्साहजनक कुरा के रहेको थियो भने माल्दिभ्स सरकारले सो कानुन संशोधन गर्ने विचार गरिरहेको थियो तर उसले कडा आलोचनाको सामना गर्नुपर्यो।

“दक्षिण एसियाली राष्ट्रहरूले मानवअधिकार कानुनलाई घटना अनुसार केस-बाइ-केस प्रयोग गरेर आडम्बर र खुलेआम दोहोरो मापदण्डको प्रदर्शन गरे। राष्ट्रहरूले आफ्नो वैश्विक र क्षेत्रीय राजनीतिसँग अनुकूल अवस्थामा मात्रै मानवअधिकार उल्लङ्घनको आलोचना गर्ने तर आफ्नै छरछिमेकमा भएका उस्तै दुर्व्यवहारहरूका सवालमा आफ्नो स्वार्थ जोखिममा पर्ने कारण मुकदर्शक बन्दछन्। यो कुरा नितान्त अनुचित हो र यसले विश्वव्यापी मानवअधिकारको आधारभूत संरचनालाई नै कम्जोर तुल्याउँछ," एम्नेस्टी इन्टरनेसनलकी दक्षिण एसिया क्षेत्रीय निर्देशक यामिनी मिश्रले भनिन्।

विरोध गर्ने अधिकार माथिको बढ्दो खतराहरूको प्रतिक्रिया स्वरूप शान्तिपूर्ण भेला हुन पाउने स्वतन्त्रताको मौलिक अधिकारमा खलल पार्ने राज्यहरूको तीब्र प्रयासहरूका विरुद्ध डट्नका निम्ति एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले सन् २०२२ मा एउटा विश्वव्यापी अभियान सुरू गर्यो।

राष्ट्रहरूले अधिकारको संरक्षण र सम्मान गर्न नसक्दा महिलाहरू मारमा

भारतमा सर्वोच्च अदालतले यौनकर्मीहरूको मर्यादाको अधिकारलाई स्थापित गर्दै र वैवाहिक स्थितिको बाबजुद सबै महिलालाई गर्भपतनमा पहुँच विस्तार गर्न विद्यमान कानूनको व्याख्या गर्दै दुई प्रगतिशील निर्णयहरू दियो।

यद्यपि यस क्षेत्रका धेरै जसो महिला र बालिकाहरूको वास्तविकता भनेको प्रणालीगत विभेद नै रह्यो।

अफगानिस्तानमा नयाँ आदेशहरूले महिला र किशोरीहरूको अधिकार र स्वतन्त्रतालाई थप प्रतिबन्धित गरेका कारण उनीहरू सार्वजनिक जीवन र ठाउँहरूबाट प्रभावकारी रूपमा नामेट भएका छन्। अन्य विविध प्रतिबन्धहरूका साथै

उनीहरूलाई सार्वजनिक पार्कहरूमा जान, गैरसरकारी संस्थाहरूमा काम गर्न, पुरुष संरक्षक बिना यात्रा गर्न, माध्यमिक विद्यालय र विश्वविद्यालयमा अध्ययन गर्न निषेध गरिएको छ।

नेपालमा महिलाहरूलाई समान नागरिकताको अधिकारबाट वञ्चित गरिएकै छ र बलात्कारको घटनामा उजुरी हाल्ने हदम्यादलाई विस्तार गरिएको भएता पनि उजुरी दर्ता गर्नको लागि विद्यमान अत्यधिक छोटो अवधि पीडितहरूको प्रभावकारी उपचारको लागि एउटा मूख्य बाधक बनेको छ।

यस क्षेत्रमा महिला हिंसा पनि विद्यमान रहेको छ। माल्दिभ्समा बढ्दो लैङ्गिक हिंसालाई सम्बोधन गर्नका लागि संयुक्त राष्ट्रसङ्घका विज्ञहरूले माल्दिभ्सका अधिकारीहरूलाई आह्वान गरेका थिए। बंगलादेशमा पति वा परिवारका अन्य सदस्यहरूद्वारा महिलाको बलात्कार वा हत्याका सयौं घटनाहरू अभिलिखित भए र त्यस्ता अपराधहरूमा दण्डहीनता व्यापक रूपमा रहेको छ। पाकिस्तानमा जीवन साथी वा परिवारका सदस्यहरूद्वारा भएको धेरै कुख्यात हत्याका घटनाहरू सूचनामा आए। तर २०२१ देखि विचाराधीन छ रहेको घरेलु हिंसासम्बन्धी कानूनलाई राष्ट्रिय सभाले पारित गर्न सकेन। भारतमा अन्य जातमा आधारित घृणा अपराधका साथै दलित र आदिवासी महिलाहरू विरुद्धको हिंसा दण्डहीनताका साथ जारी रहे। कर्नाटकका सार्वजनिक विद्यालयमा केटीहरूलाई हिजाब लगाउन पनि प्रतिबन्ध लगाइएको थियो।

“महिलाहरू यस क्षेत्रका विरोध प्रदर्शनहरूमा अग्रपंक्तिमा छन् रहेका छन् र उनीहरूले राज्य, समाज र परिवारको तर्फबाट हुने आफ्नो शरीर, जीवन, छनौट र यौनिकतामाथिको पितृसत्तात्मक नियन्त्रणलाई अक्सर चुनौती दिइरहेका छन्। लैङ्गिक न्याय कायम गर्नमा भएको राज्य र संस्थाहरूको असफलताले दमन, हिंसा र अवरुद्ध सम्भावनाको भयानक विरासतलाई छोडेको छ,” यामिनी मिश्राले भनिन्।

मानवताका खतराविरुद्धको वैश्विक कार्य अत्यन्तै अपर्याप्त

महामारीसँग सम्बन्धित मन्दी, आर्थिक कुशासन र जलवायु परिवर्तनले सिर्जित आर्थिक संकट तथा दक्षिण एसिया भित्र र बाहिरका प्रकोपहरूले आर्थिक र सामाजिक अधिकारहरूमा गम्भीर रूपमा असर गर्यो। अफगानिस्तान र श्रीलंका लगायतका देशहरूमा खाद्यान्न, स्वास्थ्य सेवा र गुणस्तरीय जीवनस्तर बढ्दो रूपमा पहुँचविहीन हुँदै गयो।

अफगानिस्तानमा बढ्दो आर्थिक संकटका कारण ९७% जनसङ्ख्या गरिबीमा धकेलिए, जबकि श्रीलंकामा मुद्रास्फिति सेप्टेम्बर २०२२ मा ७३% ले नाघ्यो जसले गर्दा सबैभन्दा गरीब र सबैभन्दा सीमान्तकृतहरूले सबैभन्दा नराम्रो परिणाम भोग्नु पर्‍यो।

अनियन्त्रित जलवायु संकटका विनाशकारी परिणामहरू सन् २०२२ मा प्रचुर मात्रामा स्पष्ट भए। विशेषगरी पाकिस्तानमा गर्मीको लहर, खडेरी र विनाशकारी बाढीले लगभग ७५०,००० मानिसहरूको जीवन र जीविकोपार्जनमा विनाशकारी प्रभाव पारेको थियो। यस पृष्ठभूमिमा विश्वव्यापी समुदायको मानवताको सर्वोत्तम हितमा कार्य गर्न र हामीलाई जीवनको लागि सबैभन्दा ठूलो खतरातर्फ धकेलिरहेको जीवाश्म ईन्धनमाथिको निर्भरतालाई संबोधन गर्नमा भएको विफलता विशेषगरी निराशाजनक थियो। यो सामूहिक असफलता वर्तमान बहुपक्षीय प्रणालीको कमजोरीको अर्को ज्वलन्त उदाहरण थियो।

"दक्षिण एसिया 'मानव निर्मित' लगायतका अन्तर्सम्बन्धित संकटहरूको आक्रमणले घेरिएको छ। यस क्षेत्रका कम्तिमा तीन देशहरू आर्थिक संकटको बीचमा रहेका छन् र उच्च ऋणको बोझले दबिएका छन्। दक्षिण एसिया प्रायः चरम गर्मीको लहरदेखि विनाशकारी व्यापक बाढी जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरूको केन्द्रबिन्दु भएको छ। यदि हाम्रा राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू उद्देश्य सार्थक भएनन् भने हामी यी संकटहरूबाट बच्ने कुनै सम्भावना छैन,” यामिनी मिश्रले भनिन्।

समस्याग्रस्त अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूमा सुधार आवश्यक

अफगानिस्तानमा स्वतन्त्र मानवअधिकार अनुगमन र रिपोर्टिङ गर्ने अवस्था लगभग समाप्त भयो। तालिबानले पूर्व प्रशासन र सुरक्षा बलका सदस्य वा उनीहरूको विरोध गर्नेहरू विरुद्ध प्रतिशोध हत्याको अभियानलाई जारी राख्दा

युद्ध अपराधहरू पनि भए। तालिबानीहरूले स्थापना गरेका न्याय प्रणालीप्रति कुनै विश्वसनीयता थिएन र मृत्युदण्डको पुनः सुरुवातले अफगानिस्तानमा ठूलो पश्चगमनको प्रतिनिधित्व गर्‍यो। भारतमा अधिकारीहरूले गैरकानूनी रूपमा धेरै राज्यहरूमा मुख्यतया मुस्लिम स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति ध्वस्त पारे। अन्तरसाम्प्रदायिक दङ्गाहरूमा उनीहरूको आरोपित संलग्नताको लागि सामूहिक सजाय स्वरूप यस्तो गरिएको हुन सक्ने चिन्ता बढायो। नेपालमा सन् १९९६-२००६ को द्वन्द्वमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय कानुन र मानवअधिकार उल्लङ्घनका अन्य अपराधहरूमा सत्य, न्याय र परिपूरण सुनिश्चित गर्ने प्रयासहरू एकदमै अपर्याप्त रहे।

शरणार्थी र शरण खोज्नेहरू अत्यधिक सीमान्तीकरणमा परे र पुनः फिर्ता पठाइने जोखिममा रहे। विश्वको सबैभन्दा ठूलो शरणार्थी शिविरमा रहेका रोहिंग्या शरणार्थीहरूको मानवअधिकार सुनिश्चित गर्नु बंगलादेशका लागि ठूलो चुनौती बन्यो। रोहिंग्या बालबालिकाको शिक्षामा पहुँचमा केही सुधार भए पनि अनुमानित १,००,००० जना विद्यालय बाहिर रहे। अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय र मानवअधिकार समूहहरूको चासोका बाबजुद बंगलादेश सरकार रोहिंग्या शरणार्थीहरूलाई दुर्गम र बाढीको जोखिम भएको भासन चार टापुमा स्थानान्तरण गर्ने आफ्नो योजनामा अडिग रह्यो र आधिकारिक तथ्याङ्कअनुसार यसरी स्थानान्तरण गरिएकाहरूको कुल संख्या ३०,०७९ पुग्यो।

आफ्नो देशमा उत्पीडनबाट भागेका अफगानीहरूले इरान जस्ता छिमेकी देश र टर्की जस्ता मार्गमा रहेका अन्य देशहरूबाट असहयोग भोग्नु परेको थियो।

यीजस्ता धेरै गम्भीर सरोकारहरूलाई प्रभावकारी रूपमा सम्बोधन गर्न संयुक्त राष्ट्रसंघको मानवअधिकार परिषद्को असक्षमताले दण्डहीनतालाई बढायो। हाम्रो अधिकारको रक्षा गर्ने दायित्व भएका अन्तर्राष्ट्रिय संस्था र प्रणालीहरूलाई कमजोर पार्नुको सट्टा बलियो बनाउनु महत्त्वपूर्ण छ।

एम्नेस्टी इन्टरनसनलले संयुक्त राष्ट्रसंघको निर्णय गर्ने प्रमुख निकाय सुरक्षा परिषद्लाई विशेषगरी दक्षिणी ध्रुवमा रहेका परम्परागत रूपमा बेवास्ता गरिएका देश र अवस्थाहरूको आवाज मुखरित गर्नका लागि सुधार गर्न पनि आह्वान गरिरहेको छ।

निर्लज्ज दोहोरो मापदण्डले थप दुर्व्यवहारको लागि मार्ग प्रशस्त गरेको छ

रूस-युक्रेन युद्धका कारण विश्वको र विशेष गरी दक्षिण एसियाको जलवायु संकट, अन्य लामो समयदेखि चलिरहेका द्वन्द्व र मानवीय पीडाबाट स्रोत र ध्यान अन्यत्र मोड्यो। पश्चिमाको दोहोरो मापदण्डले अन्य देशहरूलाई उनीहरूको मानवअधिकार अभिलेखकफ आलोचनालाई बेवास्ता गर्न, छल्न र अन्यत्र मोड्न केबल प्रोत्साहित र सक्षम मात्र बनाउँछ।

"प्रभावकारी र लगातार लागू हुने नियमहरूमा आधारित अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्था नै आजको आवश्यकता हो भन्ने कुरामा विमति छैन। युक्रेनमा भएको रूसको आक्रामक युद्धले विश्वका केही धनी देशहरू सुरक्षाको खोजिमा रहेका ठूलो संख्याका मानिसहरूलाई आफ्नो देशमा प्राप्त गर्न र उनीहरूलाई स्वास्थ्य, शिक्षा र आवासमा पहुँच प्रदान गर्नमा मजाले सक्षम छन् भन्ने कुरा देखाएको थियो। यद्यपि, युद्ध र दमनबाट भागेका अफगान र रोहिंग्याहरूलाई पश्चिमाले उस्तै समान व्यवहार गरेनन्। यो निर्लज्ज दोहोरो मापदण्डलाई चुनौती दिनै पर्छ र देशहरूले नयाँ नियमहरूमा आधारित व्यवस्थाको लागि आफ्ना प्रयासहरू बढाउनु पर्छ, "डेप्रोस मुचेनाले भने।

"धनी राष्ट्रहरूको दोहोरो मापदण्ड जसरी उनीहरूको घिनलाग्दो कोभिड-१९ खोप राष्ट्रवादमा प्रस्ट देखिएको थियो, उसरी नै जलवायु परिवर्तनमा उनीहरूले गरेको ठूलो योगदानमा पनि स्पष्ट देखिन्छ। धेरै जलवायु सङ्कटकालका लागि दक्षिण एसिया बढ्दो रूपमा शून्य भूमि हुँदै गएको अवस्थामा, यसले जीवाश्म ईन्धनमाथिको निर्भरतामा विश्वव्यापी रूपमा कमी ल्याउन ठूलो लगानीको साथै यी राष्ट्रहरूमा नोक्सानि र क्षतिको लागि परिपूरणको आवश्यकताका बारेमा प्रकाश पार्छ। विश्वका मानवअधिकार ज्यादतीका सवालमा अडान लिन विफल भएका दक्षिण एसिया लगायतका देशहरूले अब ढिलो हुनु अगावै सबै ठाउँका सबैका लागि खुलेर आवाज उठाउने बेला आएको छ।"

समाप्त

विश्वव्यापी विश्लेषण

सन् २०२२ मा नयाँ वा नवीकरण गरिएका द्वन्द्वहरू देखा परे र लामो समयदेखि चलिरहेका द्वन्द्वहरू जारी रहे। स्थानीय तहमा अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको उल्लङ्घनले भयावह मानवीय विपत्तिहरू निम्तिन पुग्यो। विभिन्न द्वन्द्वहरूबाट निम्तिएका गम्भीर मानवअधिकार प्रभाव र ती द्वन्द्वहरूबाट ज्यान जोगाउन भागेका मानिसहरूको संरक्षणको साथसाथै मानवताविरुद्धको अपराधसम्मका गम्भीर उल्लङ्घनका अन्य ढाँचाहरूमा व्यक्त अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिक्रियाहरूमा एकरूपता थिएन। ति उल्लङ्घनहरूमा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता, सङ्गठन गर्न पाउने र शान्तिपूर्ण भेला हुन पाउने स्वतन्त्रताका साथै विरोधको अधिकारमाथिको चर्को दमन समावेश छन्। मानवअधिकारको रक्षा गर्नेहरू प्रायः यस्तो दमनको चपेटामा परेका छन्।

यसैबीच कानुनी संरक्षणमा सुधारका लागि केही कदमहरू चालिएको भए तापनि महिला, बालिका र एलजिबिटिआई व्यक्तिहरू विरुद्ध हुने लिङ्गमा आधारित हिंसा एउटा विश्वव्यापी मुद्दा बनेको छ र गर्भपतनको अधिकारहरूमा केही उल्लेखनीय अवरोध तथा प्रगतिहरू भएका छन्। कोभिड-१९ को छायाँबाट धेरै देश बाहिर निस्कन थालेता पनि अरू देशले भने यसको प्रभावको सामना गरिरहे। महामारीको प्रभावसँग सम्बन्धित आर्थिक सङ्कटका साथै धान्नै नसक्ने ऋण, द्वन्द्व र जलवायु परिवर्तनका कारण जीविका लागतमा चर्को वृद्धि हुनुका साथै खाद्य असुरक्षा पैदा भएको छ। यी चुनौतीहरूले सबैभन्दा सीमान्तकृतहरूलाई असमानुपातिक तवरमा असर गर्‍यो र बढ्दो असमानतालाई निम्त्यायो।

सन् २०२२ मा एम्नेस्टी इन्टरनेसनलद्वारा १५६ देशमा भएको अनुसन्धानबाट यी विषयहरू एकदमै प्रखर रूपमा देखा परे। असहमतिलाई दबाउनाले द्वन्द्वको बाटोलाई सहज बनाइदियो। सशस्त्र द्वन्द्व र सन् २०२१ मा भएका राज्यविप्लवहरूले नागरिक समाजमाथि दमनको बाटो तय गरिदिए। महिला र बालिकाविरुद्ध यौनजन्य हिंसा सशस्त्र द्वन्द्वको क्रूर विशेषता बन्यो। युद्ध, राजनीतिक सङ्कट, जीवनयापनको बढ्दो खर्च, गर्भपतनको अधिकारमा प्रतिबन्ध, महिलाविरूद्धको हिंसा र विभेद विरोध प्रदर्शन र आन्दोलनका प्रमुख कारकका रूपमा रहे। उल्लङ्घनका यी केही ढाँचाहरूमा एम्नेस्टी इन्टरनेसनलको अनुसन्धानले ठूला सूचना प्रविधि कम्पनीहरूको व्यापारिक मोडेलबाट उत्पन्न हुने बढ्दो गम्भीर हानिहरूको प्रमाणलाई उजागर गर्‍यो र जलवायु संकट र वातावरणीय विनाशलाई सम्बोधन गर्नका लागि थप साहसी कार्यको आवश्यकतालाई जोड दियो।

अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुन र विभिन्न परिस्थितिगत कारणले यात्रामा रहेकाहरूको अधिकारको उल्लङ्घन

विश्वभरी नयाँ वा नवीकरण गरिएका द्वन्द्वहरू सुरु भए र लामो समयदेखि चलिरहेका द्वन्द्वहरू जारी रहे। केही अवस्थामा युद्ध अपराध र मानवता विरुद्धको अपराधसम्मका अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुन र मानवअधिकार उल्लङ्घनमा सरकारी सशस्त्र बल र सशस्त्र समूहहरू जिम्मेवार रहे।

युरोपमा रूसी सेनाले आफ्नो आक्रामक कार्य अघि बढाउँदै युक्रेनमा आक्रमण गर्‍यो र नागरिक जनसङ्ख्यामाथि आक्रमण गरी गैरन्यायिक हत्या गर्ने, अन्धाधुन्ध तवरमा आक्रमणहरू गर्ने र हिउँदे चिसो समयमा देशको ऊर्जा पूर्वाधारलाई लक्षित गरी आक्रमण गर्‍यो। अफ्रिकामा अन्य विभिन्न ठाउँहरूमा चलिरहेको द्वन्द्वका साथै इथियोपिया, प्रजातान्त्रिक गणतन्त्र कङ्गो (DRC) र सहेल क्षेत्रमा लडिरहेका सरकारी सेना र सशस्त्र समूहहरूले हजारौं नागरिकको मृत्यु निम्त्याए जसमा कतिपय मृत्युहरू सामूहिक हत्याका कारण भएका थिए। मध्य पूर्व र उत्तर अफ्रिकामा, लिबिया, सिरिया र यमनमा लामो समयदेखि चलिरहेको द्वन्द्वका साथै अगस्टमा सुरु भएको इजरायल र एउटा प्यालेस्टिनी सशस्त्र समूहबीचको सशस्त्र द्वन्द्वमा आम नागरिकहरूको मृत्यु र हताहती हुने गरी अन्धाधुन्ध हवाई हमला वा अन्य गैरकानुनी आक्रमणहरू भएका थिए। अफगानिस्तानमा पनि युद्ध अपराधहरू भएका थिए, जहाँ तालिबानले पूर्व प्रशासन र सुरक्षा बलका सदस्यहरू विरुद्ध प्रतिशोध हत्याको अभियानलाई जारी राख्यो।

विभिन्न क्षेत्रहरूमा भएका द्वन्द्वमा यौन हिंसाका अपराधहरू भए र यसलाई युद्धको हतियारको रूपमा समेत प्रयोग गरियो। मध्य अफ्रिकी गणतन्त्र र दक्षिण सुडान दुवै देशमा दर्जनौं महिला र बालिकाहरूले सरकारी सेना र सशस्त्र समूहहरू बीचको झडप वा सशस्त्र समूहहरूले गरेको आक्रमणका क्रममा बलात्कृत भएको रिपोर्ट गरेका छन्। इथियोपियामा टिग्रेयन सेनाहरूले द्वन्द्वसँग सम्बन्धित बलात्कार र अन्य यौन हिंसाका धेरै घटनाहरू घटाए। युक्रेनमा रूसी सेनाहरूद्वारा भएका यौन हिंसाको रिपोर्टहरूका अलावा स्वास्थ्य सेवाहरूमा भएको आक्रमणले मातृ स्वास्थ्य सेवाहरूलाई न्यूनीकरण गर्नमा धेरै योगदान पुऱ्याएकोले महिलाहरूले अन्य लैङ्गिक-विशेष खतराहरूको सामना गरेका थिए।

एउटा सकारात्मक कदमका रूपमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घको महासभामा बहुसङ्ख्यक राष्ट्रहरूले युक्रेन विरुद्ध रूसको आक्रामक कार्यको निन्दा गरे र संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय मानवअधिकार परिषद् उक्त आक्रमण लगत्तै एउटा छानबिन आयोग गठन गर्ने दिशामा द्रुत गतिमा अघि बढ्यो। धेरै द्वन्द्वहरूमा शीघ्र कार्य गर्न संयुक्त राष्ट्र सङ्घको सुरक्षा परिषद् असफल भइरहेको अवस्थामा संयुक्त राष्ट्र सङ्घको महासभाले भिटो प्रयोग गर्ने सुरक्षा परिषद्का स्थायी सदस्यहरूको राजनीतिक मूल्यको बारेमा प्रश्न उठायो। यसो गर्ने क्रममा महासभाले अप्रिलमा एक प्रस्ताव पारित गरी सुरक्षा परिषदमा[१] प्रत्येक पटक भिटो प्रयोग गर्दा महासभाको बैठक स्वतः बस्ने प्रावधानको व्यवस्था गर्यो। सेप्टेम्बरमा युक्रेनका चार आंशिक रूपमा कब्जा गरिएका क्षेत्रहरूलाई गाभ्ने रूसको निर्णयलाई उल्टाउन माग गर्दै प्रस्तुत गरिएको सुरक्षा परिषद्को प्रस्तावलाई रोक्न रूसले भिटो शक्तिको दुरुपयोग गरेपछि महासभाको बैठक बसेको थियो। महासभाले उक्त कदमको निन्दा गर्दै त्यसलाई गैरकानुनी र अवैधानिक ठहर गरेको थियो। यद्यपि रूसद्वारा भएको आफ्नो स्वार्थ अनकूलको कार्य द्वन्द्वका परिस्थितिहरूमा भएका उल्लङ्घनहरूका सम्बन्धमा छानि छानि प्रयोग गर्ने दृष्टिकोण बनाउने अभ्यास केबल एउटै मात्र उदाहरण थिएन।

पश्चिमा मुलुकहरूले युक्रेनमा भएको युद्ध अपराधसम्बन्धी आरोपहरूको छानबिन गर्न अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत (आईसीसी) को प्रयासलाई समर्थन गरे; कतिपयले अन्य परिस्थितिहरूमा त्यसो गरेका थिएनन्। बेलायतले वास्तवमा आईसीसीलाई थप सहायता उपलब्ध गरायो र अमेरिकाले आफैद्वारा रोम विधानको अनुमोदन गरेको नभएपनि र इजरायल जस्ता राजनीतिक सहयोगीहरू वा अफगानिस्तान र इराकमा आफ्नै नागरिकहरू विरुद्धको अनुसन्धानको विरोध गरेतापनि आईसीसीलाई राजनीतिक समर्थन प्रदान गऱ्यो। आईसीसीले आफ्नो २० औं वार्षिकोत्सव मनाउँदै गर्दा यसले गरेका कार्यहरूले यसका सिद्धान्तहरू कुनै पनि परिस्थिति वा क्षेत्रमा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनअन्तर्गतका अपराध पीडितहरूलाई समान ढङ्गमा लागू भएका छन् वा छैनन् भन्ने सवालमा प्रश्न खडा गर्यो। युक्रेनको अवस्थामा यसको एकदमै अत्यावश्यक ठूलो मात्राको अनुसन्धानलाई सार्वजनिक रूपमा प्रवर्द्धन गर्दै गर्दा यसले नाइजेरिया र प्यालेस्टाइन[२] लगायतका अन्य अवस्थाहरूको अनुसन्धानमा भने धेरै कम स्रोतको व्यवस्था गर्यो। असंगतिको अर्को उदाहरणमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घको मानवअधिकार परिषद्ले युक्रेनमा भएका उल्लङ्घनहरूको निन्दा गर्ने सन्दर्भमा जुन सहि र स्पष्ट तदरूकता देखाएको थियो सोहीअनुरूप यमनमा भएको द्वन्द्वलाई सार्थक रूपमा सम्बोधन गर्न असफल भयो जसका कारण ठूलो जवाफदेहिताको खाडल उत्पन्न भएको छ। केही कर्पोरेट वालाहरूले द्वन्द्वका परिस्थितिहरूमा उल्लङ्घनहरू हुनमा सहयोग पुर्याए, यद्यपि मानवअधिकार रक्षक र संगठनहरूका साथै केही सरकारहरूले उनीहरूको आचरणको सामना गर्नका लागि भने केही कारबाही गरेका थिए। एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले म्यानमारको सेनाले नागरिकहरू विरुद्ध गरेको हवाई हमलामा प्रयोग गर्न सकिने उड्डयन इन्धन आयात र वितरणमा व्यवसायहरूको भूमिकाको दस्तावेजीकरण गरेको छ। पछि सो कार्यमा संलग्न भनी भनिएका केही कम्पनीहरूले म्यानमारबाट फिर्ता हुने वा आफ्ना व्यवसायिक कार्यहरूलाई रोक्ने घोषणा गरे। एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले मेटा (फेसबुक र इन्स्टाग्रामको मालिक) को एल्गोरिदम (algorithms) र व्यवसायिक अभ्यासहरूले सन् २०१७ मा रोहिंग्या विरोधी सामग्रीलाई

---

१ “UN: Veto resolution is a vital step towards accountability”, 26 April

२ “The ICC at 20: Double standards have no place in international justice”, 1 July

विस्तार गरेर र उनीहरू विरुद्ध म्यानमारको सैन्य कारबाहीलाई सहज बनाएर गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनमा उल्लेख्य योगदान गरेको फेला पारेको छ।

सशस्त्र द्वन्द्वहरूले अनुमानित रूपमा शरणार्थी र आन्तरिक विस्थापनको ठूलो छाल पैदा गर्‍यो। रूसी आक्रमणबाट भागेका युक्रेनी शरणार्थीहरूप्रति युरोपियन युनियन (ईयू)को स्वागतयोग्य "खुल्ला-ढोक" नीतिले संसारको सबैभन्दा धनी समूहको रूपमा ईयू सुरक्षा खोज्ने ठूलो संख्याका मानिसलाई आफ्नो क्षेत्रमा प्राप्त गर्न र स्वास्थ्य, शिक्षा र आवास जस्ता प्रमुख सेवाहरूमा उनीहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्न सक्षम रहेको देखाएको छ। यद्यपि, युरोपेली क्षेत्र बाहिरबाट संरक्षण खोज्ने मानिसहरूप्रति यसले लिएको दृष्टिकोण भने स्पष्ट रूपमा भिन्न थियो र यसले विद्यमान गहिरो नस्लवाद र विभेदलाई दर्शाएको थियो। शरणार्थी र आप्रवासीहरूमध्ये कतिपयले लिबिया जस्ता ट्रान्जिट देशहरूमा यातना र अन्य उल्लङ्घनहरूको अनुभव गरेको अवस्था हुँदा हुँदै पनि जमिन र समुद्री दुवै सीमानाबाट उनीहरूलाई जबर्जस्ती, संक्षिप्त र कहिलेकाहीं हिंसात्मक तवरमा फिर्ता पठाउने कार्य भएको थियो। र धेरैलाई मृत्युको मुखमा उत्तिकै छाडिएको थियो।

मध्य पूर्व र उत्तर अफ्रिकामा शरणार्थीहरूको संरक्षण कमजोर भएको थियो। लेबनानी अधिकारीहरूले सिरियालीहरूको तथाकथित स्वैच्छिक फिर्तीलाई बढाए। अमेरिकी क्षेत्रका धेरै मुलुकहरूमा अन्तर्राष्ट्रिय सुरक्षाको बलियो प्रणालीको अभावका कारण सशस्त्र हिंसा र अन्य संकटहरूको अवस्थाबाट भागेका तिब्र गतिमा बढ्दो संख्याका मानिसहरू असुरक्षित अवस्थामा रहेका छन्। सेप्टेम्बर २०२१ र मे २०२२ को बीचमा संयुक्त राज्य अमेरिकाले २५,००० भन्दा बढी हाइटियनहरूलाई निष्कासन गर्‍यो र धेरैलाई काला जाति विरोधी नक्षवादमा आधारित यातना र अन्य दुर्व्यवहारको शिकार बनायो।

सशस्त्र द्वन्द्वका पक्षहरूले अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको सम्मान गर्नुपर्छ, उल्लङ्घनका आरोपहरूको छानबिन गर्नुपर्छ र संदिग्ध अपराधीहरूलाई अभियोजन गर्नुपर्छ। अन्य सबै सरकारहरूले उनीहरूलाई त्यसो गर्न निरन्तर दबाब दिनुपर्छ र संयुक्त राष्ट्रसङ्घ सुरक्षा परिषद्को प्रस्ताव १३२५ को कार्यान्वयनलाई बलियो बनाउने कार्य गर्नुपर्छ। उक्त प्रस्तावले महिला र बालिकाहरूलाई द्वन्द्व-सम्बन्धित यौन हिंसाबाट जोगाउन विशेष उपायहरू अपनाउनुका साथै द्वन्द्व समाधान र शान्ति निर्माणमा महिलाको पूर्ण र समान सहभागिताको महत्त्वलाई जोड दिनका लागि आह्वान गर्दछ। अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतले अनुसन्धानका लागि गैर-विभेदपूर्ण तरिकाले कोष विनियोजन गरिएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ। सबै सरकारले उत्पीडनबाट भागेका सबैलाई सुरक्षा र अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षणमा पहुँच सुनिश्चित गर्नुपर्दछ र सुरक्षा खोज्ने मानिसहरूमाथि गरिने व्यवहारमा दोहोरो मापदण्डको अन्त्य गरिनुपर्दछ।

अभिव्यक्ति, सङ्गठन खोल्ने र भेला हुने स्वतन्त्रता

विमति र नागरिक समाजमाथिको दमन संसारभरीनै मानवअधिकारको प्रमुख प्रवृत्तिहरूमध्येको एक रहेको थियो।

अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र संघ संस्थामा हुने केही दमनहरू सशस्त्र द्वन्द्वसँग सम्बन्धित थिए। रूसको नयाँ कानुनले युक्रेनमा छेडिएको युद्धको बारेमा आलोचनात्मक तरिकाले उल्लेख गर्नलाई प्रभावकारी रूपमा रोकेको छ। यसले गर्दा हजारौं प्रशासनिक र फौजदारी अभियोगहरू लगाइयो र दर्जनौं स्वतन्त्र मिडिया आउटलेटहरूलाई बन्द गरियो। इथियोपियामा अधिकारीहरूले स्वेच्छाचारी रूपमा मिडियाकर्मीहरूलाई गिरफ्तार गरे र यसले शान्तिको आह्वान गर्ने नागरिक समाज संगठनहरूको प्रयासलाई रोक्यो।

अन्य ठाउँमा भएका दमनहरूमा सरकारले सशस्त्र तवरमा सत्ताविप्लप गरी सत्ता हत्याएको छ। अफगानिस्तानमा तालिबान अधिकारीहरूले सन् २०२१ मा देश कब्जा गरेपछि उनीहरूमाथि आलोचनात्मक रिपोर्टिङ गरेकोमा पत्रकारहरूलाई स्वेच्छाचारी तवरमा हिरासतमा लिने, यातना दिने र अन्य दुर्व्यवहार गर्ने कार्य गरे। म्यानमारमा सन् २०२१ को सत्ताविप्लवपछि सत्ता हत्याएका सैनिक अधिकारीहरूले दर्जनौं सञ्चारकर्मीलाई गिरफ्तार गर्ने, स्वतन्त्र

मिडिया आउटलेटहरूमाथि प्रतिबन्ध कायम राखे र गैरसरकारी संस्थाहरूको वैध काममा प्रतिबन्ध लगाउँदै उक्त प्रतिबन्धको पालना नगर्नेलाई जेल सजाय दिने कार्य गरे। सन् २०२० र २०२१ मा राज्यविप्लवहरू भएको मालीमा अधिकारीहरूले राष्ट्रिय र विदेशी प्रसारकहरूलाई निलम्बन गरे र सरकार वा सेनाको आलोचना गरेकोमा पत्रकार र अन्यलाई गिरफ्तार गर्ने वा धम्की दिने कार्य गरे।

अन्यत्र प्रभावशाली राज्यहरूले विदेश र स्वदेशमा उनीहरूको मानवअधिकारको अभिलेख बारेको छलफललाई रोक्नको लागि नागरिक समाजलाई दबाए। चिनियाँ सरकारले देशभित्र अझै व्यापक र परिष्कृत सेन्सरसिप लागू गर्दै हजारौं पुरुष र महिलाहरूलाई स्वेच्छाचारी तवरमा हिरासतमा राखिएको विश्वास गरिएको सिन्जियाङ प्रान्तमा उइगर र अन्य मुस्लिम जातीय अल्पसंख्यक समूहहरूविरुद्ध भएको सम्भावित मानवताविरुद्धको अपराधको दस्तावेजीकरण गरी संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय मानवअधिकार उच्चायुक्तको कार्यालय (ओएचसीएचआर) ले तयार पारेको एउटा बलियो र लामो समयदेखि प्रतिक्षित प्रतिवेदनको घोर आलोचना गर्यो। भारत सरकारले मानवअधिकार रक्षकहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय यात्रामा प्रतिबन्ध लगाएको छ।

टर्कीमा संसदले सामाजिक सञ्जालमा सरकारको नियन्त्रणकारी शक्ति बढाउने गरी गलत वा भ्रामक सूचनासम्बन्धी नयाँ कानुन पारित गर्यो जबकि अधिकारीहरूले दर्जनौं पत्रकार, मानवअधिकार रक्षक र विपक्षी राजनीतिज्ञहरूलाई झूठा आतंकवादसम्बन्धी अभियोग लगाएर हिरासतमा राखे र अभियोजन गर्ने कार्य जारी राखे। इजिप्टमा सरकारले नोभेम्बरमा होस्ट गरेको संयुक्त राष्ट्र सङ्घको जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी फ्रेमवर्क महासन्धिको पक्ष राष्ट्रहरूको २७ औं सम्मेलन (कोप २७) को आयोजना अघि राजनीतिक कारणले बन्दी बनाइएका सयौंलाई रिहा गरेर आफ्नो छविलाई आंशिक रूपमा सुधार गर्न खोज्यो। यद्यपि, कोप २७ को समयमा प्रदर्शनको आह्वान गरेको भन्ने सम्बन्धमा पक्राउ परेका सयौंका साथै वास्तविक वा कथित असहमतिका लागि सोही अवधिमा उनीहरूले रिहा गरेको भन्दा करिब तीन गुणा संख्यामा अन्यलाई स्वेच्छाचारी रूपमा हिरासतमा लिएर राखे।

इजिप्टका घटनाहरू एकातिर अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र अर्कोतिर जलवायु न्याय र वातावरणीय ह्रासबीचको सम्बन्धको एउटा उदाहरण थियो। अन्यत्र वातावरण जोगाउन अभियान चलाउने अभियानकर्मीहरूलाई मार्ने वा धम्की दिने कार्य भयो। ल्याटिन अमेरिकामा यो सबैभन्दा बढी टड्कारो प्रमाणको रूपमा रहेको थियो। सन् २०२२ को आफ्नो प्रतिवेदनमा ग्लोबल विटनेसले सन् २०२१ मा भूमि र पर्यावरण रक्षकहरूको तीन चौथाई हत्या त्यही क्षेत्रमा भएको जनाएको थियो।

विश्वभरका मानिसहरू जलवायु परिवर्तनलाई संबोधन गर्न नसकेकोमा तथा युद्ध, राजनीतिक सङ्कट, जीवनयापनको बढ्दो लागत, गर्भपतनको अधिकारमा प्रतिबन्ध, महिला हिंसा र विभेदलगायतका अन्य विविध सरोकारका विषयमा एकजुट भएर प्रदर्शनमा उत्रिएका थिए। विरोधलाई दबाउनका लागि राज्यहरूले प्रायः गैरकानुनी र कतिपय अवस्थामा घातक बलको प्रयोग गरे। इरानमा यो क्रूरतापूर्वक प्रदर्शित भएको थियो। सेप्टेम्बरदेखि अधिकारीहरूले र र अझ व्यापक रूपमा इस्लामिक गणतन्त्र आफैंले दशकौंदेखि विद्यमान रहेको लिङ्गमा आधारित विभेद र चरम दमनका विरुद्ध भएको अभूतपूर्व विद्रोहलाई गोला, बारुद, धातुको गोली र पिटाइले प्रतिकार गर्दै दर्जनौं बालबालिका सहित सयौं मानिसहरूको हत्या गरे। यसैबीच डिसेम्बरमा तत्कालीन राष्ट्रपतिलाई अपदस्त गरिएपछिको राजनीतिक सङ्कटको समयमा भएको विरोध प्रदर्शनको जवाफमा सुरक्षा बलहरूले गैरकानुनी बल प्रयोग गर्दा पेरूमा २० जना भन्दा बढीको मृत्यु भएको थियो।

विश्वभरका देशहरूमा सुरक्षा बलहरूले विरोध प्रदर्शनलाई तह लगाउन बन्दुक तथा लाठी, अश्रुग्यास र रबरका गोलीलगायतका अन्य विभिन्न थरिका कम-घातक हतियारहरूको प्रयोग गरे। केही सुरक्षा बलहरूले स्वेच्छाचारी रूपमा प्रदर्शनकारीहरूलाई हिरासतमा लिए र उनीहरूविरुद्ध कहिलेकाहीं त खुट्टा बाँध्न प्रयोग गरिने सिक्रि जस्ता स्वभाविक रूपमा दुर्व्यवहारजन्य उपकरणहरूको समेत प्रयोग गरेर यातना वा अन्य दुर्व्यवहार गरे। प्रहरीले कानुन

कार्यान्वयनका लागि आफ्नो अधिकार प्रयोग (policing) गर्ने सन्दर्भमा कानुन कार्यान्वनका उपकरणहरूको वृद्धि र दुरुपयोगलाई सामान्यता तिनीहरूको आयात र निर्यातमा विश्वव्यापी मानवअधिकार नियन्त्रणको अभावले सहज पारेको थियो। यद्यपि, मेमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घ महासभाको अनुरोधमा सरकारी विशेषज्ञहरूको समूहले एक प्रतिवेदन जारी गरेका थिए जसले हतियारको व्यापारलाई नियमन गर्न कानुनी रूपमा बाध्यकारी दस्तावेजको विकल्पलाई अगाडि सारेको थियो। अर्जेन्टिना, युरोपिय युनियन र मंगोलियाले सम्भावित सन्धिको पक्षमा पैरवी गर्दै ६० भन्दा बढी राष्ट्रहरूको विश्वव्यापी गठबन्धनको नेतृत्व गरे। मानवअधिकार संगठनहरूले उक्त सन्धिमा समावेश गर्नका लागि केही मुख्य बुँदाहरू समावेश गर्नका लागि प्रस्ताव गरेका थिए।[३]

राज्यहरूले विरोध प्रदर्शनहरूलाई अन्य माध्यमबाट पनि दबाए। अष्ट्रेलिया, भारत, इन्डोनेसिया र बेलायत लगायत देशका अधिकारीहरूले विरोध प्रदर्शनमा प्रतिबन्ध लगाउने नयाँ कानुन पारित गरे। राज्यका नीतिहरूलाई चुनौती दिँदै प्रदर्शन गर्नेहरूलाई रोक्न अन्य सरकारहरूले सङ्कटकालीन अवस्थाहरूको प्रयोग गरे, जस्तै श्रीलंका। अन्यले कोभिड-१९ को बहाना बनाए, जस्तै चीन। कसैले निर्वाचनको सन्दर्भलाई अघि सारे, जस्तै गिनी, जहाँ सन् २०२१ मा अर्को सत्ता विप्लव भएको थियो। सरकारहरूले प्रदर्शनकारीहरूलाई विफल पार्ने प्रयासस्वरूप *अनलाइन सिभिक स्पेस*लाई पनि दमन गरे। इरान र म्यानमार इन्टरनेट र दूरसञ्चार सेवा बन्द गर्ने वा अवरुद्ध गर्नेहरूमध्ये रहेका थिए।

जसरी सशस्त्र द्वन्द्वको अवस्थाहरूमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घ र अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतको प्रतिक्रियामा एक रूपता थिएन त्यसैगरी यी विभिन्न गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनका साथै अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता, सङ्गठन गर्ने स्वतन्त्रता र शान्तिपूर्ण भेला हुने स्वतन्त्रता भन्दा अन्य मानवअधिकार उल्लङ्घनहरूका सवालमा पनि अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिक्रिया असंगत थियो। एकातिर संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय मानवअधिकार परिषद्ले रूसको मानवअधिकारको अवस्थासम्बन्धी विशेष प्रतिवेदक र इरानमा भएको विरोध प्रदर्शनको घातक दमनलाई ध्यानमा राख्दै इरानका लागि एउटा अनुसन्धान संयन्त्रको स्थापना गऱ्यो। अर्कोतर्फ, परिषद्ले चीनको सिन्जियाङमा मानवता विरुद्धको सम्भावित अपराधमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घको आफ्नै प्रमाणमाथि थप अनुसन्धान वा छलफल नगर्ने भनी मतदान गऱ्यो र फिलिपिन्ससँग सम्बन्धित एउटा प्रस्तावलाई रोक्यो। त्यसैगरी, इजरायलले रंगभेदी प्रणाली स्थापना गरेको भनी एम्नेस्टी इन्टरनेसनल लगायतका मानवअधिकार संगठनहरूको बढ्दो समूहले निकालेको विश्लेषण र निष्कर्षलाई संयुक्त राष्ट्र सङ्घका विशेषज्ञहरूले समर्थन गर्दागर्दै पनि इजरायलका सहयोगीहरूले दृढताका साथ इन्कार गरे। यसैबीच संयुक्त राष्ट्र सङ्घका तीन "स्तम्भहरू" मध्येको एक अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार प्रणाली लामो समयदेखि चरम कोषको अभावमा रह्यो र केही राष्ट्रहरूले आवश्यक संयन्त्रहरूको परिचालनलाई पराजित गर्न बजेट प्रक्रियालाई हतियार बनाउन खोजेका थिए।

सरकारहरूले असहमतिलाई दबाउन र उनीहरूको मानवअधिकार रेकर्डको बारेमा छलफल गर्न रोक्नका लागि अनेकथरी बहानाबाजीलाई प्रयोग गर्न बन्द गर्नुपर्छ। उनीहरूले मानवअधिकार रक्षकहरूको हत्या, धम्की र उत्पीडनको छानबिन गर्नुपर्दछ, विरोध प्रदर्शनका क्रममा सुरक्षा बलहरूलाई अनावश्यक वा अत्यधिक बल प्रयोग गर्नबाट रोक लगाउनुपर्दछ र शान्तिपूर्ण भेला हुने अधिकारलाई उल्लङ्घन गर्ने कानुनलाई खारेज वा संशोधन गर्नुपर्दछ। बहुपक्षीय तहमा सरकारहरूले कानुन कार्यान्वयनका उपकरणको व्यापारलाई नियन्त्रण गर्न नयाँ सन्धिमा सहमति जुटाउने छलफल र वार्तालाई सहयोग र समर्थन गर्नुपर्छ। तिनीहरूले घोर मानवअधिकार उल्लङ्घनका सबै ढाँचाहरूको लागि जवाफदेहिता संयन्त्रहरू पनि निरन्तर रूपमा स्थापना गर्नुपर्छ।

[३] *Essential Elements of a Torture-Free Trade Treaty, September, 23 September*

लैङ्गिक हिंसा र यौन तथा प्रजनन् अधिकार

महिला, बालिका र एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरू विरुद्धको हिंसा विश्वव्यापी मानवअधिकार समस्याको रूपमा रहेको छ। यसअघि नै उल्लेख गरिएझैं कतिपय हिंसा सशस्त्र द्वन्द्वहरूमा भएका थिए। तर प्रायः धेरै जसो हिंसा शान्तिको समयमा र घरेलु वातावरणहरूमा भएका थिए।

अमेरिकाभरिको प्रवृत्तिलाई झल्काउँदै मेक्सिकोमा मात्रै सयौं नारी हत्याहरू (दण्डहीनताले सहज बनाएको महिलाहरूको लैङ्गिक हत्या) लाई अभिलेख गरिएको थियो। भेनेजुएलाका शरणार्थी महिलाहरू कोलम्बिया, इक्वेडर, पेरू र ट्रिनिडाड तथा टोबागोमा लैङ्गिक हिंसा र विभेदको शिकार भएका थिए। आदिवासी महिलाहरूले क्यानाडामा विगतका वर्षहरूमा जबर्जस्ती बन्ध्याकरण गरिएको जानकारी गराए र संयुक्त राज्य अमेरिकामा महिलाहरूले असमानुपातिक रूपमा उच्च तहको बलात्कार र यौन हिंसाको सामना गरिरहे। अन्यत्र अफलाइन र अनलाइन दुवै स्पेसमा उच्च तहको हिंसा व्याप्त रह्यो। पाकिस्तानमा परिवारका सदस्यहरूद्वारा महिलाहरूको धेरै "हाइ प्रोफाइल" हत्याहरू गरिएको रिपोर्ट गरिएको थियो तर संसद सन् २०२१ देखि विचाराधीन घरेलु हिंसासम्बन्धी पारित गर्न विफल भयो। भारतमा दलित र आदिवासी महिलाहरूविरुद्ध भएका जातमा आधारित घृणाका अपराधहरू लगायतका हिंसा दण्डहीनताका साथ घटे।

केही सरकारले महिला मानवअधिकार रक्षकहरूको दबाबको जवाफमा विधायिकी संरक्षणमा सुधार गर्नका लागि कदम चालेका थिए। युरोपका बेल्जियम, फिनल्याण्ड र स्पेनमा सहमतिको सिद्धान्तलाई समेट्ने नयाँ बलात्कारसम्बन्धी कानुन लागू भयो। अफ्रिका र एसियाका चीन, कंगो, इन्डोनेसिया, पपुवा न्युगिनी र जिम्बाब्वे लगायतका देशहरूमा यौनिक र लैङ्गिक हिंसाविरुद्ध महिला र बालिकाहरूको संरक्षण सुदृढ पार्ने उद्देश्यले नयाँ कानुनहरू पारित गरिए। यद्यपि, यी र विश्वभरका अन्य देशहरूमा अधिकारीहरू महिला र बालिकाहरूलाई गहिरो रूपमा व्याप्त लैङ्गिक हिंसाबाट जोगाउन वा सम्बन्धित अपराधहरूका सवालमा विद्यमान दण्डहीनतालाई सम्बोधन गर्न व्यवहारिक तहमा प्रायः असफल भए। मध्य पूर्व र उत्तर अफ्रिकामा इजिप्ट, इराक, इरान, यमन र साउदी अरेबियाका अधिकारीहरूले महिला मानवअधिकार रक्षकहरू र अभियानकर्ताहरूलाई यौन हिंसाको विरुद्ध बोलेकोमा अभियोजन गर्ने र अन्य प्रकारका उत्पीडन गर्ने कार्य गरे।

सधैं झैं, यस हिंसाको पृष्ठभूमिमा महिला, बालिका र एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरूविरुद्ध कानुन र व्यवहारमा विभेदपूर्ण सामाजिक धारणा र मान्यताका साथ व्यापक विभेद जारी रह्यो। अफगानिस्तानमा महिला र बालिकाहरूको अधिकारमा विशेषगरी उल्लेखनीय गिरावट हुन पुगेको छ। तालिबानले जारी गरेको नयाँ आदेशले महिला र बालिकाहरूलाई पुरुष संरक्षक बिना यात्रा गर्न निषेध गरेको छ, सार्वजनिक पार्कहरूमा प्रतिबन्ध लगाएको छ र माध्यमिक विद्यालय र विश्वविद्यालयमा जान र गैरसरकारी संस्थाहरूमा काम गर्न निषेध गरेको छ।

यसैबीच, सन् २०२२ मा गर्भपतनको अधिकारमा अवरोध र प्रगति दुवै कुरा भयो। संयुक्त राज्य अमेरिकामा गर्भपतनको अधिकारमा संघीय सरकारको संरक्षण अन्त्य भएपछि धेरै अमेरिकी राज्यहरूले गर्भपतनको अधिकारमाथिको पहुँचमा प्रतिबन्ध वा कटौती गर्न कानुनहरू पारित गरे जबकि अन्य कतिपय राज्यले भने गर्भपतनको अधिकारलाई संरक्षण गर्नका लागि अत्यधिक बहुमतका साथ मतदान गरे। अमेरिकाका अन्य ठाउँको कुरा गर्दा पाँच देशहरूमा गर्भपतनलाई अपराधिकरण गरिएको छ, तर कोलम्बियाको एक संवैधानिक अदालतले गर्भावस्थाको २४ औं हप्तासम्मको गर्भपतनलाई कानुनी मान्यता प्रदान गरी गैरअपराधीकरण गर्‍यो र इक्वेडरको नयाँ कानुनले बलात्कारका घटनाहरूमा गर्भपतनलाई अपराधरहित बनायो।

यस्तै प्रवृति युरोपभर देखियो। हंगेरी, इटाली, पोल्याण्ड र स्लोभाकियामा गर्भपतनमा पहुँच सीमित गर्न नयाँ उपायहरू प्रस्तुत गरियो जबकि जर्मनी र नेदरल्याण्ड्स् लगायत अन्य धेरै देशहरूले गर्भपतनको पहुँचमा केही प्रतिबन्धहरू

हटाए। यसैबीच, गर्भपतनको अधिकारलाई समर्थन गरेकोमा एन्डोरा र पोल्याण्ड लगायतका देशहरूमा महिला मानवअधिकार रक्षकहरूले प्रताडनाको सामना गर्नुपरेको थियो।

सरकारहरूले महिला, बालिका र एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरू विरुद्ध व्यापक रूपमा व्याप्त लिङ्गमा आधारित हिंसा रोक्न, पीडितहरूलाई संरक्षण र सहयोग गर्न र सम्बन्धित अपराधहरूमा व्याप्त दण्डहीनतालाई सम्बोधन गर्न व्यापक कदमहरू चाल्नै पर्छ। गर्भपतनलाई अपराधीकरण गरेका सबै राष्ट्रहरूले गर्भपतनसम्बन्धी जानकारी र सेवा तथा गर्भपतनपछिको हेरचाहमा कुनै पनि खाले विभेद वा जबर्जस्ती बिना र प्रजनन स्वायत्तता र अन्य मानवअधिकारको सम्मान हुने गरी पहुँच प्राप्त गर्न सक्ने कुराको सुनिश्चित गर्न गर्भपतनसम्बन्धी आफ्ना कानुनहरूमा सुधार गर्नुपर्छ।

आर्थिक र सामाजिक अधिकार

सबै क्षेत्रहरूमा कोभिड-१९ महामारीको प्रभावका साथै धान्न नसकिने दिगो ऋण, द्वन्द्व र जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित आर्थिक सङ्कटहरूले जीवनयापनको लागतमा चर्को वृद्धि गराउनुका साथै खाद्य असुरक्षा निम्त्याएको छ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले अक्टोबरमा प्रकाश पारेअनुसार न्यून आय भएका ६०% भन्दा बढी देश र २५% भन्दा बढी उदीयमान बजारहरूले आफ्नो ऋण चुक्ता गर्न नसक्ने सम्भावना छ। युक्रेनमा भएको रूसी आक्रमणले धेरै देशहरू निर्भर रहेको खाद्य वस्तु गहुँको आपूर्तिमा बाधा मात्र पुर्याएन, इन्धनको लागतमा पनि उल्लेखनीय वृद्धि भयो। सामाजिक, आर्थिक असमानता तथा स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षामा न्यून सार्वजनिक खर्च जस्ता संरचनागत अवरोध र खाद्यान्न, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षा, आवास र पिउने पानीको अधिकारको पूर्ति गर्न नसक्नु पछाडिका अन्तर्निहित कारणहरूलाई धेरै सरकारहरूले सम्बोधन गर्न नसकेकोले गर्दा चुनौतीहरू झन् बढेका छन्। यी चुनौतीहरूले असमान रूपमा सबै क्षेत्रहरूमा सबैभन्दा सीमान्तकृतहरूलाई असर गरेको छ।

अफ्रिकी युनियनले सन् २०२२ लाई पोषण वर्षको रूपमा घोषणा गरेको थियो, तर विषम मौसमी अवस्थाले यस क्षेत्रका धेरै देशहरूमा कुपोषण निम्तियो। सोमालियामा गम्भीर खडेरीले कुपोषणका घटनाहरूमा वृद्धि ल्यायो, जबकि नाइजेरियामा बाढीले पानीजन्य रोगहरूको प्रकोप बढायो र सयौंको ज्यान लियो। आर्थिक संकटका कारण अफगानिस्तानका ९७% जनसंख्या गरिबीमा बाँचिरहेका थिए जुन् सन् २०२० को भन्दा ४७% बढि हो र श्रीलंकाका मानिसहरूले खाना, इन्धन, औषधि र अन्य अत्यावश्यक वस्तुहरूको गम्भीर अभावको अनुभव गरे। मध्य पूर्व र उत्तर अफ्रिकामा आर्थिक संकटले खाद्य असुरक्षालाई पनि बढायो। सिरिया र यमनको सन्दर्भमा द्वन्द्व एक प्रमुख कारकको रूपमा रहेको थियो। अमेरिकी महादेशको मानवीय सङ्कटमा हाइटीका ४०% भन्दा बढी जनसंख्याले आपतकालीन भोकमरीको सामना गरे र भेनेजुएलाका अधिकांश जनताले खाद्य असुरक्षाको अनुभव गरे। रूससँगको युद्धका कारण युक्रेनका कम्तिमा पाँच लाख बालबालिका गरिबीमा फसे। आंशिक रूपमा युद्धको कारणले युरोपको अन्य क्षेत्रमा ऊर्जाको मूल्यमा भएको ठूलो वृद्धिले अत्यधिक मुद्रास्फिति हुनुका साथै जीवनयापनको लागतमा असीमित वृद्धि भयो जसले सबैभन्दा सीमान्तकृतहरूलाई असमानुपातिक तवरमा असर गर्‍यो।

जलवायु परिवर्तनले गरिबी, कुपोषण र विस्थापनलाई थप बढाएको छ। समुद्री सतहमा भएको वृद्धि र बाढीले बंगलादेश, होन्डुरस र सेनेगल लगायतका देशहरूमा गरिब तटीय समुदायहरूलाई नराम्रो असर गरेको छ। त्यस्तै बढ्दो तापक्रम र ऊर्जा पूर्वाधारका परियोजनाहरूले क्यानाडा र रूसका आदिवासीहरूलाई [४] प्रभावित पारेको छ। अन्य देशहरूमध्ये भारत र पाकिस्तानमा पहिले कहल्यै नभएको गर्मी र त्यसको साथमा व्याप्त वायु प्रदूषणले बाहिरी वातावरणमा काम गर्न बाध्य व्यक्तिहरू जस्तै किसान, सडक व्यापारी र दैनिक ज्यालादारी गरी आर्जन गर्नेहरूलाई नराम्ररी असर गरेको छ। पाकिस्तानमा जलवायु परिवर्तनले थप गम्भीर बनाएको वर्षा र बाढीले मानिसहरूको जीवन र जीविकोपार्जनमा पनि विनाशकारी प्रभाव पारेको छ। यी सारा असरका साथै संयुक्त राष्ट्र सङ्घको महासभाले

[४] *Any Tidal Wave Could Drown Us: Stories from the Climate Crisis*, November

जुलाईमा एउटा स्वागत योग्य स्वच्छ, स्वस्थ र दिगो वातावरणको अधिकारलाई मान्यता दिने प्रस्तावलाई अनुमोदन गरेको भएता पनि सरकारहरूले जलवायुका सम्बन्धमा गरेका कामहरू अत्यन्तै अपर्याप्त रहे। कोपा२७ ले जलवायु परिवर्तनबाट क्षति भएकाहरूका लागि नोक्सानी र क्षति कोषको अवलम्बन गरेको भए पनि सबै जीवाश्म इन्धनहरूलाई चरणबद्ध रूपमा प्रयोग नगर्ने सम्झौता हाँसिल गर्न भने कोप२७ असफल रह्यो।[५] यसैबीच, सरकारहरूको हालको उत्सर्जन घटाउने वाचाले मानवतालाई २.५° सेल्सियसको तापमान वृद्धिको विनाशकारी प्रभावतिर धकेलेको छ।

संसारभरी जबर्जस्ती निष्कासनका कार्यले आवासको अधिकारलाई कमजोर बनायो र यसले प्रायः विभेदको शिकार भएकाहरूलाई असर गर्यो। अफ्रिका, अमेरिका र एसियामा सरकारहरूले प्रभावित आदिवासी जनजातिहरूको स्वतन्त्र, पूर्व र सूचित सहमति प्राप्त नगरी उत्खनन्, कृषि वा पूर्वाधारका परियोजनाहरूलाई अगाडि बढाए जसले गर्दा कतिपय अवस्थामा उनीहरू आफ्नो भूमिबाट जबर्जस्ती निष्कासन समेत हुन पुगे। तान्जानियामा अधिकारीहरूले पर्यटकीय कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आदिवासी मासाई समुदायका सदस्यहरूलाई उनीहरूको पैतृक भूमिबाट जबर्जस्ती निस्कासन गरे।

बहुराष्ट्रिय उद्यमहरूलाई विश्वव्यापी कर लगाउनेसम्बन्धी नयाँ संयुक्त राष्ट्र सङ्घ प्रायोजित सन्धिको विकासमा प्रयास जारी रह्यो र डिसेम्बरमा संयुक्त राष्ट्र सङ्घको महासभामा सर्वसम्मतिले एउटा प्रस्ताव पारित भयो। यसले के तथ्यलाई प्रतिबिम्बित गरेको छ भने आर्थिक सहयोग र विकास संगठन (ओईसीडी) बाट सन् २०२१ मा सहमति जुटाइएको हालको विश्वव्यापी कर सम्झौताले कम्पनीको नाफाको स्रोतको रूपमा रहेका प्रायः दक्षिणी ध्रुवका देशहरू र कानुनी रूपमा कम्पनी अवस्थित रहेको प्राय उत्तरी ध्रुवका देशहरूबीचको कर अधिकारको बाँडफाँडमा विद्यमान रहेको असन्तुलनलाई सच्याउन सकेन। मानिसहरूको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारहरू अझ राम्रोसँग प्रत्याभूत गर्न विशेष गरी न्यून आय भएका देशहरूका लागि महत्त्वपूर्ण अतिरिक्त स्रोतहरू प्रदान गर्ने न्यायसङ्गत प्रणाली सुनिश्चित गर्न थप सक्रिय प्रतिबद्धताहरूको आवश्यकता रहेको छ।[६]

जीवाश्म इन्धनको प्रयोगलाई द्रुत गतिमा हटाउने प्रक्रियालाई प्राथमिकता दिएर र शून्य कार्बन अर्थव्यवस्थातर्फ प्रस्थानका लागि न्यायसंगत र मानव अधिकार-अनुकूल संक्रमणको प्रत्याभूति समेत गर्दै सरकारहरूले जलवायु संकटलाई न्यूनीकरण गर्न र विश्व तापमान वृद्धिलाई पूर्व-औद्योगिक स्तरभन्दा १.५ डिग्री सेल्सियस तल राख्न तत्काल कदमहरू चाल्नुपर्छ। उनीहरूले सीमान्तकृत व्यक्ति र समूहलगायत सबैको जीवनस्तर, खाद्यान्न, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षा, आवास र पानीको पर्याप्त अधिकार सुनिश्चित गर्ने उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्छ। उनीहरूले आफ्नो क्षेत्रमा कुनै पनि परियोजनाहरूका लागि आदिवासीहरूको स्वतन्त्र, पूर्व र सुसूचित सहमति प्राप्त गर्नुपर्छ।

धनी राज्य र अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाहरूले तुरुन्त ऋण राहत उपलब्ध गराउनु पर्छ र जलवायु संकटको सन्दर्भ समेतमा आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारहरू पूर्ति गर्नका लागि सहयोगको आवश्यकतामा रहेका देशहरूलाई त्यस्तो सहयोग प्रदान गर्नमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय प्रयासहरूका लागि सहायता कोषमा योगदान गर्नुपर्छ। न्यून आय भएका देशहरूले पनि यस उद्देश्यका लागि अत्यावश्यक अतिरिक्त स्रोतहरू प्रदान गर्ने संयुक्त राष्ट्र सङ्घद्वारा प्रायोजित विश्वव्यापी कर सुधारमार्फत थप निष्पक्षता र समावेशीताका साथ लाभान्वित हुनुपर्छ।

अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार संयन्त्र

सन् २०२३ मा मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रको ७५ औं वार्षिकोत्सव, *भियना डिक्लेरसन एण्ड प्रोग्राम अफ याक्सन*को ३० औं वार्षिकोत्सव र मानवअधिकार रक्षकहरूको संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय घोषणापत्रको २५ औं

[५] COP27: Loss and Damage fund is welcome but failure to deliver on phasing out fossil fuels is a huge setback, 21 November

[६] *Taxation, illicit financial flows and human rights*, 28 June

वार्षिकोत्सव मनाइँदै छ। तथापि, मानवअधिकार दायित्वहरूको असंगत वा अपर्याप्त कार्यान्वयन, गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनका प्रवृत्तिहरूमा असंगत खालको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिक्रिया र अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार संयन्त्रहरूमा पर्याप्त वित्तीय स्रोतहरू योगदान गर्नमा भएको विफलता जस्ता राज्यहरूको व्यवहारको केही निश्चित प्रवृत्तिका कारण यी दस्तावेजहरू कमजोर बनेका छन्।

यस सन्दर्भमा, अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार संरचनाको सबलता र लचिलोपनालाई थप वृद्धि गर्नका लागि राज्यहरूले पुनः प्रतिबद्धता जनाउनुका साथै यसतर्फ ठोस कदमहरू चाल्नै पर्छ। यसमा संयुक्त राष्ट्रसङ्घको मानवअधिकार स्तम्भको लागि अतिरिक्त बजेट विनियोजन गर्ने, राष्ट्रहरूको अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार दायित्वहरूलाई पूर्ण तवरमा निरन्तर कार्यान्वयन गर्ने कुरालाई प्राथमिकता दिने र सबै ठाउँका मानवअधिकार उल्लङ्घनहरूलाई संबोधन गर्नका लागि अन्तर्राष्ट्रिय संयन्त्रहरूको क्षमतामा सुसंगतता र प्रभावकारिता प्रवर्धन गर्ने कार्य पर्दछ।

एसिया-प्रशान्त क्षेत्रको सिंहावलोकन

धेरै देशहरूमा महिला एवं लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक व्यक्तिहरू (LGBTI) को अधिकारमा सामान्य सुधार भएको कारण, पाकिस्तानमा यातनालाई अपराधीकरण गर्ने नयाँ कानुन ल्याइएको कारण र पपुवा न्यू गिनीमा मृत्युदण्डको सजाय उन्मूलन गरिएको कारण एसिया-प्रशान्त क्षेत्रमा मानवअधिकारका लागि आशाका केही झिना किरणहरू देखिए। तर समग्र अवस्था भने अन्धकारमय नै रह्यो। म्यानमारमा गैरसैनिक व्यक्तिहरूले बढ्दो सशस्त्र द्वन्द्वको पीडा भोगे। विशेषगरी महिला र बालिकाहरूको अधिकारमा भएको भयानक कटौतीले गर्दा अफगानिस्तानमा तालिबानी शासनले मानवअधिकारमा पारेको पूर्ण प्रभाव बढ्दो रूपमा स्पष्ट भयो। खाद्यान्न, स्वास्थ्य सेवा र पर्याप्त जीवनस्तर बढ्दो रूपमा पहुँच बाहिर पुगेको देशहरू जस्तै अफगानिस्तान, लाओस, श्रीलंका लगायतमा महामारीसँग सम्बन्धित आर्थिक मन्दी, आर्थिक कुव्यवस्थापन र यस क्षेत्र भित्र र यस क्षेत्र बाहिरका सशस्त्र द्वन्द्वले निम्त्याएको आर्थिक सङ्कटले आर्थिक र सामाजिक अधिकारहरूमाथि गम्भीर प्रभाव पारेको छ। धेरै देशका अधिकारीहरूले अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र संगठित हुन पाउने स्वतन्त्रताउपरको संकुचनहरूलाई कडा पार्दा र आफ्ना आलोचकहरूलाई स्वेच्छाचारी रूपमा गिरफ्तार गर्ने र हिरासतमा राख्ने कार्य गर्दा असहमतिप्रतिको असहिष्णुता बढ्यो। अन्याय, बञ्चितिकरण र विभेदको विरोधमा जनता सडकमा उत्रिए। तर बंगलादेश, भारत, इन्डोनेसिया, नेपाल, पाकिस्तान, श्रीलंका र थाइल्याण्ड लगायतका देशहरूमा उनीहरूउपर अत्यधिक बल प्रयोग गरियो र कहिलेकाहिँ त घातक बलको समेत प्रयोग गरियो। चीन र फिलिपिन्ससम्बन्धी गम्भीर विषयहरूलाई प्रभावकारी रूपमा सम्बोधन गर्न संयुक्त राष्ट्र संङ्घीय मानवअधिकार परिषद्ले देखाएको असक्षमताका कारण दण्डहीनता थप मौलायो। अल्पसंख्यक, महिला र बालिका, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्याक व्यक्तिहरू (LGBTI) र आदिवासीहरू विरुद्ध लामो समयदेखि स्थापित भएर रहेका विभेदका स्वरूपहरू (well-established patterns of discrimination) पनि कायम रहे। अफगानिस्तान र म्यानमारमा मृत्युदण्डको पुनः सुरूवातले पनि मानवअधिकारको ठूलो प्रतिगमनलाई झल्कायो।

आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकार

आर्थिक सङ्कटले पर्याप्त जीवनस्तर र स्वास्थ्यको अधिकार लगायतका मानवअधिकारमा गम्भीर असर पारेको छ। श्रीलंकामा सेप्टेम्बरमा मुद्रास्फीति ७३% नाघेको थियो जसले गर्दा विशेषगरी दैनिक ज्यालामा काम गर्ने श्रमिकहरू, जो धेरै जसो महिला र मलैयाहा तमिल अल्पसंख्यक थिए, उनीहरूका लागि खाद्यान्न, स्वास्थ्य सेवा र अन्य आधारभूत आवश्यकताहरू आर्थिक रूपमा पहुँच बाहिर हुन पुग्यो। त्यसैगरी, लाओसमा उच्च मुद्रास्फीतिले गर्दा धेरैका लागि आधारभूत वस्तुहरू पहुँच भन्दा बाहिर पुगे। अफगानिस्तानमा खस्किँदो आर्थिक संकटले ९७% जनसंख्यालाई गरिबीमा धकेल्यो, धेरैजसो घरपरिवारले भोकमरीको सामना गर्नुपर्यो र बाँच्नको लागि नकारात्मक रणनीतिहरूलाई अवलम्बन गर्नुपर्यो। तालिबानले डिसेम्बर महिनामा महिलाहरूलाई मानवीय र अन्य गैरसरकारी संस्थाहरूमा काम गर्न प्रतिबन्ध लगाए पछि उक्त अवस्था निश्चय पनि थप बिग्रन पुग्यो। उक्त प्रतिबन्धले महिलाहरूको जीवनयापनका अवसरहरूलाई संकुचित गर्यो र त्यस प्रतिबन्ध अघि महिला श्रमिकहरूले प्रदान गर्ने सेवाहरूबाट अन्य व्यक्तिहरू वञ्चित समेत भए।

अन्यत्र, आवासको अपर्याप्त संरक्षण र घर भत्काउने कार्यले हजारौं मानिसहरू आवासविहीन र निसहाय भएका छन् वा जोखिममा परेका छन्। नेपालमा सरकारले सन् २०१८ को आवाससम्बन्धी कानुनलाई संशोधन गर्नुपर्ने आह्वानहरूलाई बेवास्ता गर्दा आवासको अधिकारको पर्याप्त प्रत्याभूति हुन सकेन। फलस्वरूप मुख्यतया सीमान्तकृत समुदायका वा अनौपचारिक बस्तीमा बसोवास गरेका व्यक्ति लगायत सयौं परिवारहरू जबर्जस्ती निष्कासनको जोखिममा परे। भारतको राजधानी दिल्ली र धेरै राज्यहरूमा अधिकारीहरूले मुस्लिमहरूको स्वामित्वमा रहेका घरहरू र अन्य निजी सम्पत्तिहरू गैरकानुनी रूपमा भत्काइदिए। यस्तो कार्य अन्तर-साम्प्रदायिक द्वन्द्वमा उनीहरूको कथित संलग्नताको लागि सामूहिक सजायको रूपमा गरिएको हुन सक्ने चिन्ता पैदा गरेको छ। क्याम्बोडिया र मंगोलियामा शहरी विकास परियोजनाहरूले गर्दा धेरै घरपरिवारहरू आवासविहीन हुन पुगे र आफ्नो जीविकोपार्जन समेत गुमाए।

सरकारहरूले कुनै पनि खाले विभेद बिना आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकारको प्रत्याभूति गर्नुपर्छ।

अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता

धेरै सरकारहरूले असहमतिउपरको दमनलाई बढाउँदै लगेको कारण र छानबिन तथा जाँचबुचबाट उम्कन खोजेको कारण यस क्षेत्रमा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको अधिकार खतरामा रह्यो।

धेरै देशहरूमा प्रेस स्वतन्त्रतामाथिको आक्रमण जारी रह्यो। अफगानिस्तानमा तालिबानको आलोचनात्मक रिपोर्टिङ गरेको कारण पत्रकारहरूले स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी र हिरासतको साथै यातना र अन्य दुर्व्यवहारको सामना गर्नुपर्यो। बंगलादेशमा आफ्नो रिपोर्टिङका कारण पत्रकारहरूले शारीरिक आक्रमण, न्यायिक हैरानी र अन्य प्रतिशोधको सामना गरिरहँदा एउटा मस्यौदा "तथ्याङ्क संरक्षण" कानुनले अभिव्यक्ति स्वतन्त्रतामा थप कटौती हुने खतरा देखाएको छ। पाकिस्तानमा पत्रकार लगायत अन्यहरूलाई झूटा आरोपमा पक्राउ गरिएको कारण मिडियाकर्मीहरू पनि बढ्दो दबाबमा परे। फिलिपिन्समा नयाँ सरकारले मिडियाका लागि तत्काल केही राहत ल्याएन; वर्षको उत्तरार्धमा कम्तीमा दुई पत्रकारको हत्या भयो, अन्य पत्रकारहरूउपर न्यायिक हैरानी जारी रह्यो र स्वतन्त्र मिडिया समूहका वेबसाइटहरू अझै पनि बन्द रहे।

चीनमा देश भित्र अनलाइन सेन्सरसिप र निगरानी झन् व्यापक रूपमा बढ्यो। सिनजियाङका उइगुर र अन्य मुस्लिम जातीय अल्पसंख्यक समूहहरूविरुद्ध भएको सम्भावित मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन र अन्तर्राष्ट्रिय कानुनअन्तर्गतका अपराधहरूको अभिलेखीकरण गरिएको संयुक्त राष्ट्र संघीय उच्चायुक्तको कार्यालय (ओएचसीएचआर)को प्रतिवेदन प्रकाशन गर्नबाट रोक्ने प्रयास लगायत अन्य तवरबाट सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा आफ्नो मानवअधिकारको अवस्थाको बारेमा छलफल गर्ने कार्यलाई रोक्न खोज्यो।

त्यसैगरी, भारत सरकारले मानवअधिकार रक्षकहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय यात्रामा प्रतिबन्ध लगाएर त्यहाँको मानवअधिकारको अवस्थाका बारेमा विदेशमा छलफल गर्नबाट रोक्ने प्रयास गर्यो। साथै, विपक्षी दलहरूको आलोचनालाई रोक्ने प्रयास स्वरूप सामान्य शब्दहरूलाई संसदीय बहसको क्रममा प्रयोग गर्नमा प्रतिबन्ध लगाउने असाधारण र गैरकानुनी कदम उठायो।

म्यानमारमा सैन्य अधिकारीहरूले अनलाइन र अफलाइन निगरानी बढाए र प्रमुख शहरहरूमा अनुहारको पहिचान गर्ने क्षमता सहितको सिसिटिभि क्यामेराहरू प्रयोग गरी एवं राष्ट्रव्यापी इन्टरनेट र दूरसञ्चार बन्द गरी सूचनाको अधिकारलाई संकुचित गरे। उत्तर कोरियामा सरकारको विरूद्ध सबै आलोचना निषेधित रह्यो।

राष्ट्रपति र अन्य अधिकारीहरू तथा राज्यका संस्थाहरूको अपमानलाई पुनःअपराधीकरण गर्ने नयाँ अपराधसंहिता डिसेम्बरमा जारी भएपछि इन्डोनेसियामा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रतामाथि थप धक्का पुग्यो। माल्दिभ्समा पत्रकारलाई आफ्नो स्रोत खुलाउन बाध्य पार्न सकिने कानुन संसदले पारित गर्यो। उत्साहजनक कुरा के रहेको थियो भने माल्दिभ्स सरकारले सो कानुन संशोधन गर्ने विचार गरिरहेको थियो तर उसले कडा आलोचनाको सामना गर्नुपर्यो।

भियतनामका अधिकारीहरूले आफ्ना आलोचकहरूलाई स्वेच्छाचारी रूपमा गिरफ्तार गर्न र अभियोग चलाउन विद्यमान फौजदारी संहिताको प्रयोग गर्न जारी राखे। सूचना प्रविधि कम्पनीहरूलाई प्रयोगकर्ताको डेटा भण्डारण गर्न र सम्भावतः अधिकारीहरूलाई सो डेटा प्रदान गर्नुपर्ने प्रावधानसहित ल्याइएको "डिक्री ५३" नामक नयाँ कानुनले असहमतिलाई निस्तेज पार्नका लागि एउटा सम्भावित नयाँ औजार उपलब्ध गराएको छ।

मलेसिया र नेपाल दुवै देशका हास्य कलाकारहरूले उनीहरूको प्रस्तुतीका कारण जेल सजाय भोग्नुपर्यो।

सरकारले मिडिया स्वतन्त्रताको सम्मान गर्नुपर्छ, कुनै पनि विभेद बिना अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको अधिकारको अभ्याससँग सम्बन्धित सबै अनुसन्धान वा अभियोगहरू रोक्नु पर्छ र वैध अभिव्यक्तिलाई अपराधीकरण गर्ने वा त्यसलाई प्रतिबन्ध लगाउन प्रयोग गर्न सकिने कानुनी प्रावधानहरू खारेज गर्नुपर्छ।

शान्तिपूर्ण भेला हुने र संगठन खोल्ने स्वतन्त्रता

सरकारहरूले असहमतिलाई दबाउन खोज्दा पनि यस क्षेत्रका मानिसहरूले अन्याय र विभेदको विरुद्धमा विरोध गर्ने आफ्नो अधिकारको दाबी गरे र यस क्रममा उनीहरूले अक्सर स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी र हिरासतका साथै चोटपटक र मृत्युको जोखिम उठाए जबकी अधिकारीहरूले उनीहरूमाथि बारम्बार अनावश्यक र अत्यधिक बलको प्रयोग गरे।

श्रीलंकामा आर्थिक संकटको विरूद्ध प्रदर्शन गरिरहेका धेरै हदसम्मको शान्तिपूर्ण भिडहरूविरुद्ध प्रहरीले लाइभ गोली, अश्रु ग्यास र पानीको फोहोरा प्रयोग गर्नाले प्रदर्शनकारीहरूको मृत्यु हुनुका साथै घाइते भए। बंगलादेशमा प्रहरीले विद्यार्थी र श्रमिकहरूको विरोधलाई तितरबितर पार्न *लाइभ* गोली, रबर गोली, *साउन्ड ग्रेनेड* र अश्रु ग्यास प्रयोग गरेको थियो।

पाकिस्तानमा अभियन्ता र जबरर्जस्ती बेपत्ता पारिएका व्यक्तिका परिवारका सदस्यहरूद्वारा गरिएको शान्तिपूर्ण विरोध प्रदर्शनलाई अधिकारीहरूले बलजफ्तीपूर्वक बिथोले। नेपालमा मिटरब्याजी साहुहरूबाट पीडित व्यक्तिहरूले गरेको आन्दोलनमा आन्दोलनकारीहरूलाई प्रहरीले लाठी चार्ज गर्‍यो र स्वेच्छाचारी रूपमा हिरासतमा लियो। भारतको झारखण्ड राज्यमा प्रदर्शनका क्रममा प्रहरीले एकजना १५ वर्षीय बालक र अर्का एकजना प्रदर्शनकारीलाई गोली हानी हत्या गर्‍यो। इन्डोनेसियामा प्रहरीले पपुवा र पश्चिम पपुवा लगायतमा भएका विरोध प्रदर्शनहरूमा अनावश्यक बल प्रयोग गर्‍यो र केही अवस्थामा घातक बलसमेत प्रयोग गर्‍यो।

धेरै देशहरूमा विरोध गर्ने अधिकारलाई थप सीमित गर्दै नयाँ प्रतिबन्धहरू लागू गरियो। भारतको कर्नाटक राज्यको राजधानीको तोकिएका क्षेत्रमा विरोध प्रदर्शन निषेध गर्ने एक आदेशलाई अदालतले मान्यता प्रदान गर्‍यो। इन्डोनेसियामा नयाँ अपराध संहिताले अनधिकृत प्रदर्शनलाई प्रतिबन्ध लगायो भने अस्ट्रेलियामा धेरै राज्यहरूले अनाधिकृत विरोध प्रदर्शनहरूमा भाग लिएकाहरूलाई जरिवाना र जेल सजाय तोक्ने नयाँ कानुनहरू लागू गरे।

धेरै देशहरूमा संगठित हुने स्वतन्त्रतालाई पनि थप कटौती गरियो। अफगानिस्तानमा मानवअधिकारको स्वतन्त्र अनुगमन र रिपोर्टिङको लागि कुनै ठाउँ बाँकी रहेन। भारतमा गैरसरकारी संस्थाहरूलाई प्रताडना दिनका लागि सम्पत्ति शुद्धीकरणसम्बन्धी कानुन र अन्य बहानाबाजीहरूको प्रयोग गरियो। म्यानमारमा गैरसरकारी संस्थाहरूको वैध कार्यहरूमा नयाँ प्रतिबन्धहरू लगाइयो जसको उल्लङ्घन गरेमा जेल सजायको व्यवस्था गरिएको छ।

क्याम्बोडियामा "क्याम्बोडिया नेसनल रेस्क्यु पार्टी" नाम गरेको प्रमुख प्रतिपक्षी दल प्रतिबन्धित रह्यो र यस दल र यस दलको उत्तराधिकारी "द क्यान्डललाइट पार्टी"का सदस्यहरूउपर अभियोजन गर्ने कार्य जारी रह्यो। फिलिपिन्समा असहमतिलाई दबाउने एउटा तरिका स्वरूप सङ्घ संगठन र व्यक्तिहरूलाई स्वेच्छाचारी हिरासतमा राख्न र गैरकानुनी हत्याका लागि पहिचान गर्न उनीहरूलाई "रेड-ट्यागिङ" अर्थात कम्युनिष्ट समूहहरूसँग सम्बन्ध रहेको भनी सार्वजनिक आरोपहरू लगाउने कार्य जारी रह्यो। मंगोलियामा मानवअधिकार रक्षकहरूले जासुसी गरेको आरोप खेपे र धम्कीका अन्य परिचित ढाँचाहरूको सामना गरे। हङकङमा गैरसरकारी संस्थाहरूका वैध गतिविधिहरूलाई अपराधीकरण गरिएको कारण डर र सेल्फ-सेन्सरसिपको (self-censorship) वातावरण सिर्जना भएकोले सन् २०२२ मा नागरिक समाजको अवस्था थप संकुचित भयो।

शान्तिपूर्वक भेला हुने र संगठित हुने स्वतन्त्रताको अधिकारको प्रयोगलाई सरकारले सम्मान र सहजीकरण गर्नुपर्छ। मानवअधिकार रक्षकहरूको कामको सम्मान र संरक्षण गरिनुपर्छ र उनीहरूलाई काम गर्नको लागि सुरक्षित र सक्षम वातावरण सुनिश्चित गर्नुपर्छ।

स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी र हिरासत

चीनमा अधिकारीहरूले इन्कार गरेपनि हजारौं पुरुष र महिलाहरूलाई अझै पनि सिन्जियाङमा स्वेच्छाचारी रूपमा हिरासतमा राखिएको विश्वास गरिन्छ। चीनमा तिब्बती अभियन्ताहरूलाई कथित "पृथकतावादको उक्सावट गरेको" वा "राष्ट्रिय सुरक्षालाई खतरामा पारेको"मा छलकपटपूर्ण पुर्पक्षपछि लामो जेल सजाय तोकियो।

यस क्षेत्रका अन्य स्थानमा आफ्नो विरोध गर्ने अधिकार दाबी गरेकोमा वा सरकारी नीति तथा कार्यहरूलाई चुनौती दिने काम गरेकोमा मानवअधिकार रक्षक, राजनीतिक र वातावरणीय अभियन्ताहरू र अन्य व्यक्तिहरूलाई स्वेच्छाचारी रूपमा गिरफ्तारी गरियो र हिरासतमा राखियो।

थाइल्यान्डमा सयौं बालबालिका सहित १,००० भन्दा बढी व्यक्तिहरूले प्रदर्शनमा भाग लिएका कारण फौजदारी अभियोगहरूको सामना गरेका थिए। श्रीलंकामा प्रदर्शनकारीहरूलाई पक्राउ गर्ने, स्वेच्छाचारी रूपमा हिरासतमा राख्ने र आतङ्कवादसँग सम्बन्धित र अन्य अपराधहरूको आरोप लगाइयो। म्यानमारमा सैन्य सत्ताका विरोधीहरूलाई ठूलो सङ्ख्यामा स्वेच्छाचारी तवरमा गिरफ्तार गर्ने र हिरासतमा राख्ने कार्य जारी रह्यो र १,००० भन्दा बढी मानिसहरूलाई घोर छलकपटपूर्ण पुर्पक्षमार्फत दोषी ठहराइयो।

भियतनाममा मानवअधिकार र भूमि अधिकारकर्मीहरूलाई लामो जेल सजाय दिइयो र भारतमा मानवअधिकार रक्षकहरूलाई मुद्दै दर्ता नगरी हिरासतमा राखियो।

आफूलाई आलोचना गर्नेहरू र अन्य व्यक्तिहरूउपर गरिएको स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी र हिरासतलाई सरकारहरूले अन्त्य गर्नुपर्दछ। साथै, आफ्नो अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता, शान्तिपूर्वक भेला हुन पाउने र संगठित हुन पाउने अधिकार वा अन्य मानवअधिकारको शान्तिपूर्ण प्रयोग गरेकै कारण हिरासतमा राखिएका सबैलाई तुरुन्त रिहा गर्नुपर्दछ।

दण्डहीनता र न्यायको अधिकार

धेरै देशहरूमा राष्ट्रिय अधिकारीहरू पीडितहरूको न्याय, सत्य र परिपूरणको अधिकारलाई परिपूर्ति गर्न विफल भएकाले र अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरूले पनि उक्त अधिकारहरूको संरक्षण गर्ने आफ्नो जिम्मेवारी त्यागेका कारण दण्डहीनता व्याप्त रह्यो।

सिनजियाङमा चिनद्वारा गरिएको अत्याचारहरूसम्बन्धी बलिया प्रमाणहरूमा मानवअधिकार उच्चायुक्तको कार्यालय (ओएचसीएचआर)को प्रतिवेदनले थप प्रमाण समावेश गरेको भएतापनि संयुक्त राष्ट्र सङ्घको मानवअधिकार परिषद्ले सिनजियाङको अवस्थाबारे बहस गर्ने प्रस्तावको समेत विपक्षमा मतदान गर्‍यो। त्यसैगरी फिलिपिन्समा यस वर्ष लागूऔषध विरुद्धको अभियानमा प्रहरीको हातबाट भएको हत्यामा चिन्ताजनक वृद्धि हुँदा पनि त्यहाँको अवस्था अनुगमन गर्ने ओएचसीएचआरको कार्यादेशलाई नवीकरण गर्न असफल भएबाट मानवअधिकार परिषद्ले फिलिपिन्समा "लागूऔषध विरुद्धको युद्ध"का असंख्य पीडितहरूलाई धोका दियो। त्यसको ठीक विपरीत, श्रीलंकामा सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा र त्यसपछि भएका अन्तर्राष्ट्रिय कानुनअन्तर्गतका अपराधहरूको जवाफदेहिता स्थापित गर्ने प्रक्रियामा प्रगति नभएको अवस्थामा परिषद्ले भावि जवाफदेहिताका प्रक्रियाहरूका निम्ति प्रमाण सङ्कलन गर्नका लागि ओएचसीएचआरको कार्यादेश नवीकरण गर्ने प्रस्तावलाई भने पारित गर्‍यो।

अफगानिस्तानमा तालिबानी न्याय प्रणालीप्रति विश्वसनीयताको अभावमा दण्डहीनता थप गहिरियो। नेपालमा सन् १९९६ देखि २००६ सम्म चलेको आन्तरिक सशस्त्र द्वन्द्वमा भएका गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनका दशौं हजार पीडितलाई न्यायको अधिकार दिलाउने दिशामा कुनै प्रगति हुन सकेन।

आरोपितहरू विरुद्ध मुद्दा चलाइएका स्थानहरूमा प्रायजसो पूर्पक्षहरूमा अनियमितताहरू भए। उदाहरणका लागि इन्डोनेसियामा सन् २०१४ मा चार पापुआन समुदायका हाई-स्कूलका विद्यार्थीहरूको गैरकानूनी हत्याको अभियुक्त रहेका एक पूर्व सैन्य कमाण्डरलाई सो अभियोगबाट सफाइ दिइएको विषयमा उनको पुर्पक्षको विश्वसनीयतामाथि गम्भीर प्रश्नहरू उठे।

सरकारहरूले अन्तर्राष्ट्रिय कानुन र अन्य गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनअन्तर्गतका अपराधहरूमा पूर्ण, स्वतन्त्र, निष्पक्ष, प्रभावकारी र पारदर्शी अनुसन्धान गरी संदिग्ध पीडकहरूलाई स्वच्छ पुर्पक्षमार्फत न्यायको दायरामा ल्याएर दण्डहीनतालाई सम्बोधन गर्नुपर्छ। अन्तर्राष्ट्रिय अनुसन्धान र न्यायिक प्रक्रियाहरूमा पूर्ण सहयोग प्रदान गर्नुपर्छ।

अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनका उल्लङ्घनहरू

गैरसैनिक व्यक्तिहरू र गैरसैन्य सम्पत्ति विरुद्ध अन्धाधुन्ध एवं लक्षित थल र हवाई आक्रमणहरूलाई बढाएर गाउँबस्तीहरूलाई जलाउने र लुटपाट गर्ने, सयौंको हत्या गर्ने र हजारौं व्यक्तिहरूलाई बलजफ्तीपूर्वक विस्थापन गर्ने कार्य गरेका कारण म्यानमारको सेना युद्ध अपराधका लागि जिम्मेवार थियो। अन्तर्राष्ट्रिय कानुनअन्तर्गत प्रतिबन्धित क्लस्टर म्युनिसन र बारुदी धरापहरूलाई पनि म्यानमारका सेनाले प्रयोग गरेको कुरा दस्तावेजीकरण भएको छ।

तालिबानले पूर्व प्रशासन र सुरक्षा बलका सदस्यहरू विरुद्ध प्रतिशोधात्मक हत्याको अभियान जारी राखेको कारण र "नेसनल रिजिस्टेन्स फ्रन्ट" तथा अन्य विपक्षी समूहहरूसँग सम्बन्धित भएका भनिएका व्यक्तिहरूलाई स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी गरेको, गैरन्यायिक हत्या गरेको र यातना दिएको कारण अफगानिस्तानमा पनि युद्ध अपराधहरू भए।

अफगानिस्तानमा गम्भीर उल्लङ्घनका लागि सशस्त्र समूहहरू पनि जिम्मेवार रहे। इस्लामिक राज्य - खोरासान प्रान्त (IS-KP) ले हजारा र सिख समुदायहरूले प्रयोग गर्ने धार्मिक र शैक्षिक संरचनाहरूमा बमबारीलगायतका कार्य गर्दै अल्पसंख्यक जातीय र धार्मिक समूहहरू विरुद्ध लक्षित आक्रमणहरूलाई जारी राख्यो। म्यानमारमा केही समूहहरूले प्रतिबन्धित *एन्टिपर्सनल ल्यान्डमाइन* वा *ईम्प्रोभाईज्ड एक्स्प्लोसिभ डिभाइस*हरूको प्रयोग गरे। भारतको जम्मु र काश्मीर क्षेत्रमा सशस्त्र समूहहरूले हिन्दु अल्पसंख्यक समुदायका सदस्यहरूसमेत कम्तीमा १९ गैरसैनिकहरूको हत्या गरेको विवरण प्राप्त भयो।

विशेषगरी गैरसैनिक व्यक्तिहरू र गैरसैनिक पूर्वाधार विरुद्ध प्रत्यक्ष आक्रमण तथा अन्धाधुन्ध तवरमा गरिने आक्रमणहरूलाई अन्त्य गरेर सशस्त्र द्वन्द्वका सबै पक्षहरूले अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुनको पालना गर्नुपर्छ।

कर्पोरेट जवाफदेहिता

एम्नेस्टी इन्टरनेसनलको प्रतिवेदनले म्यानमारमा गैरसैनिकहरू विरुद्ध सैन्य हवाई आक्रमणमा प्रयोग हुन सक्ने हवाई इन्धन आयात र वितरणमा विभिन्न व्यवसायहरूको भूमिका रहेको कुरा उजागर गरेपछि पुमा इनर्जी र अन्य विदेशी व्यवसायहरूले म्यान्मारमा आफ्नो गतिविधिहरू बन्द गर्ने वा रोक्ने घोषणा गरे।

एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले मेटा (फेसबुक र इन्स्टाग्रामको मालिक) को एल्गोरिदम (algorithms) र व्यवसायिक अभ्यासहरूले सन् २०१७ मा रोहिंग्या विरोधी सामग्रीलाई विस्तार गरेर र उनीहरू विरुद्ध म्यानमारको सैन्य कारबाहीलाई सहज बनाएर गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनमा उल्लेख्य योगदान गरेको फेला पारेको छ। यसले मानवअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा कर्पोरेटहरूले आफ्नो जिम्मेवारीलाई गम्भीरतापूर्वक लिनुपर्ने र सो नगरेमा उनीहरूलाई जवाफदेही बनाइनुपर्ने कुराको महत्त्वलाई देखाएको छ।

कर्पोरेटहरूको आफ्नै र आफ्ना साझेदारहरूको सञ्चालन तथा क्रियाकलापले मानवअधिकार उल्लङ्घन नहुने वा मानवअधिकार उल्लङ्घनमा योगदान नपुर्याउने कुरा सुनिश्चित गर्न उनीहरूले उचित उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्छ। उनीहरूले सम्भावित दुर्व्यवहारहरूविरुद्ध निवारक उपायहरू पनि अवलम्बन गर्नुपर्छ।

धर्म र आस्थाको स्वतन्त्रता

धेरै देशहरूमा धर्म र आस्थाको स्वतन्त्रता खतरामा रह्यो। भारतमा धार्मिक स्वतन्त्रताको अभ्यास गरेकै कारण मुस्लिमहरूलाई बारम्बार गिरफ्तार गर्ने र अभियोजन गर्ने काम भयो। कर्नाटक राज्य सरकारले अन्य राज्यहरूको उदाहरणलाई पछ्याउँदै आफन्त वा अन्य व्यक्तिले पति वा पत्नी र अक्सर हिन्दु महिलाहरूको जबर्जस्ती रूपमा धर्म परिवर्तन गरेर विवाह भएको भनी लगाउने आरोपका आधारमा त्यस्ता विवाहहरूलाई अपराधीकरण गर्ने कानुन पारित गर्यो। त्यस्ता आरोपहरूमध्ये प्रायजसो जबर्जस्ती धर्म परिवर्तन गरिएको आरोप हुने गर्छ। कर्नाटकका सार्वजनिक विद्यालयमा बालिकाहरूलाई हिजाब लगाउन समेत प्रतिबन्ध लगाइयो।

पाकिस्तानमा धर्मनिन्दासम्बन्धी कानुनको उल्लङ्घनको आरोपमा मृत्युदण्ड र सामूहिक रूपमा कुटपिट गरी हत्या गर्ने कार्य जारी रह्यो। हिन्दु, इसाई र सिख महिला र बालिकाहरूलाई जबर्जस्ती इस्लाम धर्ममा परिवर्तन गराउने कार्य पनि जारी रह्यो।

चीनमा धार्मिक नेताहरू र फालुन गोंगका अभ्यासकर्ताहरू स्वेच्छाचारी गिरफ्तारी र हिरासतमा परेकाहरूमध्ये थिए। साथै, उइगुर, कजाख र सिन्जियाङका अन्य मुस्लिम जातीय अल्पसंख्यक समूहहरूउपरको निरन्तरको प्रताडनाले उनीहरूको धार्मिक र सांस्कृतिक दुवै पहिचान मेटिने खतरा रहेको थियो।

सरकारहरूले कुनै पनि खाले विभेदबिना धर्म वा आस्थाको स्वतन्त्रताको पूर्ण संरक्षण, प्रवर्द्धन र सुनिश्चितताका निम्ति कानुनी र नीतिगत सुधारहरू लागू गर्न प्रभावकारी कदम चाल्नुपर्छ।

महिला र बालिकाहरूको अधिकार

चीन, इन्डोनेसिया र पपुवा न्युगिनी लगायत धेरै देशहरूमा यौनिक र लैङ्गिक हिंसा विरुद्धको कानुन सहित महिला र बालिकाहरूको सुरक्षालाई सबलीकरण गर्ने उद्देश्यले नयाँ कानुन ल्याइयो। भारतमा सर्वोच्च अदालतले आफ्नो एक फैसलामा यौनकर्मीहरूको मर्यादाको अधिकारलाई (right to dignity) स्थापित गर्दै उनीहरूमाथिको उत्पीडन रोक्न प्रहरीलाई निर्देशन दियो र महिलाहरूको वैवाहिक स्थिति जेसुकै भएपनि सबै महिलाहरूलाई गर्भपतनमा पहुँच विस्तार गर्ने प्रबन्ध गर्नेगरी विद्यमान कानुनको व्याख्या गऱ्यो।

यद्यपि यस क्षेत्रका धेरै महिला र बालिकाहरूको वास्तविकता भने प्रणालीगत विभेद र हिंसाको नै रह्यो। अफगानिस्तानमा महिला तथा बालिकाहरूलाई सार्वजनिक जीवन र ठाउँहरूबाट प्रभावकारी रूपमा नामेट गर्ने काम भएको छ। त्यहाँको नया आदेशात्मक कानुनहरूले विभिन्न प्रतिबन्धहरूमध्ये महिला र बालिकाको अधिकार र स्वतन्त्रतामा प्रतिबन्ध लगाउँदै उनीहरूलाई गैरसरकारी संस्थाहरूमा काम गर्न निशेध गर्नुका साथै पुरुष संरक्षकबिना यात्रा गर्न, माध्यमिक विद्यालय र विश्वविद्यालयमा पढ्न जान वा सार्वजनिक पार्कहरूमा जान समेत निषेध गरेको छ।

नेपालमा महिलालाई नागरिकताको समान अधिकारबाट वञ्चित पार्ने क्रम जारी रहेको छ। बलात्कारका घटनामा उजुरी गर्ने हदम्यादलाई विस्तार गरिएको भएता पनि उजुरी दिनका लागि अत्यधिक छोटो अवधिको हदम्याद पीडितको प्रभावकारी उपचारको लागि एउटा ठूलो बाधकको रूपमा रहेको छ।

महिलाले आफ्नो विवाह पश्चात लिएको नामबाट मतदान गर्न चाहेको खण्डमा आफ्नो जन्मदर्ता प्रमाण पत्रमा नाम परिवर्तन गर्नुपर्ने विभेदपूर्ण नियमउपर कानुनी चुनौती दिइएकोमा सोको हालसम्म निरूपण नभएका कारण फिजीमा डिसेम्बरको संसदीय निर्वाचनमा महिलाहरूको सहभागितामा कानुनी अड्चन जारी रह्यो। सार्वजनिक जीवनमा महिलाको प्रतिनिधित्व न्यून रह्यो — पपुवा न्यूगिनीमा सन् २०२२ मा निर्वाचित ११८ सांसदहरूमध्ये दुई जना मात्र महिला थिए भने जापानको प्रीफेक्चरल विधान सभामा महिला सदस्यहरू केवल १०.६% थियो।

महिला हिंसा पनि व्याप्त रह्यो। संयुक्त राष्ट्र संघका विज्ञहरूले माल्दिभ्सका अधिकारीहरूलाई त्यहाँको बढ्दो लैङ्गिक हिंसालाई सम्बोधन गर्न आह्वान गरे। बंगलादेशमा धेरै घटनाहरू सार्वजनिक सूचनामा नआउने र यस्ता अपराधहरूमा दण्डहीनता व्यापकता रहे पनि पति वा परिवारका अन्य सदस्यहरूद्वारा महिलाहरूको बलात्कार वा हत्या भएको सयौं घटनाहरू एक गैरसरकारी संस्थाले अभिलेख गर्यो। पपुवा न्यूगिनीमा बोक्सीको आरोप लगाउने कार्यलाई अपराधीकरण गरिए पनि बोक्सीको आरोपमा महिला र बालिकाहरूमाथि हिंस्रक आक्रमणहरू जारी रहे।

पाकिस्तानमा जीवन साथी वा परिवारका सदस्यहरूद्वारा गरिएका कैयन बहुचर्चित महिला हत्याका घटनाहरू जानकारीमा आए। यद्यपि पाकिस्तानको राष्ट्रिय सभाले सन् २०२१ देखि विचाराधिन घरेलु हिंसासम्बन्धी कानुनलाई पारित गर्न सकेन।

यस क्षेत्रका सरकारहरूले महिला र बालिकाहरूको संरक्षण गर्ने र उनीहरू विरुद्धको विभेदको अन्त्य गर्ने प्रयासहरूमा तीव्रता ल्याउनुपर्छ र लैङ्गिक र यौन हिंसालाई रोक्न र सो विरुद्ध अभियोजन गर्न ठोस कदमहरू चाल्नुपर्छ।

लैंगिक तथा एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरूको अधिकार

जापान, सिंगापुर र ताइवान लगायतका देशहरूमा एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरूको अधिकारहरूलाई कानुनी मान्यता दिने दिशामा केही कदमहरू चालिए। सिङ्गापुरमा पुरुषबीच सहमतिमा हुने यौनसम्बन्धलाई अपराधबाट हटाइयो। यद्यपि,

सिंगापुर सरकारले समलिङ्गी विवाहलाई प्रभावकारी रूपमा रोक्ने गरी संविधानमा संशोधन गऱ्यो। समग्रमा, यस क्षेत्रमा एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरू सबैभन्दा जोखिममा रहेका समूह रहिरहे – खासगरी दक्षिण एसियामा यो विशेष चिन्ताको विषय रह्यो।

सहमतिमा हुने समलैंगिक यौन सम्बन्धलाई अपराधीकारण गर्ने श्रीलंकाको अपराध संहिताको कानुन विभेदविरुद्धको हकको उल्लङ्घन भएको ठहर गर्ने सिड समिति (महिला अधिकार सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय समिति)को एक ऐतिहासिक निर्णयका बाबजुद सरकार सो अनुरूप आफ्नो कार्य गर्न असफल रह्यो। अफगानिस्तानमा तालिबानद्वारा हुने शारीरिक र यौनजन्य आक्रमण, स्वेच्छाचारी हिरासत र मानवअधिकारहरूको अन्य उल्लङ्घनहरूबाट बच्न एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरू लुकेर बस्न बाध्य पारिए।

चिनियाँ अधिकारीहरूले एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरूको अफलाइन र अनलाइन अभियानलाई कठोर रूपमा संकुचित गर्दै र एलजिबिटिआइ सामाग्रीहरूमा सेन्सर लगाउँदै एलजिबिटिआइ विरोधी अभियान जारी राखे। पाकिस्तानमा पारलिंगी (ट्रान्सजेन्डर) व्यक्तिहरू विरुद्ध हिंस्रक आक्रमणहरू, घृणायुक्त अभिव्यक्ति र धम्कीहरू जारी रह्यो र पारलिंगी (ट्रान्सजेन्डर) व्यक्तिहरूको हत्याको दर यस क्षेत्रमा सबैभन्दा बढी थियो।

सरकारहरूले सहमतिमा हुने समलैंगिक सम्बन्धलाई गैरअपराधीकरण गर्ने तथा समलिङ्गी विवाहउपरका कानुनी अवरोधहरू हटाउने लगायतका कार्यहरू गरी एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरूविरुद्ध विभेद गर्ने कानुन र नीतिहरू खारेज गर्नुपर्छ। साथै, सरकारहरूले एलजिबिटिआइ व्यक्तिहरू व्यक्तिहरूको अधिकार संरक्षण गर्ने र उनीहरूलाई सुरक्षित र सम्मानपूर्वक बाँच्न सक्षम तुल्याउने उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्छ।

जातीय विभेद र आदिवासी जनजातिको अधिकार

भारत र पाकिस्तान दुवै देशमा जातीय विभेद व्यापक तवरले निर्वाध जारी रह्यो। भारतमा दण्डहीनताका साथ प्रभावशाली जातिहरूका सदस्यहरूद्वारा दलित र आदिवासीहरूउपर हिंसा र विभेद भए। बंगलादेशमा जात, धर्म र अन्य पहिचानमा आधारित विभेदलाई निषेध गर्ने विधेयकको मस्यौदा पेस गरिएको भएपनि भीडद्वारा हिन्दू अल्पसंख्यकहरू विरुद्ध हिंसात्मक हमलाहरू हुने कार्य जारी रह्यो।

आदिवासी जनजाति तथा जातीय र धार्मिक अल्पसंख्यक समूहहरूले क्याम्बोडिया, इन्डोनेसिया, जापान, लाओस, मलेसिया, नेपाल, फिलिपिन्स, श्रीलंका र थाइल्यान्डमा व्यापक विभेदको सामना गरिरहे। अष्ट्रेलियाको दण्ड प्रणालीमा आदिवासी र टोरेस स्ट्रेट आइल्याण्डवासीहरूको असमानुपातिक प्रतिनिधित्व रह्यो। श्रीलंकामा मुस्लिम र तमिल अल्प सङ्ख्यकहरूलाई कठोर आतङ्कवाद निवारण ऐनअन्तर्गत असमानुपातिक सङ्ख्यामा स्वेच्छाचारी तवरमा गिरफ्तारी गर्ने र हिरासतमा राख्ने कार्य भयो। जापानमा कोरियाली जातिका व्यक्तिहरूप्रति घृणा र उनीहरूका बारे दुष्प्रचारको अनलाइन माध्यमबाट पक्षपोषण जारी रह्यो र उनीहरूलाई पूर्वप्रधानमन्त्री शिन्जो आबेको हत्याको लागि बलिको बोका बनाइयो।

नेपालमा राष्ट्रिय निकुञ्ज र संरक्षित क्षेत्रको स्थापना गर्दा आफ्नो पुर्ख्यौली भूमिबाट निष्कासनमा परेका आदिवासी जनजातिहरू भूमिहीन रहिरहे र हाल बसोबास गरिरहेका अनौपचारिक बस्तीबाट समेत निष्कासनको जोखिममा रहे। मलेसियाली अधिकारीहरूले केलान्तान राज्यमा आदिवासी समुदायका सदस्यहरूलाई बाँध निर्माणको क्रममा बलजफ्तीपूर्वक स्थानान्तरण गरे। त्यस्तै, क्याम्बोडियामा अवैध रूख कटानका कारण त्यहाँका आदिवासीहरूको जीविकोपार्जन र संस्कृति खतरामा पर्ने अवस्था जारी रह्यो।

सरकारले जातीय र धार्मिक विभेद तथा घृणाजन्य अपराधका पीडितहरूलाई न्यायमा प्रभावकारी पहुँच प्रदान गर्नुपर्दछ। साथै, फौजदारी न्याय प्रणालीमा रहेको विभेद र अनलाइन र अफलाइन डोमेनहरूमा घृणाको पक्षपोषणलाई उन्मूलन गर्नका लागि विस्तृत कार्यक्रमहरू विकास गर्न प्रभावित समुदायहरूसँग मिलेर काम गर्नुपर्दछ।

यातना र अन्य दुर्व्यवहार

धेरै देशहरूमा थुनुवाहरूउपर यातना र अन्य प्रकारका दुर्व्यवहार यथावत नै रह्यो र यातना लगायतका कारणले कम्तिमा पनि दश देशहरूमा हिरासतमा मृत्यु भएको घटनाहरू अभिलेख भए।

एक दशक लामो संघर्ष पछि अन्ततः पकिस्तानमा यातनालाई अपराधीकरण गर्ने कानुन पारित भयो तर थुनुवाउपर यातना र अन्य प्रकारका दुर्व्यवहारहरू यथावत नै रहे। त्यसैगरी, मंगोलियामा यातना रोकथामका लागि राष्ट्रिय संयन्त्रको स्थापना भए पनि हिरासतमा यातनाका घटनाहरू यथावत नै रह्यो। नेपालमा पुर्पक्षपूर्वको हिरासतमा "साबिती बयानहरू" प्राप्त गर्नका लागि यातनाका घटनाहरू रिपोर्ट भइरहे तर हालसम्म यातनालाई अपराधीकारण गर्ने सन् २०१७ को कानुन अन्तर्गत कसैलाई पनि दोषी ठहर गरिएको छैन।

बंगलादेशमा सन् २०२२ को पहिलो नौ महिनामा ५४ जनाको हिरासतमा मृत्यु भएको अभिलेख गरिएको थियो। यस वर्ष म्यान्मारमा सयौं व्यक्तिको हिरासतमा मृत्यु भयो र त्यहाँको हिरासतमा यौनजन्य हिंसा समेत भएको जनाइएको छ। चीन, उत्तर कोरिया र भियतनाम लगायत अन्य स्थानहरूमा पनि यातना र अन्य प्रकारका दुर्व्यवहारका घटनाहरू अभिलेख भएको थियो।

इन्डोनेसियाको आचे प्रान्तमा दर्जनौं पुरुष र महिलाहरूलाई कोर्रा प्रहार गरिएको थियो। अफगानिस्तानमा तालिबान सत्तामा फर्किएपछि राज्यद्वारा स्वीकृत सार्वजनिक रूपमा कोर्रा हान्ने कार्य पुनः सुचारू भयो।

राज्यहरूले यातना र अन्य दुर्व्यवहारका क्रियाहरूलाई निषेध तथा अपराधीकरण गर्नुपर्दछ र त्यस्ता प्रकारका उल्लङ्घनहरू रोकथाम गर्न र त्यसबाट व्यक्तिहरूको संरक्षण गर्नका लागि प्रभावकारी उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्दछ। त्यस्ता घटनाहरू भएमा राज्यले त्यस्ता घटनाका आरोपहरूको अनुसन्धान गरी जिम्मेवार व्यक्तिहरूलाई जवाफदेहीताको परिधिभित्र ल्याउनुपर्दछ र पीडितलाई न्यायिक उपचार दिलाउनु पर्दछ।

जलवायु सङ्कटको समाधानमा असफलता

विनाशकारी बाढी, बढ्दो तापक्रम, खतरनाक आँधी र समुन्द्र तटको क्षयीकरणले यो क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनको जोखिमता कति छ भन्ने कुरालाई उजागर गर्यो। तर तयारी र अनुकूलनसम्बन्धी कार्यमा ज्यादै कमी रह्यो र गरिब तथा सबैभन्दा सीमान्तकृतहरूले यसको सबैभन्दा बढी पीडा भोग्नुपर्यो। पाकिस्तानमा तातो हावाको लहर ("लू"), खडेरी र विनाशकारी बाढीले लगभग ७,५०,००० मानिसहरूलाई पर्याप्त आवास, शिक्षा वा स्वास्थ्य सेवाहरूको पहुँचबाट वञ्चित तुल्यायो। भारतमा विषेशगरी किसान, सडक व्यापारी, दैनिक ज्याला-मजदुरीजिवीहरू र घर बाहिर काम गर्ने अन्य श्रमिकहरू विगतका भन्दा अत्यधिक चर्को गर्मी र वायु प्रदुशनबाट प्रभावित भए। बंगलादेशमा जलवायु परिवर्तन र विभेदको समिश्रणको असरले गर्दा दक्षिण-पश्चिम तटीय क्षेत्रका दलित र अन्य सीमान्तकृत समूहहरू खानेपानी आपूर्ति र सरसफाइको पहुँचबाट विमुख हुन पुगेका छन्।

चेतावनीका सङ्केतहरूको बाबजुद सबैभन्दा ठूला उत्सर्जनकर्ताहरू लगायत यस क्षेत्रका धेरै राज्यहरूले निर्धारण गरेका उत्सर्जनका लक्ष्यहरू औसत विश्वव्यापी तापमानको वृद्धिलाई १.५° सेल्सिय भन्दा तल राख्नका निम्ति अपर्याप्त रह्यो। साथै, उनीहरूले अवलम्बन गरेका नीतिहरू आफैंले तय गरेको लक्ष्य पूरा गर्ने सवालमा समेत असंगत देखियो। विशेष चिन्ताको विषय के रहेको छ भने जापानले विश्वव्यापी तेल, ग्याँस र कोइला परियोजनाहरूको लगानीमा निरन्तरता दिएको छ र कोइला सञ्चालित नयाँ बिजुली प्लान्टहरूको निर्माणसम्बन्धी योजनाहरू तय गरेको छ। चीन सरकारले नवीकरणीय उर्जातर्फ सर्ने प्रतिबद्धता गरेतापनि कोइलाको उत्पादन बढाइरहेको छ। र सन् २०३० सम्म कोइलाको प्रयोगलाई हटाउने दक्षिण कोरियाको लक्षसँग उसको विद्युत उत्पादन योजनाले मेल खाँदैन।

यस क्षेत्रका सरकारहरूले जलवायु परिवर्तनका लक्ष्य र नीतिहरूको समीक्षा गर्ने कार्य अति शीघ्र सम्पन्न गरी ती लक्ष्य तथा नीतिहरू विश्वव्यापी तापक्रमलाई कम राख्ने लक्ष्यअनुरूप भएको सुनिश्चि गर्नुपर्छ। विपद्-पूर्वतयारी र अनुकूलनमा लगानी वृद्धि गर्नुका साथै जलवायु परिवर्तनबाट विशेष जोखिममा रहेका सीमान्तकृत तथा अन्य समूहको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ। यस क्षेत्रका धनी देशहरूले पनि तुरुन्तै न्यून आय भएका देशहरूलाई जलवायुसम्बन्धी वित्तीय सहयोगमा वृद्धि गरी नोक्सानी तथा क्षतिको लागि थप कोष उपलब्ध गराउन प्रतिबद्ध हुनुपर्दछ।

शरणार्थी र आप्रवासीहरूको अधिकार

शरणार्थी र शरण खोज्नेहरू अत्यधिक सीमान्तीकरणमा परिरहे र जबर्जस्ती स्वदेश फिर्ती (refoulement) को जोखिममा रहिरहे।

म्यानमारबाट आएका रोहिंग्या शरणार्थीहरूको दुरावस्था समाधान हुन सकेन। बंगलादेशमा रोहिंग्या बालबालिकाको शिक्षाको पहुँचमा केही सुधार भयो तर अनुमानित १,००,००० बालबालिकाहरू विद्यालय बाहिर रहे। मलेसियामा रोहिंग्या र म्यानमारबाट आएका अन्य शरणार्थीहरू अनिश्चितकालीन थुनामा रहिरहे र त्यस्तो थुनाबाट भाग्ने प्रयासमा धेरैको मृत्यु भयो। अध्यागमन हिरासत केन्द्रहरूमा दुर्व्यवहार र खराब अवस्थाको कारण मलेसियामा धेरै इन्डोनेसियाली नागरिकहरूको मृत्यु भएको पनि रिपोर्ट प्राप्त भयो।

अध्यागमन उद्देश्य मात्रैका लागि पनि शहणार्थी र शरण खोज्नेहरूलाई थुनामा राख्ने अभ्यास अष्ट्रेलिया, जापान र हङकङमा जारी रह्यो। दक्षिण कोरियामा विदेशी नागरिकहरूलाई हिरासत केन्द्रमा दुर्व्यवहार गरिएको रिपोर्टहरू आए। न्यूजिल्याण्डमा गरिएको एक स्वतन्त्र समीक्षाले त्यहाँको अध्यागमन हिरासत ढाँचा "स्वेच्छाचारी हिरासतको एउटा विधि" को रूपमा रहेको फेला पार्यो र शरण खोज्नेहरूलाई सुधार केन्द्रमा राख्ने कार्य बन्द गर्न सिफारिस गरियो।

स्वदेशमा रहेको उत्पीडनबाट भागेका अफगानी नागरिकहरूले छिमेकी देशबाट पनि धकेलिनुपर्यो। म्यान्मारमा मानवअधिकारको गम्भीर दुरावस्थाको बाबजुद मलेसियाली अधिकारीहरूले हजारौं मानिसहरूलाई डिपोर्ट गरे।

सरकारहरूले अध्यागमन हैसियतको आधारमा शरण खोज्नेहरूलाई हिरासतमा राख्न बन्द गर्नुपर्छ र उनीहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षणको खो गर्न दिनु पर्दछ र साथै उनीहरूले उत्पीडन भोग्ने देशहरूमा उनीहरूको जबर्जस्ती फिर्ती नहोस् भन्ने सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

मृत्युदण्ड

पपुवा न्यूगिनी सरकारले मृत्युदण्डको सजाय उन्मूलन गर्यो। अफगानिस्तान, म्यानमार र सिङ्गापुरमा मृत्युदण्डको सजायलाई कार्यान्वन गर्न सुरू गरियो। सिंगापुरमा मृत्युदण्डको सजाय कार्यान्वयनको पर्खाइमा रहेका व्यक्तिहरू (people on death row) को प्रतिनिधित्व गर्ने वकिलहरूले धम्की र दुर्व्यवहारको सामना गरे।

मृत्युदण्डको सजाय कायम राखेका सरकारहरूले यसलाई पूर्ण रूपमा उन्मूलन गर्नका लागि तत्काल कदम चाल्नुपर्छ।

नेपाल

सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल
राष्ट्र प्रमुखः विद्यादेवी भण्डारी
सरकार प्रमुखः पुष्पकमल दाहाल (पौषमा शेरबहादुर देउवालाई प्रतिस्थापन गरेका)

अधिकारीहरूले अभिव्यक्ति स्वतन्त्रतालाई सीमित गर्न स्वेच्छाचारी गिरफ्तारीहरू गरे र सुरक्षा बलहरूले विरोध प्रदर्शनहरूलाई तितरबितर पार्नका लागि अनावश्यक र अत्यधिक बलको प्रयोग गर्न जारी राखे। कम्तिमा एक प्रदर्शनकारीको गोली हानी हत्या भयो। सन् १९९६-२००६ को द्वन्द्वमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय कानुनअन्तर्गतका अपराध र अन्य मानवअधिकार उल्लङ्घनहरूमा सत्य, न्याय र परिपूरण सुनिश्चित गर्ने प्रयासहरू एकदमै अपर्याप्त रहे। हिरासतमा भएका मृत्युहरूमा विश्वसनीय र स्वतन्त्र अनुसन्धान गर्न अधिकारीहरू विफल रहे।

भेला हुने र अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता

अधिकारीहरूले अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता, संङ्गठन खोल्ने स्वतन्त्रता र शान्तिपूर्ण भेला हुने स्वतन्त्रताको अधिकारलाई अभ्यास गर्ने व्यक्तिहरूलाई धम्काउने, गिरफ्तार गर्ने र मुद्दा चलाउने क्रम जारी राखे।

अनलाइनमा पोस्ट गरिएको भिडियोको विरुद्धमा उजुरी परेपछि अगस्टमा (भाद्र) प्रहरीले हास्य कलाकार अपूर्व क्षितिज सिंहलाई राजधानी काठमाडौंमा पक्राउ गरेको थियो। पाँच वर्षसम्मको जेल सजाय हुनसक्ने गरी उनलाई चारवटा विभिन्न आरोपमा अपराध संहिताअन्तर्गत अभियोग लगाइएको थियो । काठमाडौं जिल्ला अदालतले अक्टोबरमा (कार्तिक) उनलाई धरौटीमा रिहा गरेको थियो।

अक्टोबरमा (कार्तिक) निर्वाचन आयोगले सामाजिक सञ्जाल समूह *"नो नट अगेन"* ("No Not Again") का सञ्चालकहरूलाई मुद्दा चलाउने धम्की दिँदै उक्त समूह बन्द गर्न र राजनीतिज्ञहरूलाई आलोचना गरी राखिएका पोस्टहरू मेटाउन माग गरेको थियो। सर्वोच्च अदालतले नोभेम्बरमा आयोगलाई अभियानकर्ताहरू विरुद्ध कुनै कारबाही नगर्न र उनीहरूको अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको अधिकारलाई सम्मान गर्न आदेश दिएको थियो। कार्तिकमै आयोगले अनलाइन पोर्टल सेतोपाटी डट कम (setopati.com) लाई एकजना चुनावी उम्मेद्वारको बारेमा राखिएको समाचार लेख हटाउन माग गर्यो। चौतर्फी आलोचनापछि आयोग उक्त मागबाट पछि हटेको थियो ।

आफूले भोगेको आर्थिक अपराधमा न्यायको माग गर्दै काठमाडौंमा प्रदर्शन गरेका प्रायजसो निम्न आर्थिक पृष्ठभूमिका मिटर ब्याजबाट पीडित कृषकहरूमाथि अधिकारीहरूले दमन गरे। सेप्टेम्बरमा (भाद्र) प्रहरीले शान्तिपूर्ण प्रदर्शनकारीहरूमाथि लाठीचार्ज गरी कम्तिमा पाँच जनालाई घाइते तुल्याउँदै २० जनाभन्दा बढीलाई हिरासतमा लिएको थियो।

सत्य, न्याय र परिपूरणको अधिकार

सन् १९९६ देखि २००६ सम्म चलेको आन्तरिक सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा राज्यका सुरक्षा बल र माओवादी विद्रोहीले गरेका गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनका दशौं हजार पीडितहरूलाई सत्य, न्याय र परिपूरण प्रदान गर्ने दिशामा सरकारले कुनै प्रगति गर्न सकेन। पीडितहरूबाट क्रमशः ६०,००० र ३,००० भन्दा बढी उजुरीहरू सङ्कलन गरेका सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूको छानबिन आयोगले एउटा पनि उजुरीउपर अनुसन्धान गरी छिनोफानो गर्न सकेनन्। सरकारले असोजमा दुवै आयोगको म्याद थपे पनि यस अघिका आयुक्तहरूको असारमा म्याद सकिएसँगै दुवै आयोगहरू आयुक्तविहीन हुन पुगेका छन्।

जुलाईमा (असार) सरकारले बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन, सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐन, २०७१ लाई संशोधन गर्नका लागि एउटा विधेयकको प्रस्ताव गर्‍यो। द्वन्द्वपीडितलाई परिपूरण प्रदान गर्ने सम्बन्धमा केही

प्रगतिशील प्रावधानहरू देखिए पनि संशोधन विधेयकले ऐनमा रहेका अन्य कमजोरीहरूलाई सन् २०१५ मा सर्वोच्च अदालतले दिएको आदेशअनुसार राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकारका मापदण्डहरू अनुरूप सम्बोधन गर्न सकेन। सेप्टेम्बरमा (भाद्र) संसदको कार्यकाल सकिनुअघि पारित नभएपछि विधेयक अघि बढ्न सकेन।

यातना र अन्य दुर्व्यवहार

थुनुवाहरूलाई धम्की दिन र गल्ती स्वीकार गर्न लगाउन वा अन्य प्रमाणहरू प्राप्त गर्नका लागि न्यायिक सुनुवाइ पूर्व हिरासतमा यातना र अन्य दुर्व्यवहारसम्बन्धी सूचनाहरू पटक पटक सार्वजनिक भएका थिए। मुलुकी अपराध संहिता (ऐन), २०७४ ले यातना र अन्य दुर्व्यवहारलाई अपराधीकरण गरेको भए पनि वर्षको अन्त्यसम्म कसैलाई पनि कानुनअन्तर्गत दोषी ठहर गरिएको थिएन। यातनाका कारण हिरासतमा भएका शंकास्पद मृत्युहरूको बारेमा कुनै विश्वसनीय अनुसन्धान गरिएन।

मेमा (जेठ) सुन्दर हरिजन नाम गरेका एकजना दलित रोल्पा जिल्ला कारागारको शौचालयमा झुण्डिएको अवस्थामा फेला परेका थिए। प्रहरीले उनले आत्महत्या गरेको दाबी गर्यो। उनको परिवारले उक्त दाबीलाई अस्वीकार गर्यो तर अधिकारीहरू उनको मृत्युको बारेमा स्वतन्त्र अनुसन्धानको आदेश दिन विफल रहे। जुनमा (जेठ) गृह मन्त्रालयको एक छानबिन समितिले कारागार प्रशासनका अधिकारीहरूले सुन्दर हरिजनको परिचय गैरकानुनी रूपमा परिवर्तन गरी अर्का कैदीलाई रिहा गरेको र सुन्दर हरिजनलाई अर्कै कैदीको जेल सजाय भोग्न लगाइएको निष्कर्ष निकालेको थियो। अधिकारीहरूले वर्षको अन्त्यसम्म आफ्नो प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेनन्।

आदिवासी जनजातिको अधिकार

अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड पूरा नगर्ने राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ लाई संशोधन गर्न सरकार विफल रह्यो। राष्ट्रिय निकुञ्ज र संरक्षित क्षेत्रहरूको स्थापनाका बेला आफ्नो पुर्खौली भूमिबाट निष्कासित हुन पुगेका आदिवासी जनताहरू भूमिहीन नै रहे र उनीहरू अनौपचारिक बस्तीहरूमै थप जबर्जस्ती निष्कासनको जोखिम मोलेर बसिरहे।

जुन (जेठ)मा बर्दिया जिल्लामा प्रदर्शनकरीमाथि गोली चलाउँदा प्रहरीले गोली हानी एक आदिवासी महिला नबिना थारूको हत्या गरेको थियो र एक जनालाई घाइते बनाएको थियो। एक जना महिलालाई बाघले आक्रमण गरेपछि प्रदर्शनकारीहरूले राष्ट्रिय निकुञ्ज नजिक बसोबास गर्ने मानिसहरूलाई जंगली जनावरबाट सुरक्षा प्रदान गर्नु पर्ने माग गरिरहेका थिए।

महिला अधिकार

लैंगिक विभेद जारी रह्यो। महिलालाई समान नागरिकताको अधिकारबाट वञ्चित गर्ने संवैधानिक प्रावधानलाई सुधार गर्न सरकार असफल रह्यो।

बलात्कार र यौन हिंसामा उजुरीका लागि अपराध संहितामा रहेको प्रतिबन्धात्मक हदम्यादले पीडितहरूलाई उजुरी दर्ता गर्न र न्यायमा पहुँच प्राप्त गर्नबाट रोकेको छ। मेमा (जेठ) भएको प्रदर्शनहरू र नागरिक समाजको व्यापक आह्वानपछि संसदले असार (जुलाई)मा उजुरी दर्ता गर्नका लागि विद्यमान एक वर्षको समयसीमालाई दुई वर्ष वा कुनै मुद्दामा तीन वर्षसम्म बढाउने गरी कानुन पारित गर्‍यो।

खाद्य र आवासको अधिकार

पर्याप्त आवासको अधिकारलाई प्रत्याभूत गर्न नसकेको आवासको अधिकारसम्बन्धी ऐन, २०७५ लाई अधिकारीहरूले संशोधन गरेनन्। यस कानुनले अनौपचारिक बस्तीहरूमा बस्नेहरूलाई जबर्जस्ती निष्कासनबाट सुरक्षाको प्रत्याभूति दिएको छैन र आवासविहीनता र बाहालमा बस्नेहरूको भोगाधिकारको सुरक्षा जस्ता मुख्य विषयहरूलाई परिभाषित गरेको छैन। अधिकारीहरूले निष्कासनको धम्की दिएका कारण देशभर अनौपचारिक बस्तीहरूमा बस्ने सयौं परिवारहरू जबर्जस्ती निष्कासनको जोखिममा रहे।

नोभेम्बरमा (कार्तिक) शहरी विकास मन्त्रालयअन्तर्गतको अधिकार सम्पन्न एकीकृत बाग्मती सभ्यता विकास समितिले बाग्मती नदीको किनारमा अनौपचारिक बस्तीमा बसोबास गर्नेहरूलाई १० दिने निष्कासनसम्बन्धी सूचना जारी गरेको थियो। समितिले शहरको सौन्दर्यीकरण कार्यमा बाधा पुर्याएको भन्दै उचित प्रक्रिया र वैकल्पिक व्यवस्था नगरी बस्तीहरूलाई भत्काउने र हटाउने धम्की दिएको थियो।

अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकारका मापदण्डहरूलाई पूरा नगरेको खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभूतासम्बन्धी ऐन, २०७५ लाई संशोधन गर्न पनि सरकारले कुनै कदम चाल्न सकेन।

आवश्यक नीतिगत प्रारूप र नियमावलीको अभावले खाद्यान्न र आवासमा पहुँच सुनिश्चित गर्नमा विद्यमान कानुनी प्रावधानहरूको कार्यान्वयनमा समेत अवरोध हुन पुग्यो।

AMNESTY INTERNATIONAL REPORT 2022/23

THE STATE OF THE WORLD'S HUMAN RIGHTS

AMNESTY INTERNATIONAL

AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International is a movement of 10 million people which mobilizes the humanity in everyone and campaigns for change so we can all enjoy our human rights. Our vision is of a world where those in power keep their promises, respect international law and are held to account. We are independent of any government, political ideology, economic interest, or religion and are funded mainly by our membership and individual donations. We believe that acting in solidarity and compassion with people everywhere can change our societies for the better.

Amnesty International is impartial. We take no position on issues of sovereignty, territorial disputes or international political or legal arrangements that might be adopted to implement the right to self- determination. This report is organized according to the countries we monitored during the year. In general, they are independent states that are accountable for the human rights situation on their territory.

TABLE OF CONTENTS

PREFACE	1
AMNESTY INTERNATIONAL PRESS RELEASE	5
AMNESTY INTERNATIONAL SOUTH ASIA PRESS RELEASE	10
THE STATE OF HUMAN RIGHTS: GLOBAL ANALYSIS	15
THE STATE OF HUMAN RIGHTS: ASIA PACIFIC REGIONAL OVERVIEW	24
THE STATE OF HUMAN RIGHTS: NEPAL	34

PREFACE

For more than a decade, human rights organizations have warned that a persistent deterioration of respect for human rights and the rule of law was underway. Where does 2022 fit in that descent? Was it yet another disastrous year for human rights? Has the breakdown of international norms reached a new nadir? And if so, what must the global community do about it?

In February 2022, Russia invaded Ukraine, unleashing military destruction on a people and country at peace. Within months, civilian infrastructure had been destroyed, thousands killed and many more injured. Russia's action accelerated a global energy crisis and helped weaken food production and distribution systems, leading to a global food crisis that continues to affect poorer nations and racialized people disproportionately.

Less than a week after the invasion, the Chief Prosecutor of the ICC announced an investigation into war crimes committed in Ukraine. On 2 March, an overwhelming majority of countries at the UN General Assembly voted to condemn Russia's invasion as an act of aggression. Meanwhile, European countries that long had rejected refugees opened their borders to Ukrainians seeking safety.

Throughout 2022 international calls for justice and support to war crimes investigations were strident. Possibly riding this wave, at the General Assembly, UN member states adopted a resolution to counter the power of the veto at the UN Security Council, a major source of its systemic weakness.

Could Russia's aggression against Ukraine also act as a broader wake-up call? Could it work to unite the world around human rights and universal values?

MORE CONFLICTS, MORE DEADLY

The war in Ethiopia raged on in 2022, claiming hundreds of thousands of lives by some estimates, making it one of the deadliest conflicts in recent memory. But much of this carnage was hidden from view, meted out in a largely invisible campaign of ethnic cleansing against Tigrayans in Western Tigray.

2022 was the deadliest year in a decade for Palestinians in the West Bank, with at least 151 people, including dozens of children, killed by Israeli forces, most in the context of more frequent military raids and arrest operations. The military of Myanmar systematically punished the country's Karen and Karenni civilians with the result that hundreds died and at least 150,000 were displaced. The people of Haiti, Mali, Venezuela, Yemen, and many other places too, were plagued by armed conflicts or systemic violence and associated human rights violations.

MORE CLIMATE CATASTROPHES, MORE OIL, LESS REMEDY

The devastating costs of the unchecked climate crisis were made abundantly clear in 2022. Floods, droughts, heatwaves and fires led to deaths, loss of housing and livelihoods, and increasing food insecurity.

Yet, in the face of these disasters, when the world's leaders met for COP27 in Egypt, they failed to take the measures needed to keep global temperature below the 1.5°C threshold. States further refused to tackle global warming's number one driver – the production and use of fossil fuels.

Global cooperation to stem this temperature rise was ineffective and negotiations failed to secure vital commitments to the phasing out of all fossil fuels. There was a breakthrough on funding for countries hit hardest by climate disasters: the establishment of the Loss and Damage fund is a ray of hope for people living on the frontlines of the climate crisis. However, the fund is far from operational and the annual USD 100 billion in climate-related funding, which wealthy countries have been promising to developing nations since 2009, has yet to be delivered.

Meanwhile, the six largest Western oil companies achieved record breaking pre-tax profits of over USD 200 billion in 2022. This extraordinary accumulation is not just a product of Russia's aggression against Ukraine driving up energy prices. It reflects the fossil fuel industry's knowing disregard for the damage their business has on the world's climate and the environment, and their recalcitrant approach to compensation and remedial action for that damage.

DOUBLE STANDARDS

The Covid-19 pandemic, and now the Ukraine war, have exacerbated double standards. Wealthy nations hoarded Covid-19 vaccines and weakened multilateral redistribution systems, contributing to deepening inequality. In 2022, there was little evidence of that being reversed. Wealthy countries failed to take action to relieve developing countries of their crushing debt burdens.

Russian aggression against Ukraine is also a war against universal values, and the multilateral systems designed to uphold them. To win that war, the Western world cannot effectively condone similar aggression in other countries just because their interests are at stake. In fact, the double standards of the West were showcased by their deafening silences on human rights violations in Saudi Arabia and Egypt, and their inconsistent responses to the grave human rights impact of other conflicts, some amounting to crimes against humanity, and to the protection of refugees fleeing them.

In Israel and the Occupied Territories, 2022 saw the system of apartheid solidified. Successive Israeli governments rolled out measures forcing more Palestinians from their homes, expanding illegal settlements, and legalizing existing settlements and outposts across the occupied West Bank. Rather than demand an end to that system of oppression, many Western governments chose instead to attack those denouncing Israel's apartheid system. The EU's open doors for Ukrainian refugees fleeing Russian aggression remained closed to those fleeing war and repression in Afghanistan and Syria. Between September 2021 and May 2022, the USA expelled more than 25,000 Haitians and detained and subjected many to torture and other ill-treatment rooted in anti-Black racism.

Such examples confirmed to the rest of the world that the West's support for human rights is selective and self-interested, and undermined global support for Ukraine. Those double standards do not benefit Western power alone. China continued to evade

international condemnation by the UNGA and the UNHRC despite massive human rights violations, amounting to crimes against humanity, against the Uighurs and other Muslim minorities.

PROTECTING RIGHTS NATIONALLY

Any argument that the world's response to Russian aggression marks out a new era for a values-based international system and the rule of law is also weakened by the palpable deterioration in states' protection of human rights at home.

Indigenous peoples' rights were violated when states failed to protect them from corporate or state expropriation of their lands, in Brazil, Canada, Sweden, Tanzania, Viet Nam and elsewhere.

The USA's Supreme Court overturned a long-standing constitutional guarantee of abortion access, thereby threatening the exercise of critical rights, including the right to life, security and non-discrimination for millions of women, girls, and other people. In Afghanistan, the Taliban imposed draconian restrictions, denying women and girls the rights to education, work, and autonomy, while publicly proclaiming women's subservience to men. In Iran, the "morality police" murdered Mahsa Amini for wearing her headscarf the wrong way, sparking nationwide protests in which more women and girls were injured, detained or killed.

The erosion of our freedoms to protest and to express ourselves became, in 2022, a fully-fledged landslide. Russian media houses were taken to court and shut down for simply mentioning the war in Ukraine. Journalists were imprisoned in Afghanistan, Ethiopia, Myanmar, Russia and dozens of other countries across the world. Technology was weaponized against many, to silence, to prevent public assembly or to disinform. Peaceful protesters faced an ever-growing armoury of weapons; from batons, tear gas and rubber pellets, to live ammunition, as we saw in Iran, Peru and Sri Lanka. Corrosive legislation in the UK increased police power as it diminished the right to peaceful protest.

We've witnessed iconic acts of defiance, including Afghan women taking to the streets to protest Taliban rule and Iranian women posting videos of themselves cutting their hair in protest against the country's abusive and forced veiling laws. We can take some comfort in knowing that in the face of such repression thousands of people still came together to write letters, sign petitions, and take to the streets. It should be a reminder to those in power that our rights to demand change, and to come together freely and collectively, cannot be taken away.

IN CONCLUSION

2022 may have been a turning point for the international order. It certainly saw a renewal of the Atlantic alliance, with a level of cooperation between the US and other Western powers that a year ago, in the wake of the chaotic 2021 Afghanistan withdrawal, would have been hard to imagine.

But there was no turning point on the human rights front. Rather, the descent continued unchecked. Russia's aggression served to further destabilize an international multilateral system already weakened by decades of powerful states flouting international law with

impunity. The war diverted resources and attention away from the climate crisis, other long-standing conflicts and human suffering the world over.

The West's response to Russia's invasion of Ukraine also underscored its own double standards, and its inconsequential reactions to so many other violations of the UN Charter. This in turn further fuelled instability and impunity.

If Russia's war of aggression demonstrates anything for the world's future, it is the importance of an effective and consistently applied rules-based international order. Those leading the coalition in support of Ukraine must step up their efforts, and partner with others, for a renewed commitment to an international system that benefits the majority of the world's population.

2023 marks the 75th anniversary of the Universal Declaration of Human Rights, a document created from the ashes of a world war. Let us not wait for the world to burn yet again to truly live by the freedoms and principles that came at the cost of millions of lives. 2023 must be a turning point for upholding human rights: anything less from the world's leaders is a betrayal which could take the world to the abyss.

AGNÈS CALLAMARD, SECRETARY GENERAL

AMNESTY INTERNATIONAL

PRESS RELEASE

Response to Russian invasion of Ukraine exposes an international system unfit to deal with global crises

- *Amnesty International's Annual Report for 2022 highlights double standards throughout the world on human rights and the failure of the international community to unite around consistently-applied human rights and universal values*
- *The West's robust response to Russia's aggression against Ukraine contrasts sharply with a deplorable lack of meaningful action on grave violations by some of their allies including Israel, Saudi Arabia and Egypt*
- *Women's rights and freedom to protest are threatened as states fail to protect and respect rights at home*
- *As the Universal Declaration of Human Rights turns 75, Amnesty International insists that a rules-based international system must be founded on human rights and applied to everyone, everywhere.*

Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022 unleashed numerous war crimes, generated a global energy and food crisis and sought to further disrupt a weak multilateral system. It also laid bare the hypocrisy of Western states that reacted forcefully to the Kremlin's aggression but condoned or were complicit in grave violations committed elsewhere, Amnesty International said as it launched its annual assessment of human rights around the world.

Amnesty International Report 2022/23: The State of the World's Human Rights found that double standards and inadequate responses to human rights abuses taking place around the world fuelled impunity and instability, including deafening silence on Saudi Arabia's human rights record, inaction on Egypt and the refusal to confront Israel's system of apartheid against Palestinians.

The report also highlights China's use of strong-arm tactics to suppress international action on crimes against humanity it has committed, as well as the failure of global and regional institutions – hamstrung by the self-interest of their members – to respond adequately to conflicts killing thousands of people including in Ethiopia, Myanmar and Yemen.

"Russia's invasion of Ukraine is a chilling example of what can happen when states think they can flout international law and violate human rights without consequences," said Agnès Callamard, Amnesty International's Secretary General.

"The Universal Declaration of Human Rights was created 75 years ago, out of the ashes of the Second World War. At its core is the universal recognition that all people have rights and fundamental freedoms. While global power dynamics are in chaos, human rights cannot be lost in the fray. They should guide the world as it navigates an increasingly volatile and dangerous environment. We must not wait for the world to burn again."

SHAMELESS DOUBLE STANDARDS PAVE WAY FOR FURTHER ABUSES

Russia's full-scale invasion of Ukraine triggered one of Europe's worst humanitarian and human rights emergencies in recent history. The conflict not only resulted in mass displacement, war crimes and global energy and food insecurity, it also raised the chilling spectre of nuclear war.

The response was swift with the West imposing economic sanctions on Moscow and sending military assistance to Kyiv, the International Criminal Court opening an investigation into war crimes in Ukraine and the UN General Assembly voting to condemn Russia's invasion as an act of aggression. However, this robust and welcomed approach stood in stark contrast to previous responses to massive violations by Russia and others, and to pitiful existing responses on conflicts such as Ethiopia and Myanmar.

"Had the system worked to hold Russia accountable for its documented crimes in Chechnya and Syria, thousands of lives might have been saved then and now, in Ukraine and elsewhere. Instead, what we have is more suffering and devastation," said Agnès Callamard.

"If Russia's war of aggression demonstrates anything for the world's future, it is the importance of an effective and consistently applied rules-based international order. All States must step up their efforts for a renewed rules-based order that benefits everyone, everywhere."

For Palestinians in the occupied West Bank, 2022 was one of the deadliest years since the UN began systematically recording casualties in 2006, with some 152 people, including dozens of children, killed by Israeli forces. Israeli authorities continued to force Palestinians from their homes, and the government is rolling out plans to drastically expand illegal settlements across the occupied West Bank. Instead of demanding an end to Israel's system of apartheid, many Western governments chose to attack those denouncing it.

The USA has been a vocal critic of Russian violations in Ukraine and has admitted tens of thousands of Ukrainians fleeing the war, yet under policies and practices rooted in anti-Black racism, it expelled more than 25,000 Haitians between September 2021 and May 2022, and subjected many to torture and other ill-treatment.

EU member states opened their borders to Ukrainians fleeing Russian aggression, demonstrating that, as one of the richest blocs in the world, they were more than capable of receiving large numbers of people seeking safety and giving them access to health, education and accommodation. However, many kept their doors shut to those escaping war and repression in Syria, Afghanistan and Libya.

"Responses to Russia's invasion of Ukraine gave us some evidence of what can be done when there is political will. We saw global condemnation, investigations of crimes, borders opened to refugees. This response must be a blueprint for how we address all massive human rights violations," said Agnès Callamard.
The West's double standards emboldened countries like China, and enabled Egypt and Saudi Arabia to evade, ignore and deflect criticism of their human rights record.

Despite massive human rights violations, amounting to crimes against humanity against Uyghur and other Muslim minorities, Beijing escaped international condemnation by the

UN General Assembly, Security Council and Human Rights Council.

The UN Human Rights Council established a Special Rapporteur on the human rights situation in Russia and an investigative mechanism on Iran in the wake of deadly protests. But it voted not to further investigate or even discuss the UN's own findings of potential crimes against humanity in Xinjiang, China, and discontinued a resolution on the Philippines.

"Countries applied human rights law on a case-by-case basis in a staggering show of blatant hypocrisy and double standards. States cannot criticize human rights violations one minute and, in the next, condone similar abuses in other countries just because their interests are at stake. It's unconscionable and undermines the entire fabric of universal human rights," said Agnès Callamard.

"We also need States that have so far failed to put their head above the parapet to take a stand against human rights abuses wherever they fall. We need less hypocrisy, less cynicism, and more consistent, principled and ambitious action by all states to promote and protect all rights.".

RUTHLESS REPRESSION OF DISSENT ACROSS THE WORLD

In 2022, Russian dissenters were taken to court and media houses were shut down just for mentioning the war in Ukraine. Journalists were imprisoned in Afghanistan, Ethiopia, Myanmar, Russia, Belarus and dozens of other countries across the world where conflicts raged.

In Australia, India, Indonesia and the UK, authorities passed new legislation imposing restrictions on demonstrations while Sri Lanka used emergency powers to curtail mass protests against the spiralling economic crisis. The UK law gives police officers wide-ranging powers, including the ability to ban "noisy protests", undermining the freedoms of expression and peaceful assembly.

Technology was weaponized against many, to silence, prevent public assembly or disinform.

Iranian authorities responded to the unprecedented uprising against decades of repression with unlawful force through live ammunition, metal pellets, tear gas and beatings. Hundreds of people, including dozens of children, were killed. In December, Peruvian security forces used unlawful force, especially against indigenous people and *campesinos*, to quell protests during the political crisis that followed the ousting of former president Castillo. Journalists, human rights defenders and political opposition also faced repression including in Zimbabwe and Mozambique.

In response to growing threats to the right to protest, Amnesty International launched a global campaign in 2022 to confront states' intensifying efforts to erode the fundamental right to freedom of peaceful assembly. As part of this campaign the organization calls for the adoption of a Torture-Free Trade Treaty banning the production and trade in inherently abusive law enforcement equipment and controlling the trade in law enforcement equipment often used for torture or other ill-treatment.

WOMEN BEAR BRUNT AS STATES FAIL TO PROTECT AND RESPECT RIGHTS

Repression of dissent and inconsistent approaches to human rights also had a stark impact on women's rights.

The USA's Supreme Court overturned a long-standing constitutional guarantee of the right to abortion, threatening other human rights, including the rights to life, health, privacy, security and non-discrimination for millions of women, girls, and people who can become pregnant.

By the end of 2022, several US states had passed laws to ban or curtail access to abortion, while activists in Poland were prosecuted for helping women access abortion pills.

Indigenous women continued to face disproportionately high levels of rape and other sexual violence in the USA. In Pakistan, several high-profile murders of women by family members were reported yet parliament failed to adopt legislation on domestic violence that had been pending since 2021. In India, violence against Dalit and Adivasi women, among other caste-based hate crimes, was committed with impunity.

Afghanistan witnessed a particularly significant deterioration of women and girls' rights to personal autonomy, education, work, and access to public spaces, through multiple edicts issued by the Taliban. In Iran, the "morality police" violently arrested Mahsa (Zhina) Amini for showing strands of hair under her headscarf, and days later she died in custody amid credible reports of torture, sparking nationwide protests in which many more women and girls were injured, detained or killed.

"States' hunger to control the bodies of women and girls, their sexuality and their lives leaves a terrible legacy of violence, oppression and stunted potential," said Agnès Callamard.

GLOBAL ACTION AGAINST THREATS TO HUMANITY WOEFULLY INADEQUATE

In 2022, the world continued to suffer the fall-out of the Covid-19 pandemic. Climate change, conflict and economic shocks caused in part by Russia's invasion of Ukraine further compounded the risks to human rights.

Economic crises meant 97% of the population of Afghanistan were living in poverty. In Haiti, the political and humanitarian crisis, exacerbated by widespread gang violence, left more than 40% of the population facing acute food insecurity.

Extreme weather conditions exacerbated by a rapidly warming planet triggered hunger and disease in several countries in South Asia and sub-Saharan Africa, including Pakistan and Nigeria where floods had a catastrophic impact on people's lives and livelihoods and led to an outbreak of waterborne diseases, which killed hundreds.

Against this backdrop, countries failed to act in the best interests of humanity and address fossil fuel dependency, the main driver pushing us toward the biggest threat to life as we know it. This collective failure was another stark example of the weakness of current multilateral systems.

“The world is besieged by an onslaught of colliding crises including widespread conflict, cruel global economics with too many states burdened by unsustainable debt, corporate tax abuse, the weaponization of technology, the climate crisis and shifting tectonic plates of power. We stand no chance of surviving these crises if our international institutions aren’t fit for purpose,” said Agnès Callamard.

DYSFUNCTIONAL INTERNATIONAL INSTITUTIONS NEED FIXING

It is vital that international institutions and systems that are meant to protect our rights are strengthened rather than undermined. The first step is for UN human rights mechanisms to be fully funded, so that accountability and investigations can be pursued, and justice delivered.

Amnesty International is also calling for the UN’s key decision-making body, the Security Council, to be reformed to give a voice to countries and situations which have been traditionally ignored, especially in the global south.

“The international system needs serious reform to reflect the realities of today. We cannot allow the permanent members of the UN Security Council to continue wielding their veto power and abusing their privileges unchecked. The lack of transparency and efficiency in the Council’s decision-making process leaves the entire system wide open to manipulation, abuse and dysfunction,” said Agnès Callamard.

But while self-serving governments fail to put our human rights first, the human rights movement shows we can still draw inspiration and hope from the people these states should have protected.

In Colombia, the persistence of women’s rights activism and legal action contributed to the Constitutional Court’s decision to decriminalize abortion during the first 24 weeks of pregnancy. In South Sudan, Magai Matiop Ngong was released from prison, having been sentenced to death at the age of 15 in 2017. His release came after thousands of people around the world petitioned the authorities for his freedom.

Indigenous Mayan environmentalist Bernardo Caal Xol was released on parole after spending four years in jail in Guatemala on bogus charges. After years of campaigning by women’s movements in Spain, the country’s parliament passed a law placing consent at the centre of the legal definition of rape. Kazakhstan and Papua New Guinea repealed the death penalty.

“It is easy to feel hopeless in the face of atrocities and abuses but throughout the last year, people have shown we are not powerless,” said Agnès Callamard.

“We’ve witnessed iconic acts of defiance, including Afghan women marching against Taliban rule and Iranian women walking unveiled in public or cutting their hair to protest compulsory veiling laws. Millions of people who have been systematically oppressed by patriarchy and racism took to the streets to demand a better tomorrow. They did so in previous years and they did so again in 2022. This should remind those in power that we will never be mere bystanders when they assault our dignity, equality and freedom.”

ENDS

AMNESTY INTERNATIONAL

PRESS RELEASE

South Asia: Response to deterioration of rights in the region exposes an international system unfit to deal with global crises

- *Amnesty International's Annual Report for 2022 highlights double standards throughout the world on human rights and the failure of the international community to unite around consistently applied human rights and universal values*
- *Robust response to Ukrainian crisis in the West is in sharp contrast with a deplorable lack of meaningful action on plummeting rights in Afghanistan and intense crackdown on the right to protest in Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Maldives, India and Nepal*
- *Women's rights and freedom to protest are threatened as states fail to protect and respect rights at home*
- *As the Universal Declaration of Human Rights turns 75, Amnesty International insists that a rules-based international system must be founded on human rights and applied to everyone, everywhere.*

The failure of global and regional institutions – hamstrung by the self-interest of their members – to respond adequately to global conflicts, climate change and global energy and food crises has disrupted an already weak multilateral system, Amnesty International said as it launched its annual assessment of human rights around the world.

Amnesty International Report 2022/23: The State of the World's Human Rights found that double standards on human rights abuses taking place around the world fuelled impunity and instability, including deplorable lack of meaningful action on the plummeting human rights record in Afghanistan, inadequate responses to a spiralling economic crisis in Sri Lanka and the refusal to confront the crackdown on dissent and persecution of minorities in multiple South Asian countries.

"The Universal Declaration of Human Rights was created 75 years ago, recognizing the inalienable rights and fundamental freedoms of all people. Global economic dynamics and shifting power structures are unleashing chaos in which it is easy to lose sight of human rights. **As South Asia sits on the brink of a volatile and unpredictable future, it is important now, more than ever, to keep rights squarely in the centre of all negotiations and conversations," said Deprose Muchena, Senior Director at Amnesty International.**

RUTHLESS REPRESSION OF DISSENT

People took to the streets across the region to protest against injustice, deprivation and discrimination, but in most countries including Afghanistan, Bangladesh, India, Nepal, Maldives, Pakistan and Sri Lanka they were met with intense crackdowns and excessive, sometimes lethal, force.

In Sri Lanka, emergency powers were used to curtail mass protests. The police used live ammunition, tear gas and water cannon against largely peaceful crowds protesting against the spiralling economic crisis, causing deaths and injuries. Protesters in Sri Lanka were arrested, arbitrarily detained and charged with terror-related and other offences.

In Afghanistan, peaceful protesters faced arbitrary arrests, torture and enforced disappearance. Police in Bangladesh used live and rubber bullets, sound grenades and tear gas to disperse protests by students and workers. In Pakistan, authorities forcibly broke up peaceful protests by activists and family members of victims of enforced disappearances. Protesting victims of loan sharks in Nepal were met with police baton charges and arbitrarily detained. In India, a 15-year-old boy and another protester were shot and killed by police during demonstrations in Jharkhand state.

Attacks on press freedom persisted in multiple countries. In Afghanistan, journalists faced arbitrary arrest and detention as well as torture and other ill-treatment for reporting that was critical of the Taliban. In Bangladesh, where journalists experienced physical assaults, judicial harassment and other reprisals for their reporting, a draft data protection law threatened to further curtail freedom of expression. Media workers in Pakistan also came under increased pressure as journalists and others were arrested on spurious charges.

The Indian government likewise tried to prevent the human rights situation there from being discussed abroad by imposing international travel bans on human rights defenders and detention without trial. It also used money laundering laws and other pretexts to harass media organizations and NGOs. In Nepal, comedians were among those who faced prison sentences in relation to their performances. The Maldives parliament passed a law that could force journalists to reveal their sources. Encouragingly, the Maldives government was considering amending the law, but faced strong criticism.

“South Asian countries seem to apply human rights law on a selective basis in a staggering show of blatant hypocrisy and double standards. They only criticize human rights violations when it aligns with their global and regional politics but are mute spectators to similar abuses at their own doorstep just because their interests are at stake. It is unconscionable and undermines the entire fabric of universal human rights," said Yamini Mishra, Regional Director for South Asia at Amnesty International.

In response to growing threats to the right to protest, Amnesty International launched a global campaign in 2022 to confront states’ intensifying efforts to erode the fundamental right to freedom of peaceful assembly.

WOMEN BEAR THE BRUNT AS STATES FAIL TO PROTECT AND RESPECT RIGHTS

In India the Supreme Court passed two progressive judgments upholding the right to dignity of sex workers and interpreting an existing law to expand abortion access to all women, notwithstanding their marital status.

Nevertheless, the reality for many women and girls in the region remained one of systemic discrimination.

In Afghanistan, women and girls were effectively erased from public life and spaces as new edicts further restricted their rights and freedoms which, in addition to banning them from working with NGOs, forbade them from travelling without a male chaperone, attending secondary school and university or going to public parks, among other restrictions.

In Nepal, women continued to be denied equal citizenship rights and, although the statute of limitations for rape was extended, the excessively short period for filing complaints remained a significant barrier to effective remedy for survivors.

Violence against women also remained prevalent in the region. There were calls on the Maldivian authorities by UN experts to address rising gender-based violence there. In Bangladesh, hundreds of incidents of rape or murder of women by their husbands or other family members were recorded and impunity for such crimes remained widespread. In Pakistan, several high-profile murders of women by their partners or family members were reported, yet the National Assembly failed to adopt legislation on domestic violence, pending since 2021. In India, violence against Dalit and Adivasi women, among other caste-based hate crimes, was committed with impunity. Girls were also banned from wearing the hijab in public schools in Karnataka.

"Women have been at the forefront of protests in the region, often challenging patriarchal control over their bodies, lives, choices and sexuality on behalf of the state, society and family. The failure of States and institutions to uphold gender justice leaves a terrible legacy of suppression, violence and stunted potential," said Yamini Mishra.

GLOBAL ACTION AGAINST THREATS TO HUMANITY WOEFULLY INADEQUATE

Economic crises fuelled by pandemic-related recession, economic mismanagement and climate change induced disasters within and beyond the region severely affected economic and social rights, including in Afghanistan and Sri Lanka, where food, healthcare and an adequate standard of living became increasingly inaccessible.

In Afghanistan, the spiralling economic crisis plunged 97% of the population into poverty, while in Sri Lanka, inflation exceeded 73% in September 2022 with the poorest and most marginalized suffering the greatest consequences.

The devastating costs of the unchecked climate crisis were made abundantly clear in 2022. Specifically in Pakistan where heatwaves, droughts and then devastating floods had a catastrophic impact on lives and livelihoods of nearly 750,000 people. Against this backdrop, it was particularly disappointing to note that the global community failed to act in the best interests of humanity and address fossil fuel dependency, the main driver pushing us toward the biggest threat to life as we know it. This collective failure was another stark example of the weakness of current multilateral systems.

"South Asia is besieged by an onslaught of intersecting and interconnected crises including 'man-made' crises - with at least three countries in the region in the middle of an economic crisis and burdened with high debts - and natural crises, with South Asia often being ground zero for extreme heatwaves to destructive widespread floods. We stand no chance of surviving these crises if our national and international institutions aren't fit for purpose," said Yamini Mishra.

DYSFUNCTIONAL INTERNATIONAL INSTITUTIONS NEED FIXING

In Afghanistan, the space for independent human rights monitoring and reporting had all but disappeared. War crimes were also committed as the Taliban continued its campaign of reprisal killings against members of the former administration and security forces or those who oppose them. The Taliban's version of a justice system lacked any credibility while the resumption of executions in Afghanistan represented a major regression. In India, authorities unlawfully demolished mainly Muslim-owned property in several states, raising concerns that this was a form of collective punishment for alleged involvement in intercommunal clashes. In Nepal, efforts toward securing truth, justice and reparation for crimes under international law and other human rights violations committed during the 1996-2006 conflict remained grossly inadequate.

Refugees and asylum seekers remained highly marginalized and at risk of refoulement. Ensuring the human rights of Rohingya refugees inside one of the world's largest refugee camps continued to pose a major challenge for Bangladesh. While there was some improvement in access to education for Rohingya children, an estimated 100,000 remained out of school. Despite concerns from the international community and human rights groups, the Bangladeshi government persisted in its plans to relocate Rohingya refugees to the remote and flood-prone Bhasan Char island bringing the total number to 30,079 according to official figures.

Afghans fleeing persecution at home faced pushbacks from neighbouring countries, such as Iran, and other countries along the route, such as Turkey.

Impunity was compounded by the inability of the UN Human Rights Council to effectively address many of these serious concerns. It is vital that international institutions and systems that are meant to protect our rights are strengthened rather than undermined.

Amnesty International is also calling for the UN's key decision-making body, the Security Council, to be reformed to give a voice to countries and situations which have been traditionally ignored, especially in the global south.

SHAMELESS DOUBLE STANDARDS PAVE WAY FOR FURTHER ABUSE

The Russia-Ukraine war diverted resources and attention away from the climate crisis, other long-standing conflicts and human suffering the world over and in South Asia in particular. The West's double standards only embolden and enable countries to evade, ignore and deflect criticism of their human rights record.

"There is no denying that an effective and consistently applied rules-based international order is the need of the hour. The Russian war of aggression in Ukraine demonstrated that some of the richest countries in the world were more than capable of receiving large numbers of people seeking safety and giving them access to health, education and accommodation. However, the West did not offer the same treatment to the Afghans and Rohingyas escaping war and repression. This shameless double standard must be challenged and countries must step up their efforts for a renewed rules-based order," said Deprose Muchena.

"The double standards of wealthy nations are as evident in their sickening COVID -19 vaccine nationalism as it is in their large contribution to climate change. As South Asia increasingly becomes ground zero for many climate emergencies, it further highlights the need for reparations for loss and damage in these nations with greater investment in global reduction in dependency on fossil fuels. We also need countries, including in South Asia, that have so far failed to take a stand against human rights abuses in the world to speak up now before it is too late for everyone, everywhere."

ENDS

GLOBAL ANALYSIS

The year 2022 saw new or renewed conflicts break out and protracted ones persist. On the ground, violations of international humanitarian law led to appalling human tragedies. International responses were inconsistent with regard to the severe human rights impact of different conflicts and the protection of people fleeing them, as well as other patterns of egregious violations, some amounting to crimes against humanity. They included heavy-handed repression of the freedoms of expression, association and peaceful assembly, including protests. Those defending human rights often bore the brunt of such repression.

Meanwhile, gender-based violence against women, girls and LGBTI people remained a global issue, despite some action to improve legislative protections, and there were some notable setbacks and progress on abortion rights. Although many countries began to emerge from the shadow of Covid-19, others continued to face its effects. Economic crises associated with the impact of the pandemic, as well as unsustainable debt, conflict and climate change, fuelled rocketing rises in the cost of living and food insecurity. The challenges disproportionately affected the most marginalized and led to rising inequality.

These themes emerged most strongly from Amnesty International's research on 156 countries in 2022 and are deeply interconnected. Repression of dissent facilitated the path to conflict. Armed conflict and coups in 2021 paved the way to clampdowns on civil society. Sexual violence against women and girls was a brutal feature of armed conflict. War, political crises, the rising cost of living, restrictions on the right to abortion, violence against women and discrimination were important drivers of protests. Within some of these patterns of violations, Amnesty International's research revealed evidence of the increasingly severe harms that arise from the business model of Big Tech and underscored the pressing need for bolder action to tackle the climate crisis and environmental degradation.

VIOLATIONS OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW AND RIGHTS OF PEOPLE ON THE MOVE

Across the globe, new or renewed conflicts broke out and protracted ones persisted. Government forces and armed groups were responsible for violations of international humanitarian law and human rights abuses, in some cases amounting to war crimes and crimes against humanity.

In Europe, Russian forces invaded Ukraine in an act of aggression and, in its assault on the civilian population, committed extrajudicial executions and indiscriminate attacks, and targeted the country's energy infrastructure during winter. In Africa, government forces and armed groups fighting in Ethiopia, the Democratic Republic of the Congo (DRC) and the Sahel region, among other places, caused the deaths of thousands of civilians, some in mass killings. In the Middle East and North Africa, long-standing conflicts in Libya, Syria and Yemen, as well as the flare-up of armed hostilities between Israel and a Palestinian armed group in August, were characterized by indiscriminate air

strikes that killed and injured civilians or other unlawful attacks. War crimes were also committed in Afghanistan, where the Taliban continued its campaign of reprisal killings against members of the former administration and security forces.

Sexual violence was perpetrated in conflicts in different regions, including as a weapon of war. In both the Central African Republic and South Sudan, dozens of women and girls reported being raped in the context of clashes between government forces and armed groups or attacks by armed groups. In Ethiopia, Tigrayan forces perpetrated multiple incidents of conflict-related rape and other sexual violence. In Ukraine, in addition to reports of sexual violence by Russian forces, women faced other gender-specific threats as attacks on healthcare facilities contributed to greatly reduced maternal health services.

In positive moves, a majority of states in the UN General Assembly denounced Russia's aggression against Ukraine and the UN Human Rights Council moved swiftly to establish a commission of inquiry following that invasion. In the face of the UN Security Council's failure to act on many conflicts, the UN General Assembly raised the political cost of permanent members of the Security Council using their veto. It did so by adopting a resolution in April which required the General Assembly to meet automatically every time a veto is used in the Council.[1] The General Assembly subsequently met after Russia abused its veto power to block a Security Council resolution demanding the reversal of its decision in September to annex four partially occupied regions of Ukraine. The General Assembly condemned the move and deemed it invalid and illegal. However, Russia's self-serving action was not the only selective approach to violations in conflict situations.

Western states vocally backed efforts by the International Criminal Court (ICC) to investigate allegations of war crimes in Ukraine; some had not done so in various other situations. The UK in effect earmarked additional assistance to the ICC and the USA provided political support despite its own non-ratification of the Rome Statute and its opposition to investigations involving political allies such as Israel or their own nationals in Afghanistan and Iraq. As it marked its 20th anniversary, the ICC's actions begged the question of whether its principles applied equally to victims of crimes under international law in any situation or region. While it publicly promoted its absolutely vital large-scale investigation into the situation in Ukraine, it committed much fewer resources to other investigations, such as those into the situations in Nigeria and Palestine.[2] In another example of inconsistency, the UN Human Rights Council, while rightly forthright in its condemnation of violations in Ukraine, failed to meaningfully address the conflict in Yemen, leaving a huge accountability gap.

Some corporate actors facilitated violations in conflict situations, although action was taken by human rights defenders and organizations, as well as some governments, to confront their conduct. Amnesty International documented the role of businesses in importing and distributing aviation fuel that could be used in air strikes by the Myanmar military against civilians. Subsequently, some implicated companies announced that they

---

[1] "UN: Veto resolution is a vital step towards accountability", 26 April

[2] "The ICC at 20: Double standards have no place in international justice", 1 July

were exiting or suspending business operations in Myanmar. Amnesty International also found that the algorithms and business practices of Meta (the owner of Facebook and Instagram) had substantially contributed to grave human rights violations during 2017 by amplifying anti-Rohingya content and enabling Myanmar military action against them.

Armed conflicts predictably produced large movements of refugees and internal displacement. The EU's welcome open-door policy towards Ukrainian refugees fleeing Russian aggression demonstrated that, as one of the richest blocs in the world, it was more than capable of receiving large numbers of people seeking protection and ensure their access to key services, such as health, education and housing. However, the approach differed markedly from that taken towards people seeking protection from outside the region, highlighting deep racism and discrimination. At both land and sea borders, refugees and migrants were subjected to forcible, summary and sometimes violent returns, despite some of them experiencing torture and other violations in transit countries such as Libya. Many were left to die.

In the Middle East and North Africa, refugee protection was undermined. The Lebanese authorities scaled up so-called voluntary returns of Syrians. In the Americas, the lack of robust systems of international protection in many countries continued to leave unprotected the sharply increasing number of people fleeing situations of armed violence and other crises. Between September 2021 and May 2022, the USA expelled more than 25,000 Haitians and subjected many to torture and other ill-treatment rooted in anti-Black racism.

Parties to armed conflicts must respect international humanitarian law, investigate allegations of violations and prosecute suspected perpetrators. All other governments should consistently pressure them to do so and act to strengthen the implementation of UN Security Council Resolution 1325, which calls for special measures to protect women and girls from conflict-related sexual violence, as well as affirming the importance of women's full and equal participation in conflict resolution and peacebuilding. The ICC must ensure that funding for investigations is allocated in a non-discriminatory way. All governments must ensure all those fleeing persecution have access to safety and international protection and end double standards in the treatment of people seeking protection.

FREEDOM OF EXPRESSION, ASSOCIATION AND ASSEMBLY

The repression of dissent and civil society remained one of the key human rights trends globally.

Some crackdowns on the freedoms of expression and association were associated with armed conflict. In Russia, new legislation effectively barred critical mention of the war in Ukraine. Thousands of administrative and criminal prosecutions ensued and dozens of independent media outlets were closed. In Ethiopia, authorities arbitrarily arrested media workers and stymied efforts by civil society organizations to call for peace.

Other crackdowns followed armed takeovers of government. In Afghanistan, Taliban authorities subjected journalists to arbitrary detention, as well as torture and other

ill-treatment, for reporting critically on them after their takeover of the country in 2021. In Myanmar, the military authorities that took over following a coup in 2021 arrested dozens of media workers, maintained bans on independent media outlets and placed restrictions on the legitimate work of NGOs, making non-compliance punishable by imprisonment. In Mali, where coups had occurred in 2020 and 2021, authorities suspended national and foreign broadcasters and arrested or threatened journalists and others for criticizing the government or the army.

Elsewhere, influential states clamped down on civil society to seek to prevent discussion of their human rights records both abroad and at home. The Chinese government lashed out a strong and long-awaited report by the UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) documenting potential crimes against humanity against Uyghurs and other Muslim ethnic minority groups in Xinjiang, where thousands of men and women were believed to be arbitrarily detained, while imposing ever more pervasive and sophisticated censorship within the country. The Indian government imposed international travel bans on human rights defenders.

In Türkiye, parliament passed a new disinformation law enhancing government powers over social media, while the authorities continued to detain and prosecute dozens of journalists, human rights defenders and opposition politicians on spurious terrorism-related charges. In Egypt, the government sought to improve its image in the lead-up to its hosting of the 27th Conference of the Parties to the UN Framework Convention on Climate Change (COP27) in November, partly by releasing hundreds held for political reasons. However, they arbitrarily detained around triple the number in the same period for actual or perceived dissent, including hundreds arrested in connection with calls for demonstrations during COP27.

The events in Egypt were one illustration of the nexus between freedom of expression, on the one hand, and climate justice and environmental degradation, on the other. Elsewhere, activists campaigning to protect the environment were killed or threatened. Nowhere was this more in evidence than in Latin America; in its 2022 report, Global Witness stated that three quarters of the killings in 2021 of land and environmental defenders occurred in that region.

Around the world, people came together to protest against the failure to tackle climate change, as well as a range of other concerns including war, political crises, the rising cost of living, restrictions on the right to abortion, violence against women and discrimination. States often used unlawful – including sometimes lethal – force to repress protests. This was brutally demonstrated in Iran: from September, the authorities responded to the unprecedented uprising against decades of gender-based discrimination, severe repression and, more broadly, the Islamic Republic itself with live ammunition, metal pellets and beatings, killing hundreds of people, including dozens of children. Meanwhile, in Peru, over 20 were killed after security forces used unlawful force to respond to protests during the political crisis that followed the ousting of its then president in December.

Security forces in countries across the world used firearms and a range of less-lethal weapons, including batons, tear gas and rubber bullets, to police protests. Some security

forces arbitrarily detained protesters and subjected them to torture or other ill-treatment, sometimes using inherently abusive equipment such as weighted leg chains. The proliferation and abuse of law enforcement equipment in the context of policing in general was facilitated by the absence of global human rights controls on their import and export. However, in May, at the request of the UN General Assembly, a Group of Governmental Experts released a report that put forward the option of a legally binding instrument to regulate the trade. Argentina, the EU and Mongolia led a global alliance of more than 60 states promoting a potential treaty. Human rights organizations proposed key elements to include.[3]

States suppressed protests by other means. Authorities in countries including Australia, India, Indonesia and the UK passed new legislation imposing restrictions on demonstrations. Other governments used states of emergency, such as in Sri Lanka, or pretexts such as Covid-19, in the case of China, or security around elections, in the case of Guinea, another country where a coup took place in 2021, to prevent protesters challenging state policies. Governments also repressed online civic space to try to thwart protesters. Iran and Myanmar were among those that shut down or disrupted internet and telecommunications.

The international response to these egregious human rights violations and others that went beyond the freedoms of expression, association and peaceful assembly was inconsistent, just as the response of the UN and ICC was to situations of armed conflict. On the one hand, the UN Human Rights Council established a Special Rapporteur on the human rights situation in Russia and an investigative mechanism on Iran in the wake of the deadly repression of protests there. On the other, it voted not to further investigate or even discuss the UN's own evidence of potential crimes against humanity in Xinjiang, China, and discontinued a resolution on the Philippines. Similarly, Israel's allies firmly rejected conclusions by a growing chorus of human rights organizations, including Amnesty International, that it had established a system of apartheid, despite this analysis being endorsed by UN experts. Meanwhile the international human rights system, one of the three "pillars" of the UN, remained chronically underfunded, with certain states seeking to weaponize the budgetary process to defeat the operationalization of needed mechanisms.

Governments must stop using pretexts to repress dissent and prevent discussions of their human rights records. They must investigate killings, intimidation and harassment of human rights defenders, stop security forces using unnecessary or excessive force during protests and repeal or amend legislation violating the right to peaceful assembly. At a multilateral level, governments should support negotiations to agree a new treaty to control the trade in law enforcement equipment. They should also consistently set up accountability mechanisms for all patterns of gross human rights violations.

---

[3] *Essential Elements of a Torture-Free Trade Treaty, September, 23 September*

GENDER-BASED VIOLENCE AND SEXUAL AND REPRODUCTIVE RIGHTS

Violence against women, girls and LGBTI people remained a global human rights problem. Some of the violence occurred in armed conflicts, as already mentioned. However, most of it occurred during peacetime and in domestic settings.

Reflecting a pattern across the Americas, hundreds of feminicides (gender-based killings of women facilitated by impunity) were recorded in Mexico alone. Venezuelan refugee women were subjected to gender-based violence and discrimination in Colombia, Ecuador, Peru and Trinidad and Tobago. Indigenous women reported forced sterilization in previous years in Canada and continued to face disproportionately high levels of rape and sexual violence in the USA. High levels of violence persisted elsewhere, both offline and online. In Pakistan, several high-profile murders of women by family members were reported yet the parliament failed to adopt legislation on domestic violence that had been pending since 2021. In India, violence against Dalit and Adivasi women, among other caste-based hate crimes, was committed with impunity.

Some governments did take action to improve legislative protections, responding to pressure from women human rights defenders. In Europe, new rape laws enshrining the principle of consent entered into force in Belgium, Finland and Spain. In Africa and Asia, new legislation aimed in part at strengthening protections for women and girls against sexual and gender-based violence was adopted in countries including China, the Congo, Indonesia, Papua New Guinea and Zimbabwe. However, too often, in these countries and others around the world, authorities failed in practice to protect women and girls from entrenched gender-based violence or to address impunity for related crimes. In the Middle East and North Africa, authorities in Egypt, Iraq, Iran, Yemen and Saudi Arabia even subjected women human rights defenders and activists to prosecution and other forms of harassment for speaking out against sexual violence.

As always, the backdrop for this violence was continuing widespread discrimination against women, girls and LGBTI people in law and practice, underscored by discriminatory social attitudes and norms. Afghanistan witnessed a particularly significant deterioration in the rights of women and girls. New edicts issued by the Taliban forbade women and girls from travelling without a male chaperone, banned them from public parks and prohibited them from attending secondary schools and university and working for NGOs.

Meanwhile, the year saw both setbacks and progress on abortion rights. Following the ending of federal protections for abortion rights in the USA in June, several US states passed laws to ban or curtail access to abortion, while various others voted overwhelmingly to protect it. Elsewhere in the Americas, abortion remained criminalized in five countries, but a constitutional court ruling in Colombia decriminalized abortion up to the 24th week of pregnancy and a new law in Ecuador decriminalized abortion in cases of rape.

Similar trends were observed across Europe. In Hungary, Italy, Poland and Slovakia, new measures were introduced to limit access to abortion, while several other countries, including Germany and the Netherlands, removed certain restrictions on accessing

abortion. Meanwhile, women human rights defenders faced persecution in countries including Andorra and Poland for supporting the right to abortion.

Governments must take comprehensive steps to prevent entrenched gender-based violence against women, girls and LGBTI people, protect and support survivors and address impunity for related crimes. All states that continue to criminalize abortion must reform their abortion laws to ensure everybody can access abortion-related information and services, and post-abortion care, without discrimination or coercion, and with respect for their reproductive autonomy and other human rights.

ECONOMIC AND SOCIAL RIGHTS

In all regions economic crises associated with the impact of the Covid-19 pandemic, as well as unsustainable debt, conflict and climate change, fuelled rocketing rises in the cost of living and food insecurity. The International Monetary Fund highlighted in October that over 60% of low-income countries and over 25% of emerging markets were unlikely to be able to service their debts. The Russian invasion of Ukraine not only interrupted wheat supplies on which many countries depended but also resulted in significant increases in fuel costs. The challenges were exacerbated by the failure of many governments to address structural barriers to and the underlying causes of the non-fulfilment of the rights to food, health, social security, housing and water, such as socio-economic inequalities and low public expenditure on health and social protection. The challenges disproportionately affected the most marginalized in all regions.

The African Union had declared 2022 as the Year of Nutrition, but extreme weather conditions triggered malnutrition in several countries in the region. In Somalia a severe drought led to a surge in malnutrition cases, while in Nigeria floods precipitated an outbreak of waterborne diseases, killing hundreds. Economic crises meant 97% of the population of Afghanistan were living in poverty, up from 47% in 2020, and people in Sri Lanka experienced serious shortages in food, fuel, medicines and other essential items. In the Middle East and North Africa, economic crises also heightened food insecurity. In the case of Syria and Yemen, conflict was a key factor. In the Americas, humanitarian crises saw more than 40% of the population in Haiti facing emergency hunger levels and most of the population in Venezuela experiencing food insecurity. Due to the war with Russia, at least a half a million children were plunged into poverty in Ukraine. Elsewhere in Europe huge spikes in energy prices, partly resulting from the war, contributed to record inflation and cost of living crises, disproportionately affecting the most marginalized.

Climate change further contributed to poverty, malnutrition and displacement. Sea level rises and floods impacted impoverished coastal communities in countries including Bangladesh, Honduras and Senegal, while rising temperatures, coupled with energy infrastructure projects, affected Indigenous peoples in Canada and Russia.[4] In India and Pakistan, among other countries, record-breaking heat, coupled with air pollution, took a

[4] *Any Tidal Wave Could Drown Us: Stories from the Climate Crisis*, November

high toll on those forced to work outside, such as farmers, street vendors and daily wage earners. Rains and flooding in Pakistan, made more severe by climate change, also had a catastrophic impact on people's lives and livelihoods. Despite all this and the UN General Assembly's welcome adoption in July of a resolution recognizing the right to a clean, healthy and sustainable environment, governments' climate action remained woefully inadequate. While COP27 delivered the adoption of a loss and damage fund for those harmed by climate change, it failed to secure agreement on the phasing out of all fossil fuels.[5] Meanwhile, governments' current emission reduction pledges would condemn humanity to the devastating impact of 2.5˚C of global warming.

Across the world, the right to housing was undermined by forced evictions, which often affected those most subjected to discrimination. In Africa, the Americas and Asia, governments proceeded with extractive, agricultural or infrastructure projects without obtaining the free, prior and informed consent of Indigenous peoples affected, sometimes leading to forced eviction from their lands. In Tanzania authorities forcibly evicted Indigenous Maasai community members from ancestral land to make way for a tourist operation.

Work continued in developing a new UN-sponsored treaty on global taxation of multinational enterprises, culminating in the passing of a resolution by unanimous consensus at the UN General Assembly in December. This reflected the fact that the current global tax deal from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), agreed in 2021, did not go far enough to correct the imbalance in the allocation of taxing rights between the sources of a company's profits, often in countries in the global south, and where it is legally based, which are often countries in the global north. Further active commitments are needed to ensure a fair system that will deliver vital additional resources, particularly for low-income countries, to better guarantee people's economic, social and cultural rights.[6]

Governments must urgently take steps to mitigate the climate crisis and to keep global warming to under 1.5°C above pre-industrial levels, including by prioritizing the speedy phase-out of fossil fuels, while guaranteeing a just and human rights-consistent transition to a zero-carbon economy. They must put in place measures that guarantee the rights of everyone, including marginalized individuals and groups, to an adequate standard of living, food, health, social security, housing and water. They must obtain the free, prior and informed consent of Indigenous people for any projects on their territory.

Wealthy states and international financial institutions must provide urgent debt relief and contribute funds to international efforts to support countries that need assistance to realize economic, social and cultural rights, including in the context of the climate crisis. Lower-income countries should also benefit from greater fairness and inclusivity through the UN-sponsored global tax reform that will deliver vital additional resources to this end.

---

[5] COP27: Loss and Damage fund is welcome but failure to deliver on phasing out fossil fuels is a huge setback, 21 November

[6] *Taxation, illicit financial flows and human rights,* 28 June

INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS MECHANISMS

2023 marks the 75th Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights, the 30th Anniversary of the Vienna Declaration and Programme of Action and the 25th anniversary of the UN Declaration on Human Right Defenders. However, certain patterns of behaviour by states have undermined those instruments, such as inconsistent or inadequate implementation of human rights obligations, inconsistent international responses to patterns of egregious human rights violations, and failure to contribute sufficient financial resources to international human rights mechanisms.

In this context, states must recommit and take concrete steps to enhance the strength and resilience of the international human rights architecture. This includes earmarking an increased budget for the human rights pillar of the UN, prioritizing consistent implementation of the full scope of states' international human rights obligations and promoting coherence and effectiveness in the ability of international mechanisms to address human rights violations everywhere.

ASIA-PACIFIC REGIONAL OVERVIEW

There were faint glimmers of hope for human rights in the Asia-Pacific region, with modest gains in the rights of women and LGBTI people in several countries, a new law criminalizing torture in Pakistan and the abolition of the death penalty in Papua New Guinea. Yet, the overall picture remained bleak. Civilians bore the brunt of escalating armed conflict in Myanmar. The full effects of Taliban rule on human rights in Afghanistan became increasingly apparent including the particularly devastating rollback of the rights of women and girls. Economic crises fuelled by pandemic-related recession, economic mismanagement and armed conflict within and beyond the region severely affected economic and social rights including in Afghanistan, Laos and Sri Lanka, where food, healthcare and an adequate standard of living became increasingly inaccessible. Intolerance of dissent grew as authorities in numerous countries tightened restrictions on freedom of expression and association and arbitrarily arrested and detained their critics. People took to the streets across the region to protest against injustice, deprivation and discrimination, but in countries including Bangladesh, India, Indonesia, Nepal, Pakistan, Sri Lanka and Thailand they were met with excessive, sometimes lethal, force. Impunity was compounded by the inability of the UN Human Rights Council to effectively address serious concerns in China and the Philippines. Well-established patterns of discrimination, including against minorities, women and girls, LGBTI people and Indigenous people also persisted. The resumption of executions in Afghanistan and Myanmar also represented a major regression.

ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS

Economic crises severely impacted human rights including the rights to an adequate standard of living and to health. In Sri Lanka, inflation exceeded 73% in September, making food, healthcare and other basic needs unaffordable, particularly for day wage workers, most of whom were women and from Malaiyaha Tamil minorities. High inflation in Laos similarly put basic commodities out of reach for many. In Afghanistan, the spiralling economic crisis plunged 97% of the population into poverty, with the vast majority of households experiencing hunger and increasingly resorting to negative coping strategies to survive – a situation that was set to worsen further following the Taliban's December decree banning women from working for humanitarian and other NGOs. The decree restricted livelihood opportunities for women and prevented people from accessing services that were previously provided by women workers.

Elsewhere, inadequate housing protections and house demolitions left thousands of people homeless and destitute or at risk thereof. In Nepal, the government ignored calls to amend a 2018 housing law, which failed to adequately guarantee the right to housing, leaving hundreds of families, predominantly from marginalized communities or those living in informal settlements, at risk of eviction. In India, authorities unlawfully demolished mainly Muslim-owned homes and other private property in the capital, Delhi, and in several states, raising concerns that this was a form of collective punishment for alleged involvement in inter-communal clashes. In Cambodia and Mongolia, multiple

households were made homeless or lost their livelihoods as a result of urban development projects.

Governments must guarantee economic, social and cultural rights, without discrimination.

FREEDOM OF EXPRESSION

The right to freedom of expression remained under threat in the region as many governments intensified crackdowns on dissent and sought to avoid scrutiny.

Attacks on press freedom persisted in multiple countries. In Afghanistan, journalists faced arbitrary arrest and detention as well as torture and other ill-treatment for reporting that was critical of the Taliban. In Bangladesh, where journalists experienced physical assaults, judicial harassment and other reprisals for their reporting, a draft data protection law threatened to further curtail freedom of expression. Media workers in Pakistan also came under increased pressure as journalists and others were arrested on spurious charges. A new administration in the Philippines brought no immediate respite for the media; at least two journalists were killed in the latter part of the year while judicial harassment of others continued and websites belonging to independent media groups remained blocked.

In China, online censorship and surveillance grew ever more pervasive within the country. The government also sought to prevent the discussion of its human rights record internationally, including by trying to stop the UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) from publishing a report documenting potential crimes under international law and other serious human rights violations against Uyghurs and other Muslim ethnic minority groups in Xinjiang.

The Indian government likewise tried to prevent the human rights situation there from being discussed abroad by imposing international travel bans on human rights defenders. It also took the extraordinary and unlawful step of banning a list of ordinary words from being used in parliamentary debates in a clear attempt to restrict criticism from opposition parties.

In Myanmar, the military authorities intensified both online and offline surveillance and restricted the right to information, reportedly using CCTV cameras with facial recognition capabilities in major cities and imposing periodic nationwide internet and telecommunications shutdowns. In North Korea, all criticism of the government remained forbidden.

In Indonesia, freedom of expression was dealt a further blow with the adoption in December of a new penal code that recriminalized insulting the president and other officials and state institutions. The Maldives parliament passed a law that could force journalists to reveal their sources. Encouragingly, the Maldives government was considering amending the law, but faced strong criticism.

Authorities in Viet Nam continued to use the existing criminal code to arbitrarily arrest and prosecute critics. A new decree, "Decree 53", requiring tech companies to store user data and potentially share it with the authorities, potentially provided a new tool to silence dissent.

In both Malaysia and Nepal, comedians were among those who faced prison sentences in relation to their performances.

Governments must respect media freedoms, halt all investigations or prosecutions related to the exercise of the right to freedom of expression without discrimination and repeal legal provisions that criminalize legitimate expression or which can be used to restrict it.

FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLY AND ASSOCIATION

Even as governments sought to repress dissent, people across the region claimed their right to protest against injustice and discrimination, often risking arbitrary arrest and detention, as well as injury and even death when authorities repeatedly resorted to unnecessary and excessive force.

In Sri Lanka, police used live ammunition, tear gas and water cannon against largely peaceful crowds protesting against the economic crisis, causing deaths and injuries. Police in Bangladesh used live and rubber bullets, sound grenades and tear gas to disperse protests by students and workers.

In Pakistan, authorities forcibly broke up peaceful protests by activists and family members of victims of enforced disappearances. Protesting victims of loan sharks in Nepal were met with police baton charges and arbitrarily detained. In India, a 15-year-old boy and another protester were shot and killed by police during demonstrations in Jharkhand state. Police in Indonesia also responded with unnecessary and sometimes lethal force to protests including in Papua and West Papua.

New restrictions were introduced further limiting the right to protest in several countries. In Karnataka state in India, an order was upheld which restricted protests to a designated area in the state capital. A new penal code in Indonesia banned unauthorized demonstrations, while in Australia, several states adopted new laws imposing fines and prison sentences for participation in unauthorized protests.

Freedom of association was also further curtailed in a number of countries. In Afghanistan, the space for independent human rights monitoring and reporting had all but disappeared. In India, money laundering laws and other pretexts were used to harass NGOs. New restrictions were imposed on the legitimate work of NGOs in Myanmar with non-compliance punishable by imprisonment.

In Cambodia, the main opposition party, the Cambodia National Rescue Party, remained banned and prosecution of its members and that of its successor, the Candlelight Party,

continued. Public accusations of links to communist groups, known as "red-tagging", continued to be used in the Philippines against organizations and individuals as a way of suppressing dissent by marking them out for arbitrary detention and unlawful killing. In Mongolia, human rights defenders faced accusations of spying and other familiar patterns of intimidation. Civil society space in Hong Kong contracted even further in 2022 as legitimate NGO activities were criminalized, creating an environment of fear and self-censorship.

Governments must respect and facilitate the exercise of the rights to freedom of peaceful assembly and association. The work of human rights defenders must be respected and protected and a safe and enabling environment for their work ensured.

ARBITRARY ARRESTS AND DETENTIONS

In China, despite the authorities' assertions to the contrary, many thousands of men and women were still believed to be arbitrarily detained in Xinjiang. Tibetan activists in China were also sentenced to lengthy prison sentences after unfair trials for activities deemed to have "incited separatism" or "endangered national security".

Elsewhere across the region, human rights defenders, political and environmental activists and others were arbitrarily arrested and detained for asserting their right to protest or otherwise challenging government policies and actions.

In Thailand, more than 1,000 people including several hundred children were facing criminal charges for their participation in protests. Protesters in Sri Lanka were arrested, arbitrarily detained and charged with terror-related and other offences. In Myanmar, mass arbitrary arrests and detentions of opponents of the military regime continued and more than 1,000 people were convicted in grossly unfair trials.

In Viet Nam, long prison sentences were imposed on human rights and land rights activists, and in India, human rights defenders were detained without trial.

Governments must end all arbitrary arrests and detention of government critics and others and immediately release anyone detained solely for the peaceful exercise of their rights to freedom of expression, peaceful assembly, association or other human rights.

IMPUNITY AND THE RIGHT TO JUSTICE

Impunity prevailed as national authorities in many countries failed to fulfil victims' rights to justice, truth and reparation, and international bodies too often reneged on their responsibilities to protect them.

Despite the report by OHCHR that added to an already strong body of evidence of Chinese atrocities in Xinjiang the UN Human Rights Council voted against even holding a debate on the situation. It similarly betrayed the countless victims of the "war on drugs" in the Philippines by failing to renew OHCHR's monitoring mandate, despite a disturbing

increase in police killings during anti-drug operations during the year. By contrast, in the face of a lack of progress on establishing accountability for crimes under international law committed during and after the armed conflict in Sri Lanka, the Council adopted a resolution to extend OHCHR's mandate to gather evidence for future accountability processes.

Impunity became further entrenched in Afghanistan, where the Taliban's version of a justice system lacked any credibility. In Nepal, there was no progress towards realizing the right to justice for the tens of thousands of victims of grave human rights violations committed during the 1996-2006 internal armed conflict there.

Where prosecutions of alleged perpetrators took place, trials were too often marred by irregularities. For example, there were serious questions about the credibility of a trial in Indonesia in which a former military commander was acquitted of the unlawful killing of four Papuan high-school students in 2014.

Governments must address impunity by undertaking thorough, independent, impartial, effective and transparent investigations into crimes under international law and other serious human rights abuses and by bringing suspected perpetrators to justice in fair trials. Full cooperation should be extended to international investigations and justice processes.

VIOLATIONS OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

The Myanmar military was responsible for war crimes as it intensified indiscriminate and targeted ground and air attacks against civilians and civilian objects, and looted and burned villages, killing hundreds and forcibly displacing thousands of people. Its use of cluster munitions and land mines, both banned under international law, was also documented.

War crimes were also committed in Afghanistan, where the Taliban continued its campaign of reprisal killings against members of the former administration and security forces and arbitrarily arrested, extrajudicially executed and tortured individuals allegedly associated with the National Resistance Front and other armed opposition groups.

Armed groups were also responsible for grave violations in Afghanistan, where Islamic State – Khorasan Province (IS-KP) continued its targeted attacks on minority ethnic and religious groups, including by bombing religious and educational facilities used by Hazara and Sikh communities. In Myanmar, some groups used banned antipersonnel landmines or improvised explosive devices. Armed groups in India's Jammu and Kashmir region reportedly killed at least 19 civilians including members of the Hindu minority community.

All parties to armed conflicts must abide by international humanitarian law, in particular by ending direct attacks against civilians or civilian infrastructure and indiscriminate attacks.

CORPORATE ACCOUNTABILITY

Following an Amnesty International report documenting the role of businesses in importing and distributing aviation fuel that could be used by Myanmar in military air strikes against civilians, implicated companies including Puma Energy and other foreign businesses announced that they were exiting or suspending business operations in Myanmar.

Underscoring the need for corporate actors to take seriously their responsibility to protect and promote human rights and to be held to account when they do not, Amnesty International also found that Meta's (formerly Facebook) algorithms and business practices had substantially contributed to grave human rights violations suffered by Rohingya in Myanmar 2017.

Corporate actors should put in place due diligence measures to ensure that their operations and those of their partners do not cause or contribute to human rights abuses. They should also put mitigation measures in place against any potential abuses.

FREEDOM OF RELIGION AND BELIEF

Freedom of religion and belief remained under threat in several countries. In India, where Muslims were routinely arrested and prosecuted for exercising their religious freedoms, the Karnataka state government, following the example of other states, passed a law criminalizing marriages where the forced conversion of one spouse, often the Hindu woman, was alleged by a relative or other person. Girls were also banned girls from wearing the hijab in public schools in Karnataka.

Allegations of violations of blasphemy laws continued to result in death sentences and lynchings in Pakistan where forced conversions to Islam of Hindu, Christian and Sikh women and girls also persisted.

In China, religious leaders and Falun Gong practitioners were among those subjected to arbitrary detention and imprisonment, while the continued persecution of Uyghurs, Kazakhs and those from other predominantly Muslim ethnic minority groups in Xinjiang threatened to erase both their religious and cultural identities.

Governments must take effective measures to implement legal and policy reforms to fully protect, promote and guarantee freedom of religion or belief without discrimination.

WOMEN'S AND GIRLS' RIGHTS

New legislation aimed at strengthening protections for women and girls including legislation combating sexual and gender-based violence was adopted in several countries including China, Indonesia and Papua New Guinea. In India the Supreme Court, in a judgment upholding the right to dignity of sex workers, directed the police to stop harassing them and interpreted an existing law to expand abortion access to all women, notwithstanding their marital status.

Nevertheless, the reality for many women and girls in the region remained one of systemic discrimination and violence. In Afghanistan, women and girls were effectively erased from public life and spaces as new edicts further restricted their rights and freedoms which, in addition to banning them from working with NGOs, forbade them from travelling without a male chaperone, attending secondary school and university or going to public parks, among other restrictions.

In Nepal, women continued to be denied equal citizenship rights and, although the statute of limitations for rape was extended, the excessively short period in which complaints must be filed remained a significant barrier to effective remedy for survivors.

Legal obstacles to women's participation in elections in Fiji remained in place during the December parliamentary elections because a legal challenge to a discriminatory law requiring women to change their name on their birth certificate if they wished to vote under their married name was unresolved. Women's representation in public life remained low, including in Papua New Guinea – where only two of the 118 parliamentarians elected in 2022 were women – and Japan, where women accounted for just 10.6% of prefectural assembly members.

Violence against women also remained prevalent. There were calls on the Maldives authorities by UN experts to address rising gender-based violence there. In Bangladesh, hundreds of incidents of rape or murder of women by their husbands or other family members were recorded by an NGO, although many cases are thought to go unreported and impunity for such crimes remained widespread. Despite being criminalized, violent attacks on women and girls accused of sorcery continued in Papua New Guinea.

In Pakistan, several high-profile murders of women by their partners or family members were reported, yet the National Assembly failed to adopt legislation on domestic violence, pending since 2021.

Governments across the region must accelerate efforts to protect and end discrimination against women and girls and take concrete steps to prevent and prosecute gender-based and sexual violence.

LGBTI PEOPLE'S RIGHTS

Some steps were taken towards legal recognition of LGBTI rights in countries including Japan, Singapore and Taiwan. In Singapore, consensual sexual relations between men were decriminalized. However, the Singapore government also amended the Constitution to effectively block same-sex marriage and, overall, LGBTI people in the region remained among the most at-risk groups, with particular concerns in South Asia.

In Sri Lanka, despite a landmark decision by the CEDAW Committee that provisions in Sri Lanka's Penal Code criminalizing consensual same sex conduct violate the right to non-discrimination, the government failed to act. In Afghanistan, LGBTI people were forced to live in hiding to protect themselves against physical and sexual assault,

arbitrary detention other violations by the Taliban. Chinese authorities also continued their anti-LGBTI campaign, severely restricting both offline and online LGBTI activism and censoring LGBTI content. In Pakistan, violent attacks, hate speech and threats against transgender people persisted and murder rates of transgender people were the highest in the region.

Governments should repeal laws and policies that discriminate against LGBTI people, including by decriminalizing consensual same-sex relations and removing legal obstacles to same sex marriage, and put in place measures to protect LGBTI people's rights and enable them to live in safety and dignity.

ETHNIC AND CASTE-BASED DISCRIMINATION AND INDIGENOUS PEOPLE'S RIGHTS

In both India and Pakistan, caste-based discrimination continued largely unabated. In India, Dalits and Adivasis were subjected to violence and discrimination from members of dominant castes with impunity. A draft bill was tabled in Bangladesh that would outlaw discrimination including based on caste, religion and other identities, but mobs continued to conduct violent attacks against Hindu minorities.

Indigenous peoples as well as ethnic and religious minority groups also continued to face widespread discrimination in Cambodia, Indonesia, Japan, Laos, Malaysia, Nepal, the Philippines, Sri Lanka and Thailand. In Australia, Aboriginal and Torres Strait Islander people were disproportionally represented in the penal system. In Sri Lanka, Muslim and Tamil minorities were arbitrarily arrested and detained in disproportionate numbers under the draconian Prevention of Terrorism Act. Online advocacy of hatred towards and disinformation about ethnic Korean people continued in Japan and they were scapegoated for the assassination of former Prime Minister Shinzo Abe.

In Nepal, Indigenous peoples, evicted from their ancestral lands during the establishment of national parks and conservation areas, remained landless and at risk of eviction from informal settlements. Malaysian authorities forcibly relocated members of an Indigenous community in Kelantan state to make way for the construction of a dam, while illegal logging in Cambodia continued to threaten the livelihoods and culture of Indigenous peoples there.

Governments must provide effective and accessible access to justice to victims of ethnic, religious and caste-based discrimination and hate crimes, and work with affected communities to develop comprehensive programmes to eliminate discrimination in the criminal justice system and advocacy of hatred in online and offline domains.

TORTURE AND OTHER ILL-TREATMENT

Torture and other forms of ill-treatment of detainees remained commonplace in many countries and custodial deaths including as a result of torture were reported in at least ten countries.

After a decade-long struggle, a law to criminalize torture was finally adopted in Pakistan, but reports of torture and other ill-treatment of detainees persisted, as did incidents of torture in detention in Mongolia despite the establishment of a national mechanism for the prevention of torture there. In Nepal, torture in pretrial detention including to obtain "confessions" also continued to be reported, and there were still no convictions under the 2017 law criminalizing torture.

Fifty-four alleged deaths in custody were recorded in the first nine months of 2022 in Bangladesh. There were reports of sexual violence in detention in Myanmar, where hundreds of people died in custody during the year. Torture and other forms of ill-treatment were also reported elsewhere, including China, North Korea and Viet Nam. In the Indonesian province of Aceh, scores of men and women were subjected to flogging. State-authorized public floggings also resumed in Afghanistan following the Taliban's return to power.

States must prohibit and criminalize torture and other acts of ill-treatment, and take effective measures to protect people and prevent these forms of abuse. Where they occur, states must investigate allegations, hold those responsible to account and provide victims with a remedy.

FAILURE TO TACKLE CLIMATE CRISIS

Devastating floods, soaring temperatures, deadly typhoons and coastal erosion highlighted the vulnerability of the region to climate change. Yet preparedness and adaptation remained largely inadequate and the poorest and most marginalized suffered the greatest consequences. In Pakistan, heatwaves, droughts and then devasting floods left nearly 750,000 people without access to adequate housing, education or healthcare. In India, farmers, street vendors, daily wage earners and other outdoor workers were particularly affected by record-breaking heat and air pollution. In Bangladesh, climate change, compounded by discrimination, prevented Dalits and other marginalized groups from coastal south-western regions from accessing water supplies and sanitation.

Despite the warning signs, emissions targets set by many states in the region, including the biggest emitters, remained insufficient to keep the increase in average global temperatures below 1.5˚C, and policies were often inconsistent with meeting even these targets. Particularly worrying was the continued financing by Japan of global oil, gas and coal projects and its plans for the construction of new coal-fired electricity plants; China's increased coal production despite government pledges to transition to renewables; and the incompatibility of South Korea's electricity generation plans with the need to phase out coal by 2030.

Governments across the region must urgently review climate change targets and policies to ensure that they are consistent with keeping global temperatures down. Investment in disaster preparedness and adaptation must be increased and protection of marginalized and other groups particularly at risk from climate change prioritized. Wealthier countries

in the region must also urgently scale up climate finance to lower income countries and commit to providing additional dedicated funding for loss and damage.

REFUGEES' AND MIGRANTS' RIGHTS

Refugees and asylum seekers remained highly marginalized and at risk of refoulement.

The plight of Rohingya refugees from Myanmar remained unresolved. In Bangladesh, there was some improvement in access to education for Rohingya children, but an estimated 100,000 remained out of school. In Malaysia, Rohingya and other refugees from Myanmar remained detained indefinitely and several died during an attempted escape. Allegations of ill-treatment and poor conditions in immigration detention centres were also reported to have caused the deaths of many Indonesian nationals in Malaysia.

The practice of detaining refugees and asylum seekers solely for immigration purposes continued in Australia, Japan and Hong Kong. In South Korea, there were reports of ill-treatment of foreign nationals in detention centres. In New Zealand an independent review found the immigration detention framework was "a recipe for arbitrary detention" and recommended an end to holding asylum seekers in correctional facilities.

Afghans fleeing persecution at home faced pushbacks from neighbouring countries, while the Malaysian authorities deported thousands of people to Myanmar despite the grave human rights situation there.

Governments must cease detaining asylum seekers on the basis of their immigration status and allow them to seek international protection, ensuring that they are not forcibly returned to a country where they would face persecution.

DEATH PENALTY

The Papua New Guinea government abolished the death penalty. Executions resumed in Afghanistan, Myanmar and Singapore. In Singapore, lawyers representing people on death row faced intimidation and harassment.

Governments that still retain the death penalty must take urgent steps to fully abolish it.

NEPAL

FEDERAL DEMOCRATIC REPUBLIC OF NEPAL

Head of state: Bidya Devi Bhandari

Head of government: Pushpa Kamal Dahal (replaced Sher Bahadur Deuba in December)

The authorities carried out arbitrary arrests to limit freedom of expression and security forces continued to use unnecessary and excessive force to disperse protests. At least one protester was shot dead. Efforts toward securing truth, justice and reparation for crimes under international law and other human rights violations committed during the 1996-2006 conflict remained grossly inadequate. The authorities failed to carry out credible and independent investigations into deaths in custody.

FREEDOM OF EXPRESSION AND ASSEMBLY

The authorities continued to intimidate, arrest and prosecute individuals exercising their rights to freedom of expression, association and peaceful assembly.

In August, police in the capital, Kathmandu, arrested comedian Apoorwa Kshitiz Singh after complaints were filed against a video he posted online. He was indicted under the Penal Code on four different charges, potentially leading to a prison sentence of up to five years. In October, the Kathmandu District Court released him on bail.

In October, the Election Commission threatened to seek prosecution of the operators of a social media group "No Not Again", demanding that they shut down the group and delete posts criticizing politicians. In November, the Supreme Court ordered the Commission to refrain from taking any action against the campaigners and respect their right to freedom of expression. Also in November, the Commission demanded that an online portal – Setopati.com – remove a news story about an electoral candidate. The Commission later retracted the demand after widespread criticism.

The authorities clamped down on victims of loan sharks, mostly farmers from low economic backgrounds in Kathmandu, who protested and called for justice for financial crimes suffered. In September, the police baton-charged peaceful protesters, injuring at least five, and detained more than 20.

RIGHT TO TRUTH, JUSTICE AND REPARATION

The government failed to make any progress towards delivering truth, justice and reparation to the tens of thousands of victims of grave human rights violations committed by the state security forces and Maoist rebels during the 1996-2006 internal armed conflict. The Truth and Reconciliation Commission and the Commission of Investigation on Enforced Disappeared Persons, which had respectively collected more than 60,000 and 3,000 complaints from victims, failed to resolve a single case. Despite both Commissions' mandates being extended by the government in October, neither body had commissioners in office after the previous commissioners' terms expired in July.

In July, the government proposed a bill to amend the Investigation of the Enforced Disappeared Persons, Truth and Reconciliation Commission Act of 2014. The amendment bill marked some progress on reparations for conflict victims but failed to address other shortcomings as ordered by a Supreme Court ruling in 2015 to bring it in line with domestic and international human rights standards. The bill did not progress as it was not endorsed before the parliament's term ended in September.

TORTURE AND OTHER ILL-TREATMENT

There were frequent reports of torture and other ill-treatment being used in pretrial detention to intimidate detainees and obtain "confessions" or other evidence. Although the 2017 Criminal Code criminalized torture and other ill-treatment, no one had been convicted under the law by the end of the year. No credible investigations were conducted into deaths in custody suspected to have resulted from torture.

In May, a Dalit man, Sundar Harijan, was found hanging in a toilet of Rolpa district prison. The police claimed that he had committed suicide. His family rejected the claims but the authorities failed to order an independent investigation into his death. In June, an investigation committee of the Ministry of Home Affairs concluded that the prison administration officials had illegally switched Sundar Harijan's identity to release another prisoner, making Sundar Harijan serve another man's jail term. The authorities did not publish their report by the end of the year.

INDIGENOUS PEOPLES' RIGHTS

The government failed to reform the National Parks and Wildlife Conservation Act 1973, which did not meet international standards. Indigenous people, evicted from their ancestral lands during the establishment of national parks and conservation areas, remained landless and continued to live in informal settlements facing risks of further forced evictions.

In June, while firing live ammunition at protesters in Bardiya district, police shot dead an Indigenous woman, Nabina Tharu, and injured a man. The protesters were demanding protection from wild animals for people living near the national park, after a woman was attacked by a tiger.

WOMEN'S RIGHTS

Gender-based discrimination continued. The government failed to reform constitutional provisions which denied women equal citizenship rights.

The restrictive statute of limitations for rape and sexual violence in the Penal Code prevented survivors from registering complaints and accessing justice. Following protests in May and widespread calls from civil society, in July the parliament adopted a law to extend the one-year statute of limitations for filing complaints to two years, or up to three years in some cases.

RIGHT TO FOOD AND HOUSING

The authorities did not amend the 2018 Right to Housing law, which failed to adequately guarantee the right to housing. The law did not guarantee protection from forced eviction

for those living in informal settlements and did not define key terms such as homelessness and security of tenure. Hundreds of families living in informal settlements across the country remained at risk of forced evictions as authorities threatened evictions.

In November, the High Powered Committee for Integrated Development of the Bagmati Civilization under the Ministry of Urban Development published a 10-day eviction notice for people living in informal settlements along the bank of the Bagmati river. The Committee threatened demolition of the settlements without due process and alternative arrangements, saying they hindered "beautification" work.

The government also failed to take steps to amend the 2018 Right to Food and Food Sovereignty Act, which did not meet international human rights standards.

The lack of a necessary policy framework and regulation hindered the implementation of provisions within existing laws to ensure access to food and housing.